

P. Škoda: Sobota, nebo neděle?

APOLOGIE této studie

V. Koplík

ÚVOD

Před několika lety zveřejnil bývalý adventista Pavel Škoda na svých internetových stránkách biblickestudie.cz řadu studií, ve kterých zpochybnil základní pilíře adventismu. Na svých stránkách vysvětluje: *Jsem bývalým členem Církve adventistů s. d. a také absolventem čtyřletého denního bakalářského studia na Teologickém semináři této církve v letech 1998-2002. Během studia jsem se začal potýkat s řadou palčivých otázek, na něž jsem nenacházel odpovědi. To mne později vedlo ke studiu a k získávání informací i z jiných zdrojů než pouze z denominačních publikací. Postupně jsem začal lépe chápat a rozumět řadě teologických specifik této církve, kterými se odlišuje od reformačních církví, a došel jsem k závěru, že většina z nich je mylná či dokonce stojí v protikladu k nádhernému poselství evangelia, které máme zachováno ve spisech Nového zákona.* (<http://www.biblickestudie.cz/info.php>)

Rozhodl se dokonce napsat na Teologický seminář dopis, ve kterém žádal reakci na své studie, a tato odpověď mu skutečně došla z pera Romana Macha. Ta je dostupná zde: <http://ceskesdruzeni.cz/2013/02/i-kdyz-jsme-na-ceste-stale-verime/>

Odpověď R. Macha je sice fundovaná a má hlavu i patu, ovšem - s čímž jsem se setkal na internetu i mezi členy církve ASD - není příliš konkrétní a je spíše všeobecnou reakcí na tendence P. Škody, než že by se zabývala dopodrobna jednotlivostmi jeho studií.

A právě v této studii bych se chtěl zabývat dopodrobna jednou ze studií P. Škody, která se týká soboty, a zcela konkrétně reagovat na konkrétní studie a závěry, které P. Škoda předkládá (tuto studii najdete on-line zde: http://biblickestudie.cz/studie/sobota_nedele.pdf).

Citace studie P. Škody jsou vždy uvedeny v rámečku, a pod každým rámečkem je pár poznámek, které se týkají tvrzení v rámečku. Protože se někdy konkrétní argumenty opakují, někdy v komentáři odkazují na již dřívější reakci (obvykle slov: *viz studium X.Y* (X=číslo kapitoly, Y= pod-číslo dané kapitoly)).

Začneme nejprve historickým rozměrem námitek proti sobotě (tedy ve studii P. Škody kapitolami 7-8), na kterých jde nejzřetelněji vidět chyby, omyly, nedostatečné informace, vytrhávání z historického a literárního kontextu - a z nich vycházejících chybné závěry, kterých má P. Škoda (jak uvidíme) celou řadu. Pak se budeme zabývat kapitolami 1-6.

On-line přednášky, ve kterých reaguji vesměs na všechny argumenty P. Škody (i na jiné argumenty těch, kteří neuznávají platnost soboty), najdete zde: <https://www.youtube.com/watch?v=y8piFS-VT5s&list=PLF73tJY8YLLE8pA003ncpGcjyi0DfIXA1>

Osobně ale mám za to, že k pochopení Písma stačí, aby se člověk naučil přemýšlet teologicky (znát Písmo) a logicky (přemýšlet nad ním). Většina studií, které se zaměřují proti sobotě, jsou totiž postaveny na tom, že desatero platí, ovšem Kristovým příchodem 9 z 10 přikázání nepozbylo platnost, ale zrovna to 4. - to uprostřed - je naplněno a není potřeba, aby ho křesťané zachovávali. To nedává logicky smysl, byť se tento závěr může člověk snažit sebevíc teologicky odvodit. Jiní zase prosazují neplatnost zákona jako takového, potom ale musí horko těžko vysvětlovat, jaká pravidla tedy mají křesťané zachovávat, pokud už ne desatero či SZ principy.

Popřením závaznosti soboty či celého zákona zkrátka vzniká více zmatku, než vysvětlení, víc otázek, než odpovědí. Věřím také, že při hlubším studiu Písma je popření platnosti soboty neobhajitelné, byť existují určité sporné Biblické verše, které je ale zapotřebí vykládat (a chápat) ve světle Biblických veršů, které jsou srozumitelnější. A o tom vlastně bude celá tato apologie.

7. SVĚDECTVÍ RANÉ CÍRKVE

7. Svědectví rané církve

Exkurz:

Pro připomenutí časového rámce připomeňme obecně přijímaná data ukřižování Krista a vzniku některých spisů Nového zákona:

Ukřižování Krista: cca 30 n. l.

Pavlovy listy: 51 - 67 n. l.

Markovo evangelium: r. 60- 70 n. l.

Matoušovo evangelium: před r. 70 n. l./kolem r. 80 n. l.

Lukášovo evangelium: kolem r. 70 - 80 n. l.

Skutky apoštolů: r. 70 - 90 n. l.

Zjevení Janovo: 81 - 96 n. l. (vláda Domiciána)

Janovo evangelium: kolem r. 100 n. l.

1. Spisy církevních otců

Didaché (70 - 100 n. l.)

Ale každý den Páně... se shromažďujte, lámejte chléb a vdávejte díky poté, co jste vyznali své hříchy, aby vaše oběť byla čistá. Ale ať nikdo, kdo má něco proti svému bližnímu, není mezi vámi a to dokud se s ním nesmíří, aby vaše oběť nebyla znesvěcena. (Didaché 14)

Když se podíváme do řeckého textu Didaché, zjistíme, že slovo DEN (podtržené slovo) se v původním řeckém textu NENACHÁZÍ (viz např. zde: <https://www.ccel.org/l/lake/fathers/didache.htm>). Takže tato věta může zrovna tak znamenat například: „Ve (jménu) Páně se shromažďujte“, nebo prostě jen „V Páně“ se shromažďujte“, atd. V Didaché tedy neexistuje spojení „DEN PÁNĚ“, na který se P. Škoda odvolává.

Pokud bychom si prostudovali CELÝ text Didaché a nevytrhli jen dvě věty z kontextu, zjistíme zajímavé věci. V osmé kapitole toho samého dokumentu čteme:

„Nedržte posty své s pokrytci. Neboť oni se postí druhý a pátý (den) po sobotě¹. Vy však se postěte ve čtvrtý (den) a v den příprav².“ (Didaché 8,1)

(1) Použito řecké slovo σαββάτων. Židé používali pro neděli označení „první (den po) sobotě“, pro pondělí „druhý (den po) sobotě“ atd. až do dne přípravy (6. den po sobotě, viz bod 2) a pak přišla „sobota.“

(2) V řečtině použito slovo παρασκευήν. Tento výraz překladatelé v Bibliích překládají jako „den příprav“, jak židé říkali pátku, kdy se připravovali na sobotu (Mt 27,62; Mk 15,42; Lk 23,54; J 19,14. 31.42).

Takže naopak vidíme, že spis Didaché podporuje tvrzení, že první církev se držela počítání dní podle židovského způsobu, který počítal se šesti dny a sobotou. Takže při hlubším studiu zjistíme, že Didaché spíše nahrává sobotě, než neděli.

List Barnabášův (75 - 100 n. l.)

Zachováváme osmý den [neděli] s radostí, den ve který také Ježíš povstal znovu ze smrti. (List Barnabášův 15,6-8)

V 1. polovině 2. století po K. vznikl List Barnabášův, který je připisován Barnabášovi, jednomu se společníků apoštola Pavla (Sk 2,26-27; 13, 11,27-30; 12,25; ...). Dnešní historici ale tento pohled odmítají, protože v celém listě vidíme patrný vliv tzv. *alexandrijské školy*, ve které sílila tendence Biblický text co nejvíc „zduchovňovat“ a celková teologie spisu se hodně liší od toho, co prosazoval apoštol Pavel ve svých epištolách.

Na jednom místě skutečně čteme o osmém dni. Podívejme se ale na širší literární kontext:

Nakonec jim praví: „Vaše novoluní a sabaty nesnáším“. Podívejte se, jak to říká: Nejsou mi milé ty nynější sabaty, nýbrž sabat, jež jsem ustanovil, v němž jsem odpočinul a jímž učiním počátek osmého dne, to jest, počátek jiného světa. Proto slavme radostně ten osmý den. V něm Ježíš vstal z mrtvých, pak se zjevil a vystoupil na nebesa.“ (List Barnabášův, 15. Kapitola)

Všimněte si, že autor v tomto úryvku se slavení neděle odvozuje nejprve ze SZ verše Iz 1,13 (a jeho chápání tohoto verše je silně tendenční), pak od osmého dne týdne (Římané používali osmidenní cyklus, teprve později přešli na sedmidenní), kdy začíná nové stvoření. Nakonec uvádí ještě třetí důvod k slavení neděle, totiž Kristovo zmrtevýchvstání. Můžeme si ještě říci, že List Barnabášův vznikl někde v Alexandrii a je plný alegorického výkladu a teologických nesmyslů. Například Barnabášův výklad ohledně zákazu nečistého masa je dost ujetý a od solidního výkladu Písma má hodně daleko (stejně jako jeho výklad Iz 1,13):

„A nebudeš jíst mořského úhoře ani polypa ani sepíi“. Tím chce říci toto: Nepodobej se takovým lidem, kteří až do konce svého života zůstávají nepolepšitelnými a jsou proto odsouzeni na smrt. Tihle mořští kletbou stížení živočichové neplavou totiž v mořských hlubinách jako ostatní, nýbrž zdržují se stále u dna. „Avšak nebudeš jíst ani zajíce“. Proč? Nekaž mládež, ani se nepodobej takovým, kteří ji kazí. Zajíc si totiž dělá každý rok nové pelechý a kolik let žije, tolik má pelechů. Ani nebudeš jíst hyenu“. Nezcizolož, nebud' nemravou, ani se takovým lidem nepodobej. Proč? Tento živočich mění totiž během roku své pohlaví, brzy je samcem, brzy samicí.“ (List Barnabášův, 10,5-7).

Taková je tedy povaha dopisu, který P. Škoda cituje. Určitě se nejedná o dokument, který bychom považovali za teologicky (a logicky) nezávadný, vidíme silné tendence si v Biblickém textu najít svou myšlenku.

Není od věci si připomenout, že sice List Barnabášův P. Škoda cituje a dokládá přechod ze soboty na neděli, ale na 39. straně své studie naopak cituje zdroj, který je s tímto tvrzením poněkud v rozporu. Z něj vyplývá, že přechod ze soboty na neděli není možný z hlediska 8smidenního týdenního cyklu, který byl mezi Římany rozšířen: *V té době se však den pojmenovaný na počest slunce shodoval jen zřídka s prvním dnem židovského kalendáře. Jak potom mohli být křesťané v té době v pokušení přijmout den slunce z důvodu, že je údajně shodný s židovským prvním dnem (nedělí)?* Vidíme, že jednoduše mohl a to způsobem, který je nastíněn v listě Barnabášově.

Zjevení Janovo (cca 90 n. l.)

Ocitl jsem se ve vytržení ducha v den Páně (Zj 1,10)

Jan ve svém evangeliu označuje neděli ne jako Den Páně, ale jako *první (den) po sobotě, ...* Jan 20,1 a používá stejnou frázi jako ostatní pisatelé NZ (Mt 28,1; Lk 24,1; viz studium Sk 20,7-12). Někdo ale může navrhnout, že v pozdější době, kdy Jan napsal Zjevení, dostala neděle tento nový titul a Jan už tento titul v Zj 1,10 pouze zmínil.

Je ale zajímavé, že apoštol Jan je ve svých dílech známý tím, že se snaží pomocí krátkých vysvětlivek zdůraznit některé body, které by čtenáři podle jeho uvážení mohli považovat za sporné. Např.:

Také Jan křtil v Aion, blízko Salim, protože tam bylo hodně vody; a lidé přicházeli a byli křtěni. Jan totiž ještě nebyl uvržen do vězení. J 3,23-24

Jeden z nich, Nikodém, který předtím přišel k němu, jim řekl:... J 7,50

Ježíš mu řekl: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, co je ti po tom? Ty mne následuj.“ A tak se mezi bratry rozšířilo to slovo, že onen učedník nezemře. Ježíš mu však neřekl, že nezemře, nýbrž: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, co je ti po tom?“ J 21,22-23

apod.

Jestliže tedy apoštol Jan tak pečlivě vysvětluje případné sporné body a otázky ve svých spisech, proč by výraz *den Páně* nechal bez vysvětlení? Spíš se zdá, že Jan použil tento výraz v domnění, že vzhledem k všeobecně rozšířeným spisům SZ i NZ nebude problém pochopit, o který den se jedná:

Vždyť Syn člověka je pánem soboty. ^{Mt 12,8}

Takže Syn člověka je také pánem soboty. ^{Mk 2,28}

A říkal jim: „Syn člověka je také pánem soboty. ^{Lk 6,5}

Jestliže odvrátíš svou nohu od pošlapávání soboty, od konání svých zálib v můj svatý den, a nazveš sobotu rozkošnou a svatý den Hospodinův ctihodným a budeš ho ctít tak, že nebudeš konat své cesty, nebudeš hledat své záliby a mluvit planá slova,... ^{Iz 58,13}

Navíc napříč celou knihou Zjevení se prakticky stále setkáváme s židovskými výrazy, čísly, symboly, svátky a rituály, k čemuž neodmyslitelně patří i sobota.

Ve SZ se objevuje výraz *jóm JHVH* (den Hospodinův), který označuje den konečného Božího soudu, resp. druhý příchod Ježíše Krista a události s tím spojené - např. Jl 1,15; 2.1-2; Sf 1,7; 2,2-3; Mal 3 kap. (Mal 3,2.16.17.19.21.23) atd. Stejný výraz nacházíme i v NZ ve stejném smyslu (Sk 2,20; Fp 1,10; 2,16; 1.Tes 5,2; 2.Pt 3,10 atd.). Den Hospodinův a Den Páně mohou mít k sobě blízko, vždyť v epištole židům se objevuje spojení soboty a druhého Kristova příchodu (viz Žid 3,4-4,11). Výraz den Páně (Pán = Hospodin) tedy může teoreticky odkazovat ve Zj 1,10 na apokalyptickou charakteristiku Janových vidění (Zj 1,10 srov. 1. Tes 4,15-16; Mt 24,31; 1. Kor 15,51-52), stejně tak jako na sobotu sedmého dne (viz studium výše).

Nezapomeňme, že Bible se vykládá Biblí (viz výše), ne tradicí.

Ignácius z Antiocheje (107 - 110 n. l.)

Ti, kteří byli vytrženi ze starého řádu věcí si přivlastnili novou naději, více již nezachovávajíce sobotu, ale žijíce v zachovávání dne Páně, ve který také náš život vyprýštil skrze Něho a skrze Jeho smrt. (dopis Magnesianským 8)

Nejprve se ale podívejme na celý kontext:

Nedejte se zmást cizími naukami ani starými neužitečnými mýty. Jestliže žijeme, dosud podle židovského zákona, přiznáváme, že jsme nedostali milost. Boží proroci totiž žili podle Ježíše Krista. Proto byli také pronásledováni. Avšak zapálení jeho láskou přesvědčili nevěřící, že je jeden Bůh, který se zjevil skrze Ježíše Krista. Ježíš Kristus je jeho Slovo, přišel v tichosti a ve všem se zalíbil tomu, kdo jej poslal.

I když setrvali při starém řádu, nová byla jejich naděje. Neslavili již židovskou sobotu, nýbrž den Páně, v němž skrze něho a jeho smrt se zrodil i náš život. Někteří to popírají. My jsme prostřednictvím tohoto mysteria uvěřili a pro toto tajemství zůstáváme učedníky jediného našeho učitele, Ježíše Krista. Jak budeme moci bez něho žít? Jeho duchovními žáky byli i proroci. Očekávali jej jako svého učitele. A proto, že ho očekávali, vzkřísil je z mrtvých, když přišel.“ (List Magnesijským, 8.-9.kapitola)

Je zajímavé, že Ignácios píše, že SZ „Boží proroci“ žili sice podle starého řádu, ale nezachovávali židovskou sobotu (s tím patrně nemůžeme souhlasit).

Navíc P. Škoda cituje (snad z nevědomosti) pouze jednu větu z tohoto dokumentu, ovšem hned další věta říká: „Někteří to popírají.“ To je velmi důležitá věta! Kdo to popírá? Židé, pohané? Těžko, je tam napsáno: NĚKTEŘÍ to popírají, a tohle popírali všichni pohané i židé. Je logické, že slovo NĚKTEŘÍ se vztahuje na křesťany rané církve. V otázce dne bohoslužeb nebyli křesťané zajedno, jak P. Škoda tvrdí.

Justyn Martyr (145 - 155 n. l.)

My bychom také zachovávali tělesnou obřizku a soboty a vlastně všechny svátky, pokud bychom neznali důvod, pro který vám [Židům] byly dány - konkrétně, pro vaše přestoupení a tvrdost vašeho srdce.... Jak to, Tryfo, že my tyto ceremonie, které by nám neuškodily, nezachováváme - mluvím o tělesné obřizce, sobotách a svátcích?... Bůh vám přikázal zachovávat soboty a vložil na vás další nařízení jako znamení, jak jsem řekl již dříve, kvůli nespravedlnosti vaší a vašich otců (Dialog s židem Tryfonem 18,21)

V této silně proti-židovsky zaměřené apologii Justin píše o tom, že křesťané začali slavit neděli ne jako osmý den (jak to je napsáno v Listě Barnabášově), ale první den týdne. Autor uvádí Kristovo vzkříšení opět (jako v Listě Barnabášově) jako až druhý důvod. To nesevědí moc o tom, že by křesťané jednotně začali po Kristově smrti zachovávat první den týdne kvůli vzkříšení. Všimněte si také výrazů *den Slunce* a *Saturnův den*.

Nebylo by přece jen jednodušší místo těchto (pohanských) výrazů použít frázi *den Páně*, *Sobotu*, nebo (jako to používali apoštolové) *den po sobotě*? V tomto dokumentu již vidíme silné pohanské vlivy, které pomalu pronikaly do křesťanství.

V první církvi tedy nepanovala úplná jednota v tom, který den je Den Páně, a v který den by se měli křesťané scházet k bohoslužbám. Postupem času pak samozřejmě převládl názor, že se jednalo o neděli, ovšem tento závěr vychází pouze z církevní historie, ne z Bible.

Můžeme zmínit ještě další dokument první církve, který P. Škoda vůbec nevzpomíná, a to *Skutky svatých apoštolů a evangelisty Jana*. V něm se dovídáme o tom, co prožil apoštol Jan. Mimo jiné čteme:

Sedmý den, který je „Den Páně“, pravil k nim: Nyní je čas, abychom se zúčastnili jídla. A umyl si ruce a tvář, pomodlil se, vyhrnul si plátěné roucho a vzal jednu z datlí, a snědl ji před zraky všech. (Acts of the Holy Apostles and Evangelist John, Vo.XVI.).

O tomto spisu víme málo, v podstatě jen to, že je to starý spis, který znali křesťané v rané církvi, protože se o ní zmiňují významní církevní učenci rané církve (Eusebius, Apifanus, Photius, Augustin a jiní).

2. Existují vnější důvody pro změnu dne bohoslužeb ze soboty na neděli?

Zastánci stálé platné soboty obvykle zastávají jednu z následujících tří teorií:

A) Teorie, která je v CASD podložena "prorockým slovem" E. G. Whiteové říká, že změnu dne bohoslužeb ze soboty na neděli provedla Římsko-katolická církev za císaře Konstantina v r. 321

Toto tvrzení se nezakládá na pravdě. Naše církev VŽDY UČILA, že ten, kdo změní doby a zákon (tedy i den bohoslužby), byl MALÝ ROH, tedy politicko-náboženská mocnost papežství, NE KONESTANTIN, jež představoval „pouze“ politickou moc Říma.

To by mohl P. Škoda, jež na svých stránkách zveřejnil studii zpochybňující symbol malého rohu (rohu, který změnil „doby a zákon“, tedy i dny k bohoslužbě), symbolizující papežství (http://biblickestudie.cz/preklad-y/t_rancano_daniel_a_rim.pdf) určitě vědět.

Ellen Whiteová v knize Velký spor věků sice cituje Konstantinův dekret ohledně neděle (viz GC 52-53), a tento dekret hraje velmi důležitou roli v přechodu ze soboty na neděli, ovšem nikdo netvrdí, že tímto dekretem byl změněn bohoslužebný den.

Tato teorie je dnes široce odmítána. Odmítl ji také S. Bacchiocchi, nejvlivnější teolog CASD 20. století, který se zabýval problematikou soboty.

Důkazy ze spisů raných církevních otců ukazují jednoznačně na to, že již koncem 1. stol a nejdéle v r. 140 n. l. se celá církev scházela v první den týdne. V té době ještě Římsko-katolická církev neexistovala. Výnos císaře Konstantina byl tedy pouze nařízením, které uzákonilo to, co již bylo o dvě století dříve přijato jako standard všemi křesťany.

Důkazy ze spisů raných církevních otců naopak jednoznačně ukazují, že koncem 1. století a na počátku 2. století bylo křesťanství v této otázce rozděleno (viz studium výše).

Pozn.: Konstantin pouze ve svém výnosu deklaroval jiný důvod pro zachování neděle než jaký pro něj měli křesťané, a to ten, že se jedná o státem nařízený den odpočinku a nikdo v tento den nesmí pracovat.

P. Škoda úplně přehlíží detaily zmíněného dekretu. Ten zní takto:

„V ctihodný den slunce ať všichni soudcové a lidé bydlící ve městech odpočívají a ať jsou všechny dílny zavřeny. Na venkově však lidé, kteří pracují v zemědělství, mohou svobodně a v souladu se zákonem pokračovat ve své práci.“ (Codex Justiniani, kniha 3, kap. 12, zákon 3)

Skutečně nikdo v něm nesmí pracovat? Ne, tento dekret se týká POUZE městského obyvatelstva. Dekret se také VŮBEC NETÝKÁ zachování neděle jako takové, pouze nařizuje ze státní moci nepracovat v den slunce (neděli). Jedná se o civilní dekret zakazující práci v neděli, nic víc.

Při změně soboty na neděli hrály naopak důležitou roli koncily (hlavně koncil v Laodiceji (asi 364 po K.), viz studium níže.

B) tato teorie tvrdí, že změnu provedla záměrně církev pro to, aby se pohanům usnadnil přechod ke křesťanství. Proto změnila den bohoslužeb na den, kdy vstal Kristus z mrtvých (neděli), protože pohané v tento den údajně uctívali boha Slunce.

Ani tato teorie neobstojí před historickými důkazy:

- 1) Den Slunce připadal na druhý den 8-denního týdne, který v té době v Římské říši převládal. Není zde tedy žádná spojitost s prvním dnem (nedělí) 7-denního týdne, který převzali křesťané od Židů.
- 2) Neděle byla značně rozšířena v církvi již kolem r. 100 a kolem r. 140 je již definitivně dnem shromažďování ve všech sborech církve. Neexistují žádné důkazy, že by neděle měla nějakou spojitost s kultem Slunce před r. 260.
- 3) Církev ve svých počátcích nebyla organizována centrálně. I přes silnější pozice některých sborů (Římský sbor, Alexandrijský sbor) neexistoval tehdy způsob, jak po celé církvi nařídit tak závažnou změnu, jakou je den bohoslužeb. Proto tato změna musela mít jinou, vnitřní příčinu než rozhodnutí autorit církve.

Detailnější zhodnocení na základě argumentů S. Bacchiocchiho viz **Příloha č. 2**

Viz přednáška o tradici a neděli:

<https://www.youtube.com/watch?v=7bM1l6hI05I&list=PLF73tJY8YLLE8pA003ncpGcnyi0DfIXA1&index=2>

B1) Je dost nelogické na str. 29 (studie P. Škody, viz 7.1) citovat List Barnabášův, který spojuje 8mi denní cyklus používaný v Římské říši, a pak hned na další stránce (str. 30) zase prohlašovat, že neexistuje žádná spojitost s prvním dnem týdne a sedmidenním cyklem. Existuje - znění listu Barnabáše je jasným svědectvím.

B2) Tento závěr byl již zpochybněn (raná církev nebyla v tomto jednotná, viz 7.1).

B3) Křesťané ale pořádali koncily (synody), které výrazně a postupně ovlivňovali církevní dění. Uctívání svatých, Marie, nucený celibát pro mnichy apod. - to vše bylo rozšířeno v církvi právě prostřednictvím koncilů.

Svědectví dokumentů rané církve ale svědčí o opaku:

„Lidé v Konstantinopoli a téměř všude se shromažďují společně v sobotu a také v prvním dnu týdne, není nikdy takový zvyk viděn v Římě a Alexandrii.“ (Kniha 7, kapitola 19)

„Ačkoliv téměř všechny církve po celém světě oslavují posvátné tajemství v sobotu každý týden, přesto křesťané Alexandrii a Římě, podle nějaké starověké tradice, to nedělají.“ (Kniha 5, kap. 22)

Přiznání českého římskokatolického teologa opatřené dějinnými zdroji:

Neděle se stala skutečným dnem pracovního klidu až někdy kolem 7. století – Římští papežové a biskupové na koncilech byli těmi, kdo upevňoval vliv neděle a usiloval sobotu vymýtit z křesťanství – jednak ukládáním sobotních postů a církevními zákazy svěcení soboty a také peněžitými i tělesnými tresty, zbitím holí, bičováním, exkomunikacemi za nedodržování neděle

P. Mgr. Jan Randa „Slavení neděle, právně-pastorální studie“, /Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, vedoucí diplomové práce: Prof. ICDr. Edward Górecki, Olomouc 2005/, str. 60-61. 77-78. 82-86:

Jestliže se mnohde na východě sobota těšila velké vážnosti, a od 4. st byla nezřídka i časem eucharistické celebrace, tak na západě nejenže byla považována za aliturgický den,[1] ale dokonce se v křesťanské obci v Římě stala antižidovským postním dnem, protože judaismus v něm jakýkoliv smutek a askezi absolutně vylučoval. Papež Kalixt (217-222) zavádí zvyk sobotního půstu 3x do roka.[2] Papež Silvestr (314-335) jej rozšiřuje na všechny soboty a Inocent I. (401-417) tento zvyk činí závazným. Sv.

Augustin to potvrzuje: „...některé obce, především východní, se V SOBOTU nepostí, aby uctili odpočinek Boha při stvoření, Ježíše v hrobě. Ale jiné, jako v Římě a jinde na západě, se postí na znamení ponížení Krista ve smrti.“ /Epistola 36,13/[3]

Snaha upřednostnit neděli se odráží i v instrukci Laodicejského koncilu r. 364. V kánonu 29 čteme: „Křesťané by neměli judaizovat a odpočívat v sobotu, leč pracovat; místo toho by měli mít v úctě den Páně a jako křesťané, pokud je to možné, tento den nepracovat. Jestliže však budou judaizovat, mají být odsunuti od Krista.“[4] (p.m. – odsunuti = dosl. „anathema = vyloučení, exkomunikování“ - sobota se dosud široce slavila odpočínutím od práce a proto se musela potírat pod hrozbou exkomunikace)

Jakoby v reakci na to biskup Atanáš (296-373) napsal: „V sobotu se společně scházíme ne proto, že bychom byli pod vlivem židovství, když nezachováváme falešné šabaty, ale setkáváme se, abychom velebili Ježíše, který je Pánem soboty.“ /Homilia 28,144/ Vysvětluje zde vnímání východu, které je zcela odlišné od zmíněného západního.[5] O tom svědčí i Apoštolské konstituce ze 4. st., které věřící vyzývají: „Sobotu i den Páně prožijte ve slavnostní náladě, protože první je připomínkou stvoření, druhý připomínkou zmrtvýchvstání.“ /Konstitutiones VIII,33,1/ Také historik Sozomen r. 440 si toho všimá: „V Konstantinopoli se lidé společně scházejí jak v sobotu, tak prvního dne týdne, ale tento zvyk nezná Řím ani Alexandrie.[6]

Papež Řehoř I. (590-604) musel zavést represe vůči těm, kteří nepřijímali neděli a slavili poiuze sobotua ještě Florencký koncil (r. 1441) reagoval na stále znovu se objevující schizmatické skupiny, které nepochopily pravý význam neděle, když zakázal slavení soboty jako svátečního dne.[7]

Přestože tedy důležitost odlišení neděle od židovské soboty byla opakovaně zdůrazňována, v křesťanství vždy existovaly obce, které uznávaly jak sobotu, tak i neděli jako dva bratrské dny. To platí zvláště právě ve východních tradicích, kde nepřestalo být dodržování soboty aktuální. Dodnes je např. v Maronitské liturgii etiopské církve vyzdvižováno spojení mezi nedělí a sobotou, kterou nazývají „malou nedělí“. /.../

Jak víme, během prvních tří staletí se křesťanská neděle rozvíjela a utvářela bez rozměru pracovního klidu.[8]... Proto v prvních dvou staletích téměř nenajdeme zmínku o nedělním pracovním klidu. /.../ Zásadní obrat nastává s nástupem císaře Konstantina Velikého, který r. 313 křesťanům uděluje svobodu vyznání a kultu, a zákonem z 3. března r. 321 prohlašuje „ctihodný den Slunce“ za den povinného klidu pro všechny soudce, městské obyvatelstvo a všechny provozovatele živností. Pouze venkovskému obyvatelstvu je dovoleno dál nerušeně pracovat, aby nepromeškalo dobu příznivého počasí.[9] Tím Konstantin určil, že dnem slavení a pracovního klidu v Římské říši bude od nynějška místo soboty neděle.

...státní nařízení zastihly církev částečně nepřipravenou na doktrinální zdůvodnění nedělního klidu. Kolem r. 360 píše Efrém Syrský v jednom kázání na velikonoční vigilii:[10]

„První den týdne si zaslouží úctu... protože on, podoben Jákobovi, který získal prvorozenství, vytrhl Šabatu privilegium prvorozeného, a podobně jako Efraim, který se stal hlavou Manassese, ačkoliv ten byl starší... / Sermo IV/. [11]

Během doby se stalo zvykovým právem zachovávat nedělní klid i od rolnické práce, ale oficiální zákaz postihl nejprve hřmotné, klid rušící činnosti jako divadla, rušné procesy, cirkusová představení, řemeslnické práce, vojenská cvičení nebo soudní jednání.[12] Státní výnosy tak v dalším vývoji vedou k tomu, že se pracovní klid, kromě povinného kultu, stále více stává středem svěcení neděle, ano, stává se jeho podstatným kritériem. Časem proto k jeho zajištění dochází za vedení trestných opatření.[13]

Zákon císaře Valentiniána z r. 365 znovu opakuje: Křesťané nesmějí být v neděli předvoláváni k soudu. R. 386 je zapovězeno provozování lidových zábav. R. 392 císař Theodosius nařizuje: „Ve sváteční čas dne Slunce je třeba zabránit hrám v cirku, aby účast na těchto podnicích neodváděla věřící od slavení křesťanských tajemství.“ [14] R. 399 následuje zákaz pořádání divadelních představení a císař Honorius r. 409 ukládá v neděli konat humanitní akce ve prospěch vězňů.[15]

Církev inspirována civilním právem se také postupně začíná vyjadřovat k nedělnímu odpočinku... Především ve východních obcích se sobota, jako svátečný den, mezi věřícím ještě dlouho udržela. Nejstarší ze všech dokumentů o této věci je kánon 29 provinčního koncilu v Laodiceji z r. 364,[16] který takovým křesťanům průkopnický formou zákona zakazuje požídatovství tím, že by zanechávali práce v sobotu. Žádá však, aby se jí – pokud mohou - zdrželi v neděli.[17] V dalších staletích se pak povinnost svátečního klidu vyvíjí paralelně v závislosti na nutnosti navštěvovat nedělní bohoslužby.[18]

Od 6. století četné místní sněmy začaly zakazovat již také venkovské práce (opera ruralia). Církevními předpisy, které postupně směřovaly k závaznému požadavku bohoslužeb a svátečního klidu, tak spolu se státními zákony přispěly k tomu, že neděle pomalu začala připomínat SZ sobotu.[19] Biskup Caesarius z Arles předsedající sněmu v Agde (506) je zřejmě prvním zastáncem takového pojetí, když vyzývá ke kárání bičem těch, kdo překročí nedělní nařízení.[20] Později rozvinul reflexi nad způsobem naplnění desatera v křesťanství použitím argumentu quanto magis založeného na tvrzení, že jestliže již sobotní odpočinek byl tehdy tak úzkostlivě dodržován, o co více by se to nyní mělo týkat nedělního.[21]

III. Orleánská synoda r. 538, která jako první oficiálně uzákonila pracovní klid, se sice distancuje od židovských předpisů, zakazuje však pod pohrůžkou sankcí také každou polní práci, aby bylo možno navštěvovat bohoslužby a věnovat se modlitbě.[22] Práce v neděli je považována za těžké provinění proti státním církevním zákonům a postihuje se stále tvrději. Synoda v Macon (585) nejen jako další součást nedělní povinnosti ustanovuje sbírky a mešní stipendia, ale přikazuje tvrdý postih pro narušitele svátečního klidu.[23] O něco později také sněm v Narbonne (589) stanoví přísné tresty pro ty, kteří v den Páně konají zakázanou práci: „Opovází-li se to někdo činit, svobodný zaplatí soudci města 6 zlatých a poddaný dostane 100 ran bičem.“[24] /.../

Od 7. st. se nedělní klid považuje za povinnost závaznou pro všechny křesťany.[25]

První pozitivní církevní zákon, který explicitně vyhláší povinnost účasti na nedělní bohoslužbě, známe z provinční synody v jihofrancouzském Agde r. 506.[26] Biskup Caesarius z Arles, který tomuto sněmu předsedal, zde zdůraznil, že je nutno být přítomen na celé mši svaté, což podle něj znamená od začátku až po konsekraci.[27] Obyčej, který se stal nepsanou normou, od nynějška také posvětil pozitivní zákon.[28]

Doba Karolínská

Pozdější galsko-francké synody nedělní povinnost dále upřesňují a sjednocují.[29] Např. Orleán 538, Macom 585, Rouen 650[30] a Nantes 658, kde byla rovněž závazně potvrzena nezbytnost navštěvovat bohoslužby pouze v rámci své vlastní farnosti.[31] Některé synody v 7. st. přikazovaly zaměstnavatelům, aby umožňovali svým zaměstnancům zúčastnit se nedělní mše.[32] Další zmínku nalezneme třeba v Admonitio Generalis Karla Velikého z r. 789, které se zabývají nedělním shromážděním věřících.[33] Rozhodnutí partikulárních sněmů pak přešla do jakéhosi všeobecného zvyku s pevnou závazností jako něco zcela samozřejmého. V době západořímské říše tak nejsou známy žádné církevní zákony, které by musely generálně přikazovat slavit neděli.[34]

Avšak jak sílila provázanost mezi církví a státem dochází také často k zatemnění pravého významu společného shromáždění a ohrožení křesťanské svobody. Odstrašujícím příkladem dohlížení státní moci na církevní disciplínu jsou pro oblast Panonie 11. st. třeba Constitutiones ecclesiasticae maďarského krále Štěpána I. z r. 1016, které žádají, aby ten, kdo se nezúčastní nedělní bohoslužby byl dokonce zbit holí a ostříhán dohola.[35] Tělesné tresty následně nařizuje i sněm v Szabolcs r. 1092.[36] Ve 12. st. jsou pak nahrazeny postem (Granada 1114). Další galsko-francké synody 13. st. v Pamiers (1212), Toulouse (1220 a 1229), Beziers (1233) a Albi (1254) zase určují za opakované zanedbávání nedělních mší peněžitou pokutou.[37]

ODKAZY

[1] Slavení eucharistie v sobotu se na západě objevuje teprve v 6. st. v souvislosti s velikonoční liturgií. srv. NADOLSKI, Liturgia i czas, s. 37.

[2] Zřejmě tím chtěl podtrhnout (vedle možného antižidovského záměru) památku pohřbu Páně, kdy je třeba se postit, protože ženich byl vzat. /Mk 2,20/ srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień czlowieka, s. 124.

[3] srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień czlowieka, s. 125.

[4] srv. DD 66.

[5] Také Řehoř Naziánský kolem r. 370 říká: „Jak chceš nyní slavit neděli, když jsi ZNESVĚTIL SOBOTU? Nevíš snad, že tyto dva dny jsou bratry a urážením jednoho, urážíš i druhý? /De castigatione III,6/ srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień czlowieka, s. 174.

[6] srv. RORDORF, Sabato e domenica nella Chiesa antica, s. 356.

[7] srv. tamtéž.

[8] Ještě sv. Jeroným svědčí o praxi v klášteře poblíž Betléma, kde po nedělní bohoslužbě následovala běžná činnost. Také jedna východní synoda určuje, že křesťané se nemají pouštět do práce nebo cestovat, dříve než skončí shromáždění v kostele. Srv. PEICHL, Der Tag des Herrn, s. 64.

[9] „Všichni soudci a všichni obyvatelé měst a všichni, kdo se zabývají obchodem, mají v ctihodném dni slunce odpočívat. Avšak ti, kteří bydlí na venkově, mají mít možnost volně a zcela bez omezení obdělávat svá pole, ježto se často stává, že žádný jiný den není tak vhodný pro zasetí obilí nebo ošetření vinic; proto nemáme nechat minout příznivý čas, abychom nepřišli o dary nebes“ /Codex Justinianus III,12,2/. Srv. PESCHKE, Křesťanská etika, s. 165.

[10] srv. RORDORF, Sabato e domenica nella Chiesa antica, s. 116.

- [11] V křesťanském starověku se otrockou prací na základě alegorického výkladu Žid 4,9 Filónem Alexandrijským rozuměly hříchy. Sváteční klid byl tedy časem „odpočinku od hříchů“. (Klement Alexandrijský, Stromata 6,16) K této myšlence přispěl také evangelista Jan: „Každý, kdo hřeší, je otrokem hříchu.“ /J 8,34/. Tím bylo míněno především lakomství a úzkostná péče o sebe nebo o hmotné věci (sv. Irenej a Augustin). Srv. NADOLSKI, Liturgia i czas, s. 43.
- [12] srv. SKOBLÍK, Konkrétní morálka I, (online) <http://www.ktf.cuni.cz/~skoblik/km99-3.htm>
- [13] srv. PLÖCHL, Geschichte des Kirchenrechts II, s. 101.
- [14] Codex Theodosianus II,8,20; Srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień człowieka, s. 170.
- [15] srv. PEICHL, Der Tag des Herrn, s. 63.
- [16] kán. 29. MANSI II,569. Srv. DD 66.
- [17] plný text viz s. 66
- [18] srv. MAUR, Feiern im Rhythmus der Zeit, s. 43.
- [19] I když se sv. Augustin v závěru svých Vyznání /XIII,35-38/ přiklání více k duchovní interpretaci, tedy ve smyslu typologickém, morálním, eschatologickém a alegorickém, přesto se zároveň stále více rozvíjí teologie, kterou odráží lapidární výrok Euzebia z Cesareje: „Všechno, co se vztahovalo k prikázání Šabatu, MY jsme přenesli na neděli.“ Srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień człowieka, s. 172.
- [20] Sermo 13,5; Srv. MAUR, Feiern im Rhythmus der Zeit, s. 43.
- [21] Za těmito snahami je však nutno také vidět i sociální stránku - onu starost o zajištění ochrany pracujících před vykořisťováním, která se tak naléhavě objevuje v učení církve poslední doby. Srv. NADOLSKI, Liturgia i czas, s. 43.
- [22] can. 28. MANSI X,19: Mezi lidmi se rozšířilo přesvědčení, že v neděli se nemůže vyjízďet s koňmi ani s voly, ani vozem, že se nesmí připravovat pokrmy, ani uklízet doma, ani se mýt. Je očividné, že podobné názory se shodují více s židovskými zvyky, než s křesťanskými. Proto vyhlašujeme: vše, co bylo doposud v den Páně dovoleno konat, zůstává dovoleno. Co se týká prací na poli, jako orba, úprava vinic, kosení, žně, prosívání zrna, stavění ohrad, soudíme, že je dobré se jich zdržet, aby ti, kteří chodí do kostela, se mohli snadněji oddat milosti modlitby. Srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień człowieka, s. 179.; Srv. MAUR, Feiern im Rhythmus der Zeit, s. 43.
- [23] Kán. 1. MANSI IX,950: „Shledáváme, že křesťanský lid nemoudře znevažuje den Páně, když pracuje bez odpočinku, jako ve všední dny. Proto tímto listem nařizujeme, že kdokoliv bude porušovat nedělní klid, bude podroben nejprve Božímu a potom i našemu hněvu. Jestliže půjde o právníka, ztratí bez nároku na odvolání své místo. Je-li to rolník nebo čeledín, má být ZMRSKÁN; je-li to klerik nebo mnich, nechť je na šest měsíců zbaven veškerého kontaktu s bratřími.“ Srv. BIANCHI, Niedziela - dzień Pana, dzień człowieka, s. 179.
- [24] kán. 4. MANSI IX,1015. Srv. ADAM, Křesťanská bohoslužba a její vývoj, s. 52.
- [25] Ve vrcholném středověku vznikl zákon, takřka svatý, zvaný „pax dominica“, jehož cílem bylo zajistit ničím nerušený sváteční klid, pokoj a bezpečí. Začínal v sobotní poledne a trval až do pondělního jitra. Během něj platil přísný zákaz určitých činností, včetně klidu zbraní. Kdo by v tomto čase pracoval, někoho zranil nebo zabil, ten byl přísně stíhán a dokonce mu hrozila i exkomunikace. srv. PEICHL, Der Tag des Herrn, s. 67.
- [26] srv. PLÖCHL, Geschichte des Kirchenrechts II, s. 215.
- [27] Can. 47, MANSI VIII,332; Srv. DD 47.. Zde se začíná odrážet pouhé formální pojetí společného shromáždění tak vzdáleného pravému smyslu. Ti, kteří nepřístupují k eucharistické hostině mohou odejít po otčenáši. V galikánské liturgii se proto na tomto místě dokonce uděluje závěrečné požehnání a v Římě se čtou ohlášky, aby je slyšeli i ti méně horliví návštěvníci bohoslužeb. Srv. PEICHL, Der Tag des Herrn, s. 69.
- [28] srv. DD 30.
- [29] Např. co se týká času farní bohoslužby, měla se nedělní mše konat o tercii (kolem 9. hodiny) a tento obyčej přetrval až do 20. st. Ještě kodex z r. 1917 v kánonu 821 stanovuje, že mši je možno sloužit ne dříve než hodinu před východem slunce a ne později než o 13 hodině. srv. KUNZLER, Liturgia kościoła, s. 622.
- [30] Zde narazíme na jednu kuriozitu. Tento synod v kán. 15 (MANSI X,1202) předepisuje, že mají být ustanoveni čestní a bohabojní muži, kteří by nedbalé křesťany ihned napomínali a popřípadě i přiváděli (dosl. hnali) na bohoslužbu. Srv. TROXLER, Das Kirchengesetz, s. 78.;
- [31] Can. 1 a 2; Srv. TROXLER, Das Kirchengesetz, s. 76.
- [32] srv. PESCHKE, Křesťanská etika, s.160.

[33] Pro platnost nedělní mše je nutno být přítomno alespoň na obětování a dále. /AG 15,8/ Srv. PEICHL, Der Tag des Herrn, s. 69.

[34] srv. NADOLSKI, Liturgia i czas, s. 40.

[35] Can. 7; MANSI XIX,371; Srv. TROXLER, Das Kirchengesetz, s. 84.

[36] srv. PLÖCHL, Geschichte des Kirchenrechts III, s. 268.

[37] MANSI XXII,857,1135; XXIII,200,271; Srv. TROXLER, Das Kirchengesetz, s. 85.

(velká písmena v citacích textu a ztučnění přidány)

C) Třetí teorie tvrdí, že důvodem k opuštění soboty a přijetí neděle jako dne bohoslužeb byla snaha církve zabránit záměně křesťanů a Židů. Proto se církev údajně rozhodla odklonit od sebe pozornost tím, že se viditelně od Židů odliší změnou dne odpočinku. Židé byli totiž pro svoji neochotu pracovat v sobotu pronásledováni a křesťané s nimi byli údajně občas ztotožňováni. Tento názor zastává ve své práci S. Bacchiochi.

1) Pronásledování Židů a křesťanů na přelomu 1. - 2. století se však vzájemně nepřekrývají.

2) Je nelogické předpokládat, že křesťané, kteří byli pro svoji víru v Krista ochotni umírat, by byli ochotni změnit pod nátlakem okolností Bohem určený den odpočinku, pokud by ho vnímali jako stále závazný.

Křesťanskými církvemi obecně dnes přijímaný výklad říká, že neděle se v prvotní církvi pravděpodobně objevila téměř okamžitě, jako den, kdy křesťané oslavovali Kristovo vzkříšení. Po nějaký čas byla, zejména křesťany ze židů, ještě zároveň s nedělí zachována i sobota jako den odpočinku, avšak postupně vymizela a nejpozději v r. 140 n. l. se již všechny sbory schází k bohoslužbě v neděli.

Žido-křesťanské sekty, které trvaly na sobotě, se brzy posunuly k okraji křesťanské obce a postupně vymizely. Naopak východní církve, které se vyvíjely nezávisle na západních církvích, sobotu nikdy praktikovat nezačaly, jak víme z podrobných dochovaných záznamů pravoslavné církve.

Katolický teolog – expert na dějiny bohoslužebných obřadů Wierusz Kowalski „Liturgika“ (1960) s. 168, o situaci ve 4.-7. století uvádí:

„Dějiny nám svědčí, že dokonce delší dobu v církvi katolické existovala sobota jako den sváteční vedle neděle. Tak například apoštolské konstituce /IV.stol./ říkají - „Protože sobota je na památku stvoření světa a neděle připomíná vzkříšení.“ /Ap.Konst.8,33/. Tak tedy pro mnoho křesťanů existovaly tyto dva dny spolu vedle sebe. Neděle byla dnem zmrtvýchvstání Krista, dnem kdy se liturgicky realizovala paschální mše, avšak sabbat zůstával dnem odpočinku s výhledem daleko víc opravdovým odpočinkem, především tělesným. Doklady takového pojetí nalézáme na některých sněmech ještě v VII. století. Víceméně však již císař Konstantin si předsevzal sloučit tyto dva dny tak, že začavše od 4. století, neděle přejímá na sebe všechny vlastnosti soboty. Proto se stala netoliko dnem Paschy, ale rovněž i dnem pracovního klidu.“

Tento teolog (W. Zaleski) ve svém monumentální díle „Nauka Boža Dekalog“ (1961) s. 201. 204 uvádí: „Víme ovšem, že již od 5. století v Římě, ve Španělsku a také i jinde se začaly zavádět půsty v sobotu, jakožto předvečerní den /vigilie/ neděle. Avšak teprve v 8. století se sobota stává dnem všedním, dnem pracovním a jedině neděle dnem odpočinku. Nakonec Florentský koncil v roce 1441, vydal formální zákaz slavení soboty jako svátečního dne /Denz. 712./. Jak tedy vidíme, těšila se sobota v církvi ještě dlouho jako svátečný den na privilegovaném místě.“

„V míře jak sobota ztrácí sváteční charakter, stávající se dnem pracovním a všedním, tak neděle pozvolna přejímá příkazy a zákazy, jež se doposud vázaly na sobotu. Těžko však bylo nadále svítit oba dva dny. V konkurenci zvítězila neděle.“

Vidíme tedy, že výše uvedené závěry nejsou postaveny na solidním studiu historických pramenů. Proto i celkový závěr nevychází z podložených faktů, ale jen z útržkovitých informací:

Závěr

Shromažďování církve v neděli je doloženo i v nejstarších dochovaných křesťanských spisech. Důvody které k tomu vedly, byla oslava Kristova vzkříšení a ukončení platnosti soboty. Ostatní důvody, které uvádějí zastánci stále platnosti soboty, nejsou z historického hlediska akceptovatelné.

8. SOBOTA A E. G. WHITEOVÁ

Podívejme se námitky P. Škody:

Sobota nebo neděle?

31

8. Sobota a E. G. Whiteová

1. Sobota jako pečeť a neděle jako znamení šelmy?

E. G. Whiteová ve svých spisech tvrdí:

... sobota čtvrtého přikázání je pečeť živého Boha (Great Controversy [Vítězství lásky Boží], str.640 - r. 1888) Znamení či pečeť Boha je zjevena v zachovávaní sedmého dne soboty... Znamení šelmy je jejím opakem - zachovávaní prvního dne týdne. (Testimonies, sv.8, str.117 - r.1904)

Písmo jednoznačně říká, že **pečetí je Duch svatý a nikoli sobota čtvrtého přikázání:**

V něm byla i vám, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o svém spasení, a uvěřili mu, vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého jako závdavek našeho dědictví na vykoupení těch, které si Bůh vydobyl k chvále své slávy. (Ef 1,13-14)

A nezarmucujte svatého Ducha Božího, jehož pečeť nesete pro den vykoupení. (Ef 4,30)

Ten, kdo nás spolu s vámi staví na pevný základ v Kristu a kdo si nás posvětil, je Bůh. On nám také vtiskl svou pečeť a do srdce nám dal svého Ducha jako závdavek toho, co nám připravil. (2K 1,21-22)

Neděle jako den shromáždění Izraele o Letnicích je uvedena již ve Starém zákoně (Lv 23,11.15.16.21) a podobně i novozákonní církvi byl dán dar Ducha Svatého a tím i její formální ustanovení o Letnicích, tj. v neděli (Sk 2,1). **Neděle tedy nemůže být znamením šelmy.**

Pozn.: Pokud by pečeti následovníků Krista byla sobota, očekávali bychom naopak, že i vylití Ducha mělo proběhnout v sobotní den.

Tvrzení E. G. Whiteové o sobotě jako Boží pečeti tedy stojí v protikladu k Písmu a jako takové je proto nelze akceptovat.

Pozn.: Po konfrontaci s výše uvedenými texty adventisté připouštějí, že pečeti je Duch Svatý, ale dodávají, že sobota je viditelným znamením této pečeti. Podle NZ však k zapečetění dochází, když člověk uvěří v Krista a je obnoven skrze Ducha Svatého. Je to paralelní stav k vejti do pravého Božího odpočinku (Mt 11,28-30). V Nově smlouvě se pak viditelnou připomínkou Krista stává Večeře Páně.

Zmíněné texty (Ef 1,13-14; 4,30; 2. Kor 1,21-22) se skutečně týkají Boží pečeti na věřících lidech. Když se ale podíváme do Zjevení, zjistíme, že na konci času přijde zapečetování: *Potom jsem uviděl čtyři anděly stát na čtyřech úhlech země a držet čtyři zemské větry, aby vítr nevál na zemi ani na moře ani na žádný strom. A uviděl jsem jiného anděla, jak vystupuje od východu slunce a má pečetidlo živého Boha. Mocným hlasem zvolal na ty čtyři anděly, kterým bylo dáno škodit zemi a moři: „Neškodte zemi, moři ani stromům, dokud neoznačíme otroky našeho Boha na jejich čelech!“ Zj 7,1-3*

Položme si otázku: kdy člověk přijímá Boží pečeť? Podle Ef 1,13-14; 4,30; 2. Kor 1,21-22 je pečeti Boží Duch, kterého má (či na kterého působí Duch Boží) - jak se jistě shodneme - každý věrný křesťan, a to jak v minulosti, tak i v současnosti a i v budoucnosti. Ale ve Zj 7,1-3 se dovídáme, že na otroky Boží (viz podtržená věta), kteří již samozřejmě žijí podle Ducha Božího, BUDE umístěna pečeť (protože ji nemají)- a pak přijdou velké pohromy. Bible tedy sama označuje na jedné straně Boží pečeť jako přijetí Ducha Božího, ale na druhou stranu podle Zj 7,1-3 přijde ještě na konci času jedno „speciální“ zapečetění Božího lidu (tedy lidu, který již přijal Ducha Božího jakožto pečeť). A právě o této pečeti na konci času jsou citáty EGW. Vysvětlení nikdy nebylo jednodušší.

Swědectví EGW je tedy při hlubším studiu v zákrytu s Písmem. Závěry P. Škody jsou dost zjednodušené a prakticky počítají pouze s některými texty Písma, ne se všemi.

2. Příkázání Boží a svědectví Ježíšovo

Drak v hněvu vůči té ženě rozpoutal válku proti ostatnímu jejímu potomstvu, proti těm, kdo zachovávají příkázání [entole] Boží a drží se svědectví Ježíšova. (Zj 12,17)

... Kdo vydává svědectví Ježíšovi, má ducha proroctví. (Zj 19,10)

Výklad CASD:

Žena je cíkev, ostatní její potomstvo (ostatek) je část této církve žijící v posledních dnech. Tento ostatek se vyznačuje následujícími charakteristickými rysy: 1) zachovává Boží příkázání, což je desatero včetně soboty a 2) drží se svědectví Ježíšova což je 3) dle Zj 19,10 duch proroctví, který se projevil v životě a díle E. G. Whiteové. Proto se Církev Adventistů sedmého dne považuje za jedinou pravou církev, ostatek poslední doby, o kterém se mluví v knize Zjevení.

Uvedený výklad je však založen na nesprávné exegezi.

1. Výraz *příkázání [entole]* Jan (autor evangelia, tří epištol a knihy Zjevení) nikdy nepoužívá jako odkaz na starozákonní nařízení, ale vždy jím odkazuje na novozákonní příkázání lásky. Když naopak odkazuje na starou smlouvu, vždy používá výraz *zákon [nomos]*. Proto výraz Boží příkázání ve Zj 12,17 neoznačuje desatero.

A to je jeho příkázání [entole]: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal [entolen]. Kdo zachovává jeho příkázání [entolas], zůstává v Bohu a Bůh v něm; že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha. (1J 3,23-24)

A tak máme od něho toto příkázání [entole]: Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra. (1J 4,21)

1. Výraz *ἐντολή* je obecně v Bibli používán jak pro SZ příkázání (zákon), např. Mt 5,18-19, 19,17-18; 22,36-39, tak také pro příkázání DESATERA (Mt 15,3-4; Lk 18,20).

A pokud už Jan hovoří o Kristových příkázáních (jak P. Škoda uvádí: příkázáních Nové smlouvy), zdůrazňuje, že se prakticky nejedná o nic nového pod sluncem, ale jen rozvinutí toho „starého“ v čem byli lidé již dávno vyučeni (ve SZ): *A nyní tě prosím, paní -- ne že bych ti psal nové příkázání, nýbrž to, které jsme měli od počátku --, abychom milovali jedni druhé. A to je ta láska: abychom chodili podle jeho příkázání. To je to příkázání, o kterém jste od počátku slyšeli, že v něm máte chodit.* ^{2. Jan 5-6}

Milování, nepíšu vám nové příkázání, ale staré, které jste měli od počátku. To staré příkázání je slovo, které jste už dávno slyšeli. A opět vám píšu příkázání nové, a to je pravdivé v něm i ve vás, že tma pomíjí a to pravé světlo již svítí. ^{1. Jan 2,7-8}

2. Řecký výraz *svědectví Ježíšovo [marturian iesou]* lze překládat jako **svědectví od Ježíše** (Ježíš svědčí) nebo **svědectví o Ježíši** (Ježíš je předmětem vydávaného svědectví). Oba překlady jsou z hlediska syntaxe správné. Jedná se tedy o proklamaci pravdy od Ježíše a/nebo o Ježíši, což je de facto definice evangelia. Tento výklad je potvrzen všemi místy, kde se tento termín vyskytuje v knize Zjevení: Zj 1.1.2; 1,9; 6,9; 20,4.

Ti, o kterých mluví náš diskutovaný text Zj 12,7, jsou tedy lidé, kteří zachovávají Boží novozákonní příkázání a drží se pravdy od/o Ježíši.

Parelelu nacházíme ve Zj 14,12: *Zde se ukáže vytrvalost svatých, kteří zachovávají Boží příkázání a věnost Ježíši* (dosl. *Ježíšovu víru [pistin iesou]*)

Z obou textů Zj 12,17 a 14,12 je zřejmé, že **svědectví Ježíšovo = víra v Ježíše**. Podstatou evangelia je věřit dobré zprávě o Kristu.

3. Ve světle uvedeného výkladu pak interpretujeme výraz **duch proroctví [pneuma tes profeteias]** ze Zj 19,10 jako poukázání na skutečnost, že každé pravé proroctví, pokud je správně interpretováno, vždy ukazuje na pravdu, která se nějakým způsobem týká Krista. **Duch proroctví je pravda o Ježíši.**

Závěr: je zřejmé, že Zj 12,17 a 19,10 nemají žádnou souvislost se spisy E. G. Whiteové. Naopak, výklad CASD staví spisy uvedené autorky na místo Kristova evangelia a tím se dopouští nejen mylného, ale přímo heretického výkladu těchto textů.

2. V řečtině prakticky neexistují přivlastňovací tvary slov. Chtěl-li řecky mluvící člověk napsat: „Pavlova kniha“ (tedy kniha, která patří Pavlovi), napsal: „Kniha Pavlova“ - a slovo *Pavlova* napsal ve 2. pádu jednotného čísla. Takže řecký text pak můžeme přeložit jako: „Kniha Pavla“ nebo „Pavlova kniha“ (kniha patřící Pavlovi). Stejně je to i výrazem „svědectví Ježíšovo“ - můžeme to přeložit tak, že je to svědectví - koho čeho? (2. pád jedn. čísla)- Ježíše (tedy svědectví o Ježíšovi) či svědectví, které patří Ježíši.

Návrh, že Zj 12,17 má paralelu ve Zj 14,12 je sice možný, nikoliv však Biblicky podložený. Ve skutečnosti se podle výkladu CASD Zj 12,17 týká charakterových rysů Božího lidu, který vznikl v 18. století v Americe (CASD). Zj 12,17 popisuje dobu, která nastane po období 1260let (12,14 tedy podle výkladu v r. 1798 po K.) v Americe (symbol země, Zj 12,16) - právě tam vznikne zvláštní Boží lid, který se bude vyznačovat zachováváním Božích přikázání a Ježíšova svědectví (ducha prorockého).

Verš Zj 14,12 se pak bude týkat Božího lidu na konci času - v období třetího anděla (Zj 14,9-12) - tedy v budoucnu. Obě dvě skupiny nejsou definovány stejně, označují Boží lid v různých obdobích času. Paralela zde jistá je, ovšem ne taková, jakou se snaží P. Škoda prosadit - k tomu mu chybí pevnější důkaz než toho, že oba verše jsou si podobné. Potom je překvapivé, že uvádí 3. bod s tak neochvějnou důvěrou ve svůj výklad:

3. Ve světle uvedeného výkladu pak interpretujeme výraz *duch proctví* [*pneuma tes profeteias*] ze Zj 19,10 jako poukázání na skutečnost, že každé pravé proctví, pokud je správně interpretováno, vždy ukazuje na pravdu, která se nějakým způsobem týká Krista. **Duch proctví je pravda o Ježíši.**

Závěr: je zřejmé, že Zj 12,17 a 19,10 nemají žádnou souvislost se spisy E. G. Whiteové. Naopak, výklad CASD staví spisy uvedené autorky na místo Kristova evangelia a tím se dopouští nejen mylného, ale přímo heretického výkladu těchto textů.

3. Změna soboty na neděli Římsko-katolickou církví

Historicky mylná tvrzení E. G. Whiteové:

1. Není pravda, že v prvních staletích sobotu zachovávali všichni křesťané. Naopak shromažďování církve v neděli je bezpečně známo kolem r. 100 a o cca 40 let později je pravděpodobně již obvyklým dnem shromažďování ve většině sborů. Je pravda, že sobota byla nějaký čas (nejdéle však do 2. stol.) zachovávána u některých křesťanů ze židů. Tyto křesťansko-židovské skupiny však brzy upadly do herezí a ocitly se mimo hlavní proud křesťanstva. U křesťanů z pohanů však k zachovávání soboty s největší pravděpodobností vůbec nikdy nedošlo.

Reakce na tento bod viz předchozí kapitola: 7.

2. Neděle neměla v křesťanství nikdy status „nové“ soboty, tj. nebyla nikdy považována za její náhradu. Byl to pouze vhodný den pro shromažďování církve, který s sebou nenesl soubor zákazů a nařízení jako tomu bylo u židovské soboty.

3. Den bohoslužeb nebyl projednáván na všech církevních sněmech a nebyl neustále v centru pozornosti „na každém sněmu“.

Ve skutečnosti existuje mnoho historických dokumentů, které tyto závěry vyvrací. Otázka soboty, neděle, vzájemného propojení těchto dnů, atd. se v církvi prostě řešilo. Už jen to, že se to řešilo, znamená, že křesťanství bylo v této otázce čím dál více rozděleno (viz 7.2 B)

4. Označení Den Páně pro neděli je známo již z 1. století (viz Zj 1,10) a není tedy výmyslem Římského biskupa ve 4. století.

Spis Didaché neobsahuje frázi „den Páně“, reakce na tento bod viz předchozí kapitola: 7. 1

Závěr

Interpretace soboty jako pečete a výklad Zj 12,17 od E. G. Whiteové neobstojí ve světle biblické exegeze. Také její tvrzení o okolnostech změny soboty na neděli nejsou v souladu s historicky ověřenými fakty. Uvedené skutečnosti tak přinášejí vážné pochybnosti o pravosti jejího prorockého pověření, jak ho vyznává CASD.

Takové sebevědomé prohlášení prostě neobstojí. Historické fakta jsou ve studii P. Škody uváděna jen zkráceně a jen některá - ta, která zapadají do tvrzení P. Škody. Historické dokumenty, které jeho závěry zpochybňují, nebo vyvracejí, buď nejsou uváděna a když ano - tak pouze zkratkovitě bez hlubšího studia literárního a historického kontextu.

1. SOBOTA A STVOŘITELSKÝ TÝDEN

1. Sobota a stvořitelský týden

Sedmého dne dokončil Bůh své dílo, které konal; sedmého dne přestal konat [jišbot] veškeré své dílo. A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat [šabat] veškeré své stvořitelské dílo. (Gn 2,2-3)

Pro zastánce stálé platnosti zachovávání soboty má interpretace tohoto textu klíčovou důležitost, protože s jeho výkladem stojí či padá teorie o univerzální platnosti soboty pro celé lidstvo. Pokud taková platnost existuje, je zachovávání soboty závazné i pro nás dnes.

Níže je v sedmi bodech provedeno zhodnocení uvedených dvou veršů s cílem zodpovědět otázku: **Ustanovuje Bůh sedmý den stvoření pravidelnou týdenní sobotu a dává prvním lidem příkaz k jejímu dodržování?**

1. Text nikde neříká, že Bůh požehnal a posvětil KAŽDÝ sedmý den, ale že **požehnal a posvětil JEDEN JEDINÝ konkrétní den** a to sedmý den, který následoval po šesti stvořitelských dnech.

2. Text také nikde neříká, že tento sedmý den byl určen jako odpočinek pro Adama a Evu, ale že v tento den Bůh sám přestal konat své dílo, tedy On sám "odpočinul" od své stvořitelské aktivity. **Sedmý den od počátku stvoření byl, stejně jako šest předchozích stvořitelských dní, pouze a výhradně o tom, co dělal resp. nedělal Bůh a nikoli o tom, co mají či nemají dělat lidé.**

Pozn.: Sedmý den od počátku stvoření nemůže vypovídat o odpočinku určeném pro Adama a Evu, protože ti pravděpodobně ještě žádný fyzický odpočinek nepotřebovali - jejich existence trvala zatím pouze jeden jediný den. Je také diskutabilní, zda by v podmínkách dokonalého světa, jakým byl Eden, bylo i v budoucnu pro „nepadlé“ lidi fyzicky potřebné každý sedmý den odpočívat.

3. **Adam s Evou nepotřebovali zvláštní vyhrazený čas pro vztah se svým Stvořitelem.** Byly to dokonalé lidské bytosti, a byli proto ve společenství s Bohem neustále. Pravidelné týdenní soboty s cílem zajistit společenství Boha a lidí tedy před pádem člověka do hříchu postrádají svůj smysl.

4. Protože Bůh je duchovní bytost (J 4,24), je třeba význam sedmého dne hledat jinde než v potřebě Boha fyzicky odpočívat. Den to bezpochyby významný byl, protože ho Bůh požehnal a posvětil. **Význam sedmého dne od počátku stvoření, zdá se, spočívá právě v jeho jedinečnosti,** tedy v tom, že to byl první den po dokončeném stvoření, a tedy vlastně jakási "startovní čára" dějin lidstva. Výjimečnost tohoto dne s největší pravděpodobností spočívá v tom, že od této chvíle se začíná rozvíjet vztah mezi člověkem a Bohem. Bůh v tento den přestal tvořit a svoji pozornost obrátil na vztah mezi ním a prvními lidmi a tím učinil tento den zvlášť výjimečným. **Boží požehnání a posvěcení se tak spíše než dne samotného týká jeho náplně, a tou je počátek vztahu mezi Stvořitelem a člověkem.**

M. Bič píše: *"Smysl stvoření vidí Písmo ve dni sedmém čili v odpočinutí. Jsou tu předpoklady pro obecenství. Bůh, který mohl tvořit bez přerušení dál a dál, z lásky ke svému stvoření přestal. (Výklady k SZ, díl I., str.28)*

Je pravdou, že v Gn 2,2-3 je pouze zaznamenáno, že Bůh požehnal jeden jediný den. Ovšem podle přikázání desatera, ovšem my máme k dispozici také znění desatera v Ex 20,8-11: *Pamatuj na sobotní den, abys ho posvětil. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci, ale sedmý den je sobota patřící Hospodinu, tvému Bohu. Nebudeš dělat žádnou práci ty ani tvůj syn ani tvá dcera, tvůj otrok ani tvá otrokyně, tvé zvíře ani tvůj přichozí, který je ve tvých branách, protože šest dní Hospodin dělal nebesa a zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmý den odpočinul. Proto Hospodin požehnal sobotní den a posvětil ho.* ^{Ex 20,8-11} Zvláště poslední slova tohoto přikázání jsou důležitá, protože se v nich naznačuje, že Bůh požehnal sobotu v souvislosti (již ve) se stvořením světa.

Nesmíme také zapomínat, že sobota nese v sobě pouze fyzický odpočinek, ale rovněž rozměr posvěcení a vyhrazení si času na vztah s Bohem (mimo jiné na úkor práce, zálib, atd. viz Iz 58,13-14). Nepadlé bytosti sice jistě nepotřebovaly takový odpočinek, jako my; na druhou stranu také nepotřebovali tolik druhů ovoce, tak moc krásnou zemi atd. Zkrátka a dobře: Bůh dává dary ze svého milosrdenství k člověku nejen proto, že jsou zapotřebí, ale také proto, aby se z nich člověk těšil a měl z nich (možná „nadbytečný“) užitek. Tady P. Škoda spíše vaří z vody, resp. staví na domněnkách, než na logických závěrech vyplývajících z hlubšího pochopení zvláštnosti sobotního dne.

Exkurz:

Požehnání a posvěcení v Gn 2,3:

Bylo přesvědčivě prokázáno, že oba tyto termíny jsou zde synonyma...požehnání sedmého dne je vysvětleno v termínu "posvěcení", tj. oddělení a vyvolení. Bůh oddělil sedmý den; toto interpretujeme v termínech eschatologického, proleptického znamení ukazujícího na budoucí odpočinek. Tedy výrok z Gn 2,3 je třeba chápat nikoli jako požehnání Sabbatu (dle našeho chápání Ex 20,11 takového požehnání doprovázelo inauguraci Sabbatu na Sinaji), ale ve významu konečného odpočinku pro Boží lid. Pochopení termínů posvěcení a požehnání sedmého dne stvoření v eschatologickém smyslu však neznamena, že Gn 2,2,3 nemá žádný vztah k řádu stvoření. Ve skutečnosti...se jedná o vyvrcholení celé pasáže Gn 1,1-2,3. .... Sedmý den Bůh prohlásil své stvoření za oficiálně dokončené a ukázal, že jeho dílo je následováno obdobím kontemplace a odpočinku.... to ukazuje, že cílem stvoření není lidstvo, ale že veškerá Boží stvořitelská aktivita plyne do univerzálního období odpočinku. Tajemství sedmého dne nemůže být vysvětleno v lidských termínech, ale nachází svůj cíl a řešení ve zjevení daném v Nové smlouvě. Boží poslední stvořitelský čin není stvoření člověka, ale vytvoření období odpočinku pro lidstvo. (D. A. Carson, From Sabbath to Lord's Day, str.29-30)

Sobota s sebou nese rozměr eschatologický, resp. je předobrazem toho, co budeme prožívat v nebeském království (viz 3.7; výklad Žid 4,9). To se ale nevylučuje s „týdenním“ významem, naopak se tyto rozměry navzájem doplňují.

5. Je zde však také MOŽNOST, že Boží činnost v šesti dnech a Boží odpočinutí v den sedmý měly být vzorem pro životní rytmus lidí. Bůh bezpochyby mohl svět stvořit v jednom dni a mohl ho také tvořit déle než 6 dní. Protože ho však stvořil v šesti dnech a v den sedmý odpočinul, může to být pro člověka zamýšleno jako příklad. S jistotou to však nevíme, Písmo zde mlčí. Nemáme žádný doklad o tom, že by týdenní cyklus byl lidem po stvoření světa nařízen a nemáme žádný doklad o tom, že by byl lidmi dodržován. V celé knize Genesis nalezneme pouze těchto dalších šest zmínek o období sedmi dnů:

„neboť již za sedm dní sešla na zemi dešť, který potrvá čtyřicet dní a čtyřicet nocí.“ (Gn 7,4)

Po sedmi dnech pak pronikly na zemi vody potopy. (Gn 7,10)

Čekal ještě dalších sedm dní a znovu vypustil holubici z archy. (Gn 8,10)

Čekal ještě dalších sedm dní a opět vypustil holubici; už se však k němu zpátky nevrátila. (Gn 8,12)

Vyplň týden této; dámeť potom i tuto za službu, kterouž sloužiti budeš u mne ještě sedm let jiných.

(Gen 29:27 BKR). ČEP překládá volněji: Zůstaň u ní po celý svatební týden;... (Gn 29,27 CEP)

Jákož tak učinil a zůstal u ní po celý týden. Pak mu Lában dal za ženu svou dceru Ráchel. (Gn 29,28 CEP)

P. Škoda zde míchá dvě věci dohromady. Hebrejské slovo pro týden (shabua) se objevuje v uvedených textech z Genesis pouze v Gn 29,27; 29,28 (což je jeden z dokladů, že týden byl znám již před desaterem), v ostatních jsou pak (v hebrejštině) použita dvě slova: „sedm dní.“ Ovšem i spojení „sedm dní“ může odkazovat na sobotu - je zajímavé, že v Gn 2,2-3 je místo výrazu „sobota“ použit výraz „sedmý den“

Pozn.: týden [šbua] doslova: období sedmi (tj. dní, let apod.). Jednotka času v Gn 29,27,28 není specifikována. V našem textu překladatelé z kontextu předpokládají, že je myšleno sedm dní.

Hebrejské slovo pro týden (shabua) se objevuje již v Gn 29,27; 29,28 (viz výše) a znamená to v překladu: TÝDEN, tedy sedm dní, A TO VŽDY (pro hlubší prostudování - viz všechny výskyty tohoto slova: Gn 29,27; 29,28; Ex 34,22; Lv 12,5; Nu 28,26; Dt 16,9 (2x), Dt 16,10; Dt 16,16; 2. Par 8,13; Jer 5,24; Ez 45,21; Dan 9,24; Dan 9,25 (2x), Dan 9,26; Dan 9,27 (2x), Dan 10,2; Dan 10,3).

Exkurz:

Nejranější důkaz o používání 7-denního týdne u Zidů se objevuje až v Babylónském zajetí v 6. století př. n. l.

Různé národy v historii používali různě dlouhé týdny, příklady:

10-denní týden: Egypťané a Číňané

9-denní týden: Keltové

8-denní týden: staří Etruskové od cca 8- 7. stol. př. n. l. 8-denní týden byl znám jako tzv. nundinální cyklus. Kolem 6. století př. n. tento týden přijali Římané. Jak se Řím postupně rozpínal, setkal se s praxí 7- denního týdne a po jistou dobu oba typy týdnů koexistovaly v Římské říši současně. Postupně však zvítězil 7-denní týden a 8-denní navždy zmizel z historie. Oficiálně prosadil 7-denní týden císař Konstantin v r. 321 n.l.

5-denní týden: Babylóňané

Toto prohlášení jde proti opravdu mnoha historickým faktům - zde není potřeba uvádět složité důkazy proti tomuto tvrzení. Snad jen pár:

Hindská civilizace má sedmidenní pracovní týden, zmíněný v Rámájáně, posvátného eposu napsaného sanskrtem okolo roku 400 př. K. Také v Babylóně dodržovali sedmidenní cyklus, každému dni pak přiřazovali vesmírné těleso (5 planet + Slunce a Měsíc). Ale i v jiných civilizacích můžeme pozorovat zachování sedmidenního cyklu - to je všeobecně rozšířený fakt. Stačí se podívat do nějaké odborné literatury či jen zabroudat na internetu a hledat odpověď na otázku, kde má podle (světských, ne náboženských) vědců původ sedmidenní cyklus.

Samozřejmě existovalo i více „týdenních cyklů“, které čítaly od 5ti do 10ti dní, ale 7mi denní cyklus mezi ně bezesporu patřil (v celosvětovém měřítku v historii lidstva)

2. SOBOTA, DESATERO A MOJŽÍŠŮV ZÁKON

2. Sobota, desatero a Mojžíšův zákon

1. První zmínka o sobotě v Bibli

Hospodin řekl Mojžíšovi: "Já vám sešlu chléb jako déšť z nebe. Ať lid vychází a sbírá, co denně spotřebují. **Tak je podrobím zkoušce, budou-li se řídit mým zákonem, či nikoli.** Když budou připravovat, co přinesou, ať je toho šestého dne dvakrát tolik, než co nasbírají každodenně."...Když přesto někteří z lidu sedmého dne vyšli, aby sbírali, nic nenašli. Hospodin řekl Mojžíšovi: "Jak dlouho se budete zpěčovat a nebudete dbát mých příkazů a řádů? **Hled'te, vždyť Hospodin vám dal den odpočinku. Proto vám dává šestého dne chléb na dva dny.** Zůstaňte každý, kde jste, ať nikdo sedmého dne nevychází ze svého místa." Lid tedy sedmého dne odpočíval. (Ex 16,4-5.27-30)

V příběhu o maně z nebe Hospodin učí svůj vyvolený národ na názorném příkladu, že v den odpočinku nemají pracovat. **Hled'te, vždyť Hospodin vám dal den odpočinku.** (Ex 16,29). Text říká, komu Hospodin dal den odpočinku: "vám", tj. zachráněnému Izraelskému národu. A proti i "vám" dávám v pátek manou na dva dny. Proč by jim to musel Bůh zdůrazňovat, kdyby sobota byla samozřejmostí již od založení světa? Vždyť pokud by tomu tak bylo, jak to, že by o ní Izraelci nic nevěděli? I kdyby ji nemohli dodržovat v Egyptě, jistě by se alespoň vyprávění o dodržování sedmého dne předávalo z generace na generaci. Z příběhu však vidíme, že lid se teprve po svém vysvobození z Egypta seznamuje s příkázáním dodržovat den odpočinku a jak ho zachovávat.

Exkurz:

Že se jedná o první zmínku v Tóře a tedy o ustanovení soboty, podporuje i hebrejská gramatika:

V Ex 16,21 a 16,25 je podstatné jméno [šabbat] uvedeno bez členu, protože se jedná o první výskyt a ustanovení tohoto svátku v textu Tóry. Všechny následné výskyty výrazu [šabbat] již člen mají, protože se jedná o již známý svátek (Ex 16,29; 20,11, Dt 5,12 aj.). Stejný gramatický jev pozorujeme i u všech ostatních svátků v textu Tóry (velikonoce, svátek nekvašených chlebů aj.).

Možná (viz předchozí oddíl) Izraelci znali dělení času na sedmidenní cykly, avšak význam soboty ve vztahu k Hospodinu jim byl sdělen až Mojžíšem. **Událost s manou měla, zdá se, Izraelský národ připravit na přijetí zákona, který jim byl předán na Sinaji brzy po této zkušenosti a v němž je sobota určena jako znamení celé smlouvy.**

Ellen Whiteová dává odpověď na otázku, kterou P. Škoda uvádí: „Proč by jim to musel Bůh zdůrazňovat, kdyby sobota byla samozřejmostí již od založení světa?“ *Ve své porobě zapomínali Izraelité do značné míry zákon Boží a nedodržovali jeho předpisy. Sobot všeobecně zanedbávali, neboť jejich svěcení jim znemožňovali vysoké úkoly, jež jim ukládali jejich robotní dozorcí. Mojžíš však ukázal svému lidu, že poslušnost Boha je prvním předpokladem jejich osvobození. A jejich utlačovatelé si brzy povšimli snah o opětné zachovávání sobot.* ^{PP 258}

Bible od Adama po Sínaj nikde nevyjmenovává zákony, co lidé znali, pouze vypráví příběhy, ze kterých je jasné, že lidé již tehdy znali aspoň některé Boží zákony (viz Gn 26,5 Ex 16,4). Stejně to vidíme i v příběhu padání many (Ex 16).

I v Bibli ale vidíme náznaky toho, že židé zachovávali sobotu ještě před exodem. V žalmech čteme: *A tak s veselím vyvedl svůj lid, s jásotem své vyvolené, a dal jim země pohanských národů -- obdrželi to, co národy vydřely, aby zachovávali jeho ustanovení a střežili jeho zákony. Haleluja!* ^{Ž 105,43-45} Bůh vysvobodil Izraelský národ, aby mohl zachovávat Boží ustanovení. Zachovávat Boží zákon ale mohli židé i v Egyptě - Bible neříká nic o tom, že Egypťané nutili židy, aby se rouhali Bohu, dopouštěli se modloslužebnictví, smilstva, krádeží či cokoliv jiného - pouze že byli nuceni tvrdě pracovat, aby splnili „normy“ (Ex 1,11-14). To souvisí se sobotou.

Na stejnou věc patrně naráží i ve svém kázání Mojžíš, když opakuje Izraelcům 4. příkázání desatera: *ale sedmý den je sobota patřící Hospodinu, tvému Bohu. Nebudeš dělat žádnou práci ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvůj býk a tvůj osel, žádné tvé zvíře ani tvůj příchozí, který je ve tvých branách, aby odpočinul tvůj otrok a tvá otrokyně tak jako ty. Vzpomeň, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtamtud vyvedl mocnou rukou a vztaženou paží. Proto ti Hospodin, tvůj Bůh, přikázal zachovávat sobotní den.* ^{Dt 5,14-15}

2. Vydání desatera na hoře Sinaj

Na Sinaji Hospodin předává skrze Mojžíše svému vyvolenému lidu na kamenných deskách desatero - základ (jádro) své smlouvy. Později Mojžíš sepisuje Tóru (pět knih), do které začleňuje i desatero. Tóra pak jako celek tvoří závazný soubor pravidel a nařízení od Hospodina pro Izraelský národ.

Pro diskuzi o sobotě je důležité rozpoznat, komu je tato smlouva, tj. Mojžíšův zákon, určena. **Smlouva a její znamení (sobota) jsou totiž závazné pouze pro toho, s kým je tato smlouva uzavřena.**

Na horu Sinaj jsi sestoupil, z nebe jsi s nimi promlouval. Dal jsi jim poctivá pravidla a spravedlivé zákony, dobrá nařízení a přikazy. Dal jsi jim poznat svou svatou sobotu, skrze svého služebníka Mojžíše jsi jim vydal přikazy, nařízení a zákony (Neh 9,13-14 B21)

Z Nehemjášových slov jednoznačně plyne, že desatero včetně soboty i všechny ostatní Mojžíšovy zákony nebyly určeny celému lidstvu, ale byly dány specificky a v konkrétním okamžiku historie výhradně pro vyvolený Izraelský národ. Odpočinek sedmého dne mohl teoreticky být praktikován již dříve, ale pouze Izraelskému národu bylo dáno POZNAT tento den odpočinku. Hebrejský výraz *poznat [jada]* znamená velmi osobní a hluboké seznámení se s objektem poznávání (když Adam poznal [jada] Evu, tak otěhotněla). **Jen Izraeli byl zjeven nový smysl soboty, resp. jen pro Izrael dostala sobota hluboký smysl ve vztahu k Hospodinu. Zřejmě proto až teprve nyní v desateru je sedmý den pojmenován jako šabbat (sobota).**

P. Škoda správně vykládá slovo „poznat“ v Neh 9,14, ovšem dá se to chápat také ve smyslu, který uvádí EGW na předchozí stránce (význam tohoto slova může být nejen hlubší pochopení, ale také uvedení ve známost.

3. Sobota - znamení smlouvy mezi Hospodinem a vyvoleným Izraelským národem

*"Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji. Budete dbát na den odpočinku; má být pro vás svatý. Kdo jej znesvětil, musí zemřít. Každý, kdo by v něm dělal nějakou práci, bude vyobcován ze společenství svého lidu. Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne bude slavnost odpočinutí, Hospodinův svatý den odpočinku. Každý, kdo by dělal nějakou práci v den odpočinku, musí zemřít. **At' tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu.** To je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. V šesti dnech totiž učinil Hospodin nebe a zemi, ale sedmého dne odpočinul a oddechl si. (Ex 31,13-17)*

Sobota čtvrtého přikázání je znamením smlouvy vydané Hospodinem na Sinaji pro jeho vyvolený národ. Stejně jako obřízka byla znamením smlouvy Hospodina s Abrahamem, tak týdenní sobota je znamením smlouvy Hospodina s celým Izraelským národem. Z toho plynou dva závazné důsledky:

- 1. Znamení bez smlouvy nemá smysl,** proto týdenní zachovávání soboty (v tom smyslu jak je dáno ve čtvrtém přikázání) nemohlo existovat před ustanovením této smlouvy.
- 2. Dodržovat znamení smlouvy je závazné pouze pro toho, s kým byla smlouva uzavřena,** tj právě a pouze pro Izraelský národ se kterým Hospodin uzavřel smlouvu.

Bod 1 má svou trhlinu. Zachovávání soboty mohlo existovat již dříve jako znamení mezi Bohem a lidmi, kteří mu chtějí sloužit, ale do jisté míry se na to zapomělo (viz 2.1). Ostatně podobně to bylo i s obřízkou. Přikázání o obřízce vydal Bůh již Abrahamovi, a bylo ustanoveno, že se mají obřezávat všichni jeho potomci: *Toto je má smlouva mezi mnou a vámi a tvým potomstvem po tobě, kterou budete zachovávat: Každý mužského pohlaví mezi vámi musí být obřezán.* ^{Gn 17,10}

Obřízka byla také znamením mezi Bohem a Abrahamovými potomky. Přesto Mojžíšův syn nebyl obřezán, a musela jej obřezat až jeho manželka v době před exodem: *I stalo se cestou v tábořišti, že ho potkal Hospodin a chtěl ho usmrtit. Tu vzala Sipora ostrý pazourek, odřízla předkožku svého syna, dotkla se jeho nohou a řekla: Jsi mi ženichem krve.* ^{Ex 4,24-25} Stejně tak tomu mohlo být i se sobotou.

2. Dodržovat znamení smlouvy je závazné pouze pro toho, s kým byla smlouva uzavřena, tj právě a pouze pro Izraelský národ se kterým Hospodin uzavřel smlouvu.

Dále v knize Deuteronomium v 5. kapitole Mojžíš opakuje desatero a v jeho úvodu je zde jednoznačně řečeno, že tato smlouva neplatila dříve, ale byla ustanovena až s Izraelským národem:

Tuto smlouvu Hospodin neuzavřel s našimi otci, ale s námi, kteří tu dnes jsme, s námi všemi, kteří žijeme. (Dt 5,3 B21).

pozn. CEP zde přidává slovo "jen", aby otupil jednoznačný význam tohoto textu. V původním hebrejském textu však slovo "jen" není.

Výklad Dt 5,3 je naprosto zcestný. V kontextu čteme: *Mojžíš svolal celý Izrael a řekl jim: Slyš, Izraeli, ustanovení a nařízení, která k vám dnes mluvím. Učte se je, zachovávejte a plňte je. Hospodin, náš Bůh, s námi uzavřel na Chorébu smlouvu. ^{Dt 5,1-2} Nejenom s našimi otci uzavřel Hospodin tuto smlouvu, ale s námi všemi, kteří jsme tu dnes naživu. ^{Dt 5,3}*

Navíc tato smlouva byla uzavřena s židy, kteří vyšli z Egyptského zajetí (doba knihy Exodus), ovšem tato slova se nachází v knize Deuteronomium, která popisuje období generace židovského národa, která vstoupí do zaslíbené země. A my podle Nu 14,28-30 víme, že generace Exodu zemřela na poušti (s touto generací uzavřel Bůh smlouvu), a po ní povstala další generace, které je řečeno Dt 5,3, a která už do zaslíbené země vstoupí. Proto je logické chápat Dt 5,3 jako prohlášení, že smlouva mezi Bohem a Jeho lidem se dědí z generace na generaci.

Sobota byla dána v Bibli skutečně židovskému národu, ale jak je zdůrazněno: vírou se stáváme Abrahamovými potomky (Ř 4,16).

Exkurz:

Hospodinova **smlouva s Noem** je platná pro celé lidstvo a jejím znamením je **duha**. Znamením **smlouvy s Abrahamem** byla **obřízka**. Tato smlouva platila pouze pro Abrahamovy potomky. Obřízka není závazná pro křesťany (Sk 15,28.29) ale přesto mohl ap. Pavel napsat, že zaslíbení dané Abrahamovi a potvrzené obřízkou se v Novém zákoně vztahuje na všechny neobřezané následovníky Krista: Tak zůstane v platnosti zaslíbení dané veškerému potomstvu Abrahamovu - nejen těm, kdo stavějí na zákoně, ale i těm, kdo následují Abrahama vírou. On je otcem nás všech. (Ř 4,16 CEP). Podobně **sobota** byla znamením **smlouvy s Izraelem**, ale v Novém zákoně se stávají církví (Božím lidem), všichni, kteří následují Krista vírou aniž by museli nést znamení vyvoleného národa, tj. zachovávat sobotu.

Obřízka ale úzce souvisí se zachováváním zákona Ř 2,25-29, a tak ohledně obřízky vznikl v rané církvi veliký spor, který museli řešit apoštolové v Jeruzalémě (viz Sk 15), to P. Škoda zmínil dobře. Tento spor nějak vrcholil a nakonec bylo rozhodnuto, že křesťané z pohanů nemusí praktikovat obřízku. Na druhou stranu si položíme otázku: byl-li spor o obřízku tak velký, že se musel řešit v celé církvi (Sk 15) - a třeba Pavel tuto otázku řeší na mnoha místech v NZ epištolách - co potom sobota? Tu křesťané přijali bez problémů, bez koncilu, bez debat a bylo jim hned vše jasné? Jen s obřízkou měli problém? Vysvětlení proč s obřízkou byl velký problém, a proč se sobotou ne chybí.

Exkurz:

Platnost Sinajské smlouvy (a tedy i soboty, která je její součástí a jejím znamením) výhradně po Izraelský národ je také prokázána odkazy na zemi (půdu), která je jim dána/zaslíbena. Ex 20,12: **na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.** Země je také zahrnuta v legislativě soboty Lv 25,2: **Mluv k Izraelcům a řekni jim: Až přijдете do země, kterou vám dávám, bude země slavit odpočínutí, odpočínutí Hospodinovo.**

Příkázání o cti rodičům je skutečně vázáno na půdu. Znamená to ale, že z tohoto důvodu už toto příkázání pro nás ztrácí platnost? Podle P. Škody ano, podle apoštola Pavla ne: Děti, poslouvejte své rodiče v Pánu, protože to je spravedlivé. ,Cti svého otce a matku,‘ to je první příkázání se zaslíbením, ,aby ti bylo dobře a abys byl dlouho živ na zemi. ^{† Ef 6,1-3}

Ve čtvrtém přikázání je zároveň s ustanovením znamení smlouvy (soboty) vždy zároveň ukázáno také na toho, kdo toto znamení (a tím vlastně celou smlouvu) ustanovil:

- a) na Boha, který Izraelce vysvobodil s Egypta (Dt 5,15)
- b) na Boha, který je stvořitelem světa (Ex 20,11).

Poukázáním na **vykupitelskou i stvořitelskou** činnost Hospodina je zdůrazněna jeho jedinečnost a nadřazenost nad božstvy ostatních pronárodů Kenaanu, kam Izraelci přijdou. **Tyto dva aspekty zákonodárce jsou rovnocenně důležité a neoddělitelné.**

Spojení požadavku na dodržování soboty a definování Boha jako Stvořitele ve čtvrtém přikázání desatera tedy **nedokazuje** neustálé svěcení soboty od tvoření, ale **identifikuje** Izraelskému národu Boha Stvořitele jako toho, kdo určil sobotu za znamení této své nové smlouvy a **odkazuje** na stvoření světa jako na vzor, ze kterého si mají Izraelci vzít příklad jak dělit čas na práci a odpočinek, příklad který má Izrael nyní začít

následovat.

Exkurz:

*Poslední část verše Ex 20,11 dává Mojžíšovu ustanovení důvod tím, že přebírá terminologii požehnání a posvěcení z Gn 2,2,3 a aplikuje ji specificky na Sabbat. Tím však neimplikuje, že sedmý den z Gn 2,3 byl již šabbatem ustanoveným Bohem pro lidstvo. Jak zdůrazňuje H. H. Dressler, přítomné přikázání (čtvrté desatera) je založeno na dřívější události (týden stvoření) a význam hebrejské konstrukce překládané jako proto [al-ken] je klíčový pro tento výklad, protože často kauzálně spojuje událost v minulosti se situací, která nastala později. V takovém případě se mluví o tzv. **etiologii**, kdy **přítomné jméno nebo činnost je vysvětlena na základě události či příběhu, které se odehrály v minulosti**. A právě výraz proto je jedním ze znaků, které určují, že se jedná o etiologii. Ex 20,11 navíc k této úvodní formulaci obsahuje další jazykový rys typický pro etiologii - slovní hříčku mezi sedmý den a sobotní den. Takové etiologické pasáže po úvodním proto či následně mohou mít sloveso v minulém čase, aniž by striktně vyjadřovalo minulé události. Přítomnost těchto charakteristických jazykových rysů v Ex 20,11 **vede k závěru, že verš poskytuje vysvětlení přítomné situace (Mojžíšovy soboty) pomocí odkazu na minulou událost**, tj. Boží odpočinek po stvoření a používá terminologii Gn 2,3 a hrů se slovy, aby tuto souvislost zdůraznil. (D. A. Carson, From Sabbath to Lord's Day, str. 349)*

Zákon o sobotě obsahuje obojí: jak identifikaci Boha jako Stvořitele a Vykupitele, tak i odkaz na týden, který vznikl v souvislosti se stvořením.

4. Časový rozsah platnosti Mojžíšova zákona

*...Písmo tu neříká v množném čísle: „a semenům,“ ale v jednotném: „a tvému semeni,“ čímž je míněn Kristus. Chci tím říci toto: **Zákon zavedený po 430 letech...** Byl přidán kvůli proviněním až **do příchodu toho zaslíbeného semene.** (Gal 3,16-19 B21)*

Ap. Pavel definuje platnost Zákona od určitého okamžiku historie, tj. od Exodu, který se uskutečnil za 430 let od ustanovení smlouvy s Abrahamem. A také zde definuje konec platnosti Zákona a tím je příchod Mesiáše.

Prostudovat otázku zákona (Mojžíšova zákona, desatera, Kristových zákonů, atd.) by stačilo vydat na další knihu. Nyní ale aspoň ve zkratce:

Petr nás upozorňuje, abychom si dávali velký pozor na Pavlovy epištoly, ve kterých jsou těžko srozumitelná Písma, které někteří lidé překrucují: *A trpělivost našeho Pána považujte za záchranu, jak vám to napsal i náš milovaný bratr Pavel podle moudrosti, která mu byla dána, a jak to napsal i ve všech dalších listech, v nichž o tom mluví. Jsou v nich některé těžko srozumitelné věci, které neučení a neupevnění lidé překrucují, jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě.* ^{2. Pt 3,15-16} 17. verš dokonce říká, že někteří lidé na základě Pavlových epištol padají do bludu a důsledek je pak bezuzdnost (tedy neposlušnost vůči zákonu): *Ale vy, milovaní, protože to víte předem, chraňte se, abyste nebyli svedeni bludem bezuzdných lidí a neodpadli od vlastního pevného základu.* ^{2. Pt 3,17}

Zákon jako takový má v Bibli mnoho funkcí:

1. Ukazuje nám, co je naší povinností, resp. co od nás Bůh vyžaduje. Vede nás ke zbožnosti (Jk 1,25; Sk 22,12) a poslušnosti (Lk 10,25-26; Ř 2,13).
2. Ukazuje nám Boží měřítko soudu (Jak 2,11-12; Ř 2,12-13)
4. Zjevuje nám pravdu (Ř 2,20)
5. Získáváme skrze něj moudrost (Ž 19,8).
6. Ukazuje na Krista, ať už se jedná o různé obřady, nebo naši potřebu vykupitele (Gal 3,24)
7. Zjevuje Boží charakter (Jan 1,1; Zj 19,13)

8. BOD: A mohli bychom jistě pokračovat dál. V neposlední řadě – a to je předmětem celkového tématu, kterým se Pavel v Galatském zabývá - nám zákon umožňuje rozpoznat rozsah a hloubku přestupků, jakými jsme se odklonili od Boha (Ř 3,20; 7,7-11) a tím pádem i potřebu Mesiáše. Nejsme totiž sami od sebe schopni se ospravedlnit se před Bohem (Gal 3,24) a potřebujeme tak Vykupitele od hříchu (Ř 8,3).

9. BOD: Nezapomínejme, že si všichni podle Písma zasloužíme smrt, jsme pod prokletím. Prokletí zkrátka dopadá na všechny, kdo nezachovávají zákon, protože *Zbraní smrti je hřích a hřích má svou moc ze zákona* ^{1. Kor 15,56 ČEP} Zákon nás také odsuzuje ke smrti, resp. ukazuje, že si zasloužíme za naše hříchy smrt.

Takže když Pavel píše, že byl dán kvůli přestoupením, nemůžeme říci, že POUZE kvůli této věci, že je to jediné použití zákona, ale spíš že to byl hlavní cíl jeho myšlenek v Galatském 3. kapitole. To naznačuje kontext. Pavel tedy chce říci, že až do příchodu Krista nebyl naplněn Boží závazek (a lidský „dluh“ hříchu), v jehož středu stál Kristus, který nás vykoupil ze zákona.

Někteří Gal 3,19 vztahují na obětní systém: podle nich mnoho Mojžíšových obřadných zákonů tak dosáhlo příchodem Potomka (Mesiáše) cíle a přestalo být závažné zde na zemi. Obětní systém pak přešel do nebeské svatyně (viz List židům). Je možné jistě chápat i tento rozměr textu.

Gal 3,19 tedy nemůžeme vzít jako absolutní prohlášení - je potřeba hledět na hlavní myšlenky celého kontextu. Pavel v kontextu řeší: *Jaká je úloha zákona v otázce ospravedlnění (Gal 3,19-20)? Co je důležitější - víra, nebo zákon (Gal 3,20)? Jsou ve vzájemném rozporu (Gal 3,21-22)? Jak spolu navzájem souvisí (Gal 3,23-26)? A konečně - jaký to má praktický důsledek do našich životů (Gal 3,27-29)?*

Zákon je tedy řešen v kontextu ospravedlnění a naší hříšnosti před Bohem - zde skutečně nad námi „panoval“ zákon - byli jsme pod jeho prokletím - až do doby, než přišel Potomek (Kristus).

Je nebezpečné brát Gal 3,19 či jiné verše všeobecně a absolutně. Tak například Pavel v kontextu ospravedlnění napsal: *Již není Žid ani Řek, již není otrok ani svobodný, již není muž ani žena, neboť vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.* ^{Gal 3,28} To dle kontextu znamená, že před Bohem co se týče hříšnosti, zákona, poslušnosti a ospravedlnění - neexistují žádné kontexte, nebo výhody pro to, když je někdo muž, žena, žid nebo pohan. Před Bohem jsme si V TĚTO ZÁLEŽITOSTI všichni rovni. Pokud ale budeme brát Gal 3,28 jako absolutní vyjádření, potom můžeme - a to se v historii skutečně stávalo - tento verš používat pro podporu feminismu, nebo jak je tomu nyní - pro podporu gender tendencí. Nemůžeme tento verš také chápat tak, že by Pavel vyzýval křesťany, aby zrušili otrokářství, nebo aby otroci nedbali autorit.

5. Je desatero součástí Mojžíšova zákona?

Můžeme se však ptát, zda je desatero součástí Mojžíšova zákona či zda stojí mimo něj a zda tím tedy nemá jiný rozsah platnosti. Častým argumentem bývá zejména tvrzení, že na rozdíl od zbytku Tóry bylo desatero napsáno samotným Bohem na kamenné desky.

Můžeme však říci, že Boží mluvené slovo je méně závazné než Boží psané slovo? Rozhodně ne. *Hospodin promluvil k Mojžíšovi:... **Budu s tebou mluvit o všem, co ti pro Izraelce přikážu.*** (Ex 25,1.22) Pokud by kamenné desky měly být trvalejší, jak to, že dnes nevíme kde jsou, ale psaný Mojžíšův zákon se dochoval? Zdá se, že kámen neměl být ani tak symbolem věčné platnosti desatera, jako spíše symbolem pevného základu či jádra celého zákona, který Bůh svému vyvolenému lidu předal skrze Mojžíše.

Desatero bylo následně z kamenných desek přepsáno do Tóry a tvoří jeho nedílnou součást. Celá Tóra byla tedy sepsána Mojžíšem a byla nazvána "Kniha zákona". Byla to tato Kniha zákona, ze které Mojžíš předčítal lidu při kodifikaci a uzavření smlouvy (Ex 24,3-8).

*Proto ani **první smlouva** nebyla uzavřena bez vylití krve; když Mojžíš všemu lidu oznámil **všecka přikázání podle zákona, vzal krev telat a kozlů, vodu, červenou vlnu s yzopem a pokropil knihu Zákona i všechny lid.** A řekl jim: **Toto je krev smlouvy, kterou s vámi uzavřel Bůh.**"* (Žd 9,18-20)

Desatero je tedy nade vši pochybnost nedílnou součástí Mojžíšova zákona.

Potvrdil to i Kristus, protože vždy, když se odkazoval na zákon, zahrnoval desatero přikázání ke všem ostatním obsaženým v "knize zákona".

V prvé řadě si musíme nejprve definovat, co se v Bibli skrývá pod pojmem „zákon“ Řecké slovo νόμος (nomos) má v Bibli mnoho významů:

1. Pět knih Mojžíšových – židé rozlišovali SZ na Zákon (5 knih Mojžíšových, νόμος), Proroci, a Spisy. Někdy je v Bibli slovo νόμος použito pro označení Mojžíšových knih (Mt 7,12; Mt 22,40; Lk 16,16; 1. Kor 9,9)
2. Označení určitého „paragrafu“ (či příkázání) v zákoně (Žid 7,12.16)
3. Někdy to může znamenat určitý princip, zákonitost, zásadu (Gal 6,2)
4. Někdy je myšlen patrně SZ se všemi principy a nařízeními (1. Kor 14,21 (citace Iz 28,11; Jan 10,34 (citace Ž 82,6)
5. Někdy je skutečně myšleno desatero (Jk 2,10-12; Ř 2,21-23; 7,7-8)

Je jasné, že dle Jk 2,10-12 či Ř 2,21-23; 7,7-8 židé v určitém slova smyslu vnímali (či rozlišovali) určitý rozdíl mezi desaterem, které bylo jádrem veškerých Božích zákonů ve SZ, a ostatními zákony. Navíc desatero bylo napsáno na kamenné desky a hlavně -umístěno v neposvátnějším místě židovství - ve schráně smlouvy (2. Par 5,10), zatímco kniha zákona byla napsána pravděpodobně na papyrus a byla dána po straně schrány (Dt 31,9.24-26).

Platnost zákona, viz přednáška zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=y8piFS-VT5s&index=1&list=PLF73tJY8YLLE8pA003ncpGcjyi0DfIXA1>

6. Dělí se Mojžíšův zákon na různé typy zákonů, z nichž každý má jinou platnost?

Zastánci soboty tvrdí, že platnost ceremoniálních zákonů Tóry byla ukončena příchodem Krista, ale platnost ostatních zákonů Tóry, zejména těch, které označují jako "morální", stále trvá. Mezi ně počítají i celé desatero včetně čtvrtého příkázání.

Biblický text ale nikde nerozlišuje mezi zákony morálními a ceremoniálními, obětními, civilními aj. Jako čtenáři (a tedy vykladači) Písma můžeme tyto kategorie podle jistých charakteristik rozpoznávat, ale tyto námi rozpoznané kategorie nejsou vlastními kategoriemi samotných zákonů. Každý zákon napsaný v

Tóře, bez ohledu na to jaké má charakteristiky, je nedílnou součástí Mojžíšova zákona.

Když Mojžíš přišel nazpět , vypravoval lidu všechna slova Hospodinova a předložil mu všechna právní ustanovení. Všechnen lid odpověděl jako jedněmi ústy. Reklí: „Budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil.“ (Ex 24,3)

Mojžíš tedy zná pouze jediný zákon, ve kterém jsou všechna nařízení stejně závazná a platná. To potvrzuje i v Novém zákoně Jakub:

Kdo by totiž zachoval celý zákon, a jen v jednom příkázání klopýtl, provinil se proti všem. (Jak 2,10)

Zde musíme skutečně dát P. Škodovi za pravdu: Bible nerozlišuje na zákony morální, ceremoniální, soudní, sociální, atd. I když rozlišuje mezi morálním desaterem a zbytkem (viz výše), jinak jsou Boží zákony napsány bez jakéhokoliv rozlišování.

Toto rozlišování je dáno spíše naším chápáním a je jistě užitečné při přemýšlení nad zákony v Mojžíšových knihách, které obsahují věčné principy, jež mohou být při přihlídnutí k tomuto rozlišení užitečné i pro dnešní dobu pro dnešního člověka.

7. Má sobotní přikázání charakter morálního zákona?

Pokud přeci jen budeme uvažovat nad tím, **jak definovat morální zákon**, mohli bychom říci, že je to **takový zákon jehož porušení je nemorální**. Můžeme tvrdit, že vražda je nemorální, a proto přikázání nezabíjet je morálním zákonem. Nenacházíme pro takový zákon žádnou možnost, jak jeho porušení ospravedlnit. Podobně můžeme přemýšlet například o cizoložství, krádeži apod.

Jak je to však v případě sobotního přikázání? V Písmu nacházíme řadu výjimek, kdy není porušení soboty pokládáno za nemorální. Pokud například člověk poruší sobotu, aby činil dobré, není zde žádná poškozená strana, nejedná se o nemorální čin, vlastně se jedná o pravý opak, tedy o morálně kladné jednání. Zákon o dodržování soboty je vlastně možné naplnit i jeho porušením. **V případě porušení morálního zákona VŽDY zůstává jedna strana poškozena.** To však neplatí za všech okolností o přikázání dodržovat sobotu. V případě sobotního přikázání se tedy nemůže jednat o morální zákon. **Chceme -li trvat na dělení zákonů Tóry, pak dodržování sobotního přikázání jednoznačně spadá do kategorie zákonů ceremoniálních.**

Sobota je zákonem jak obřadním, tak i morálním - vždyť je to den, kdy se má dávat odpočinek druhým lidem, včetně otroků Ex 20,9-10; Dt 5,14. Rovněž slova Izaiáše jsou výzvou k vysokému morálnímu (duchovnímu) standartu v sobotní den: *Jestliže odvrátíš svou nohu od pošlapávání soboty, od konání svých zálib v můj svatý den, a nazveš sobotu rozkošnou a svatý den Hospodinův ctihodným a budeš ho ctít tak, že nebudeš konat své cesty, nebudeš hledat své záliby a mluvit planá slova* ^{Iz 58,13} Sobota zkrátka s sebou nese i morální rozměr, a to jak vůči bližním, tak i k nám samotným.

Sobota je svojí podstatou ceremoniální zákon: morální zákon je každý zákon, který apeluje na svědomí a nepotřebuje tak žádné psané zjevení; avšak co se týká zachování určitého dne či zda zachovávat vůbec nějaký den, o tom naše svědomí mlčí. (D. M. Panton, cited in *Heresies Exposed*, Compiled by Irvine, pp. 164)

... ačkoli Mojžíšem daná sobota naplňovala lidskou potřebu, to samé dělal i zákon požadující navrácení půdy v jubilejní rok, nařízený trest za rouhání, mnoho zákonů o jídle atd. Každý, včetně Ježíše (Mk 6,31), by souhlasil, že lidské bytosti potřebují odpočinek; tento závěr však nemůžeme použít k tvrzení, že z toho důvodu byla sobota "morálním" zákonem, aniž bychom zároveň nebyly nuceni učinit podobné závěry ze všech ostatních prokazatelně užitečných zákonů Staré smlouvy. (D. A. Carson, From Sabbath to Lord's Day, str. 85)

Tohle je věc názoru a dá se to lehce zpochybnit. Svědomí si každý člověk musí vypěstovat podle Božího zákona, nebo jako většina lidí podle psaných i nepsaných společenských pravidel. Ve starověku například někteří pohanští kněží vykonávali krvavé oběti - dokázali například zaživa člověku vyříznout srdce, a jejich svědomí netrpělo.

I dnes to můžeme vidět podobně: třeba když se katolík pokloní obrazu Marie, a má za to, že je to správné; ovšem když se nekatolík pokloní obrazu Marie, bude ho bude jeho svědomí usvědčovat, protože z Písma vyčetl, že to není správné a má to tak v mysli nastavené.

Svědomí je zkrátka nutné si vybudovat, to nepřichází jaksi samo: *Pro dokonalé je však tuhý pokrm, pro ty, kteří mají smysly návykem vycvičeny k rozsuzování dobrého a zlého.* ^{Žid 5,14} Podobně když adventista nezachová sobotu, jeho svědomí ho bude usvědčovat; pokud ale člověk nesvětící sobotu učiní stejně, jeho svědomí ho usvědčovat nebude.

Exkurz:

Je zajímavé, že v Novém zákoně je mnohokrát zmíněno devět z deseti přikázání desatera.

4. přikázání o zachovávání soboty však nikde zmíněno není.

1. přikázání - Uctívat Boha (53x)

Mt 2:2; 2:8; 2:11; 4:9; 4:10; 14:33; 15:9; 28:9; 28:17; Mk 7:7; Lk 4:7; 4:8; 24:52; J 4:20,21,22(x2),23,24(x2); 9:38; 12:20; Sk 7:43; 8:27; 16:14; 17:23(x2); 18:7; 18:13; 19:27; 24:11; R 1:25; 12:1; 1 Kor 14:25; Fp 3:3; Ko 2:18; Zd 1:6; 9:1; 9:6; 10:2; 11:21; Zj 4:10; 5:14; 7:11; 9:20; 11:1; 11:16; 14:7; 15:4; 19:4; 19:10; 22:8; 22:9

2. přikázání - modlářství (20x)

Sk 15:20,29; R 1:25; 1 Kor 6:9; 8.kap; 10:7,14; 12:2; 2 Kor 6:16; 1 Te 1:9; Ga 5:20; Ef 5:5; Ko 3:5; 1 Pe 4:3; 1 J 5:21; Zj 2:14; 20; 9:20; 21:8; 22:15

3. přikázání - rouhání (4x)

Mt 12:36; Ef 5:4; R 2:24; Zj 16:9

5. přikázání - ctít rodiče (6x)

Mt 15:5; 19:19; Mk 7:10; 10:19; Lk 18:20; Ef 6:2

6. přikázání - vražda (7x)

Mt 5:21; 19:18; Mk 10:19; Lk 18:20; R 1:29; 13:9; Jak 2:11

7. přikázání - cizoložství (12x)

Mt 5:27,28,32; 19:9,18; Mk 10:11,19; Lk 16:18; 18:20; Ř 13:9; Jak 2:11; 2 Pe 2:14

8. přikázání - krádež (6x)

Mt 19:18; Mk 10:19; Lk 18:20; R 2:21; 13:9; Ef 4:28

9. přikázání - lhaní (4x)

Mt 15:9; 19:18; Mk 10:19; Lk 18:20

10. přikázání - netoužit po tom, co má jiný (9x)

Mk 7:22; Lk 12:15; R 1:29; 7:7; 13:9; Ef 5:3; Ko 3:5; Zd 13:5; 2 Pe 2:14

Není pravdou, že by v NZ nikde nebylo zmíněno přikázání o sobotě. Naopak na mnoha místech se setkáváme s Kristovým komentářem ohledně soboty: otázka trhání klasů v sobotu (Mt 12,1-8; Mk 2,23-28 a Lk 6,1-5), uzdravení muže s odumřelou rukou (Mt 12,9-13; Mk 3,1-5; Lk 6,6-10), uzdravení ženy, která se nemohla narovnat (Lk 13,10-17), vodnatelného člověka (Lk 14,1-6), chromého 38 let, či slepého (J 5,2-9). Krom toho ještě existují komentáře k sobotě v Žid 4,9 a Kol 2,16. Pro více info viz kázání zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=b1BjNb9APIo&index=6&list=PLF73tJY8YLLE8pA003ncpGcجي0DfIXA1>

V těchto příbězích se setkáváme s Kristovým komentářem k sobotnímu přikázání. Např. *Avšak představený synagogy, rozhněván, že Ježíš uzdravuje v sobotu, říká zástupu: „Je šest dní, v nichž se má pracovat; v nich tedy přicházejte a buďte uzdravováni, a ne v den sobotní.“ Na to mu Pán řekl: „Pokrytci! Neodvazuje každý z vás v sobotu svého vola nebo osla od žlabu a nevede ho napájet?“* Lk 13,14-15

Argumentace P. Škody ale bude, že to dělal Kristus protože byl žid a žil v židovském prostředí kde byla zachovávána židovská sobota. Položme si ale otázku: proč by všichni pisatelé evangelií vybrali z látky, kterou se rozhodli použít pro své spisy (pro budoucí generace křesťanů), minimálně dva příběhy, které komentují zachovávání sobotního dne, když by sobota po Kristově smrti (kdy byla tato evangelia psána) již neplatila? To prostě nedává smysl!

Je ovšem třeba zdůraznit, že **Nová smlouva neobnovuje těchto devět přikázání, ale používá je pouze jako názorné vyučovací příklady.** V Nové smlouvě přecházíme od zákona skutků k zákonu víry (R 3,27). Následovník Krista je žádán zachovávat nikoli desatera, ale něco mnohem náročnějšího: mít vztah s Bohem založený na víře v Krista, mít lásku k druhým a nést břemena jeden druhého:

A to je jeho přikázání: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal. (1J 3,23)

Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův. (Gal 6,2)

Pokud devět přikázání opakovaně zmíněných v Nové smlouvě není závazných ve smyslu doslovné litery, oč méně je pak závazná sobota, která patří také do desatera a navíc není v Nové smlouvě ani zmíněna!

Zabývat se novou smlouvou, starou smlouvou, a z nich vyplývající dispenzacionalismem či teologií smlouvy by zabralo ještě další knihu. Snad jen ve zkratce: v nové smlouvě je zákon napsán v našem srdci. Není z něj vyškrtáno jedno, dvě, či devět přikázání, prostě zákon (či zákony) jako takový bude podle nové smlouvy v našem srdci: *Hle, přicházejí dny, praví Pán, kdy uzavřu s domem Izraele a s domem Judy smlouvu novou ... Protože toto je smlouva, kterou uzavřu s domem Izraele po oněch dnech, praví Pán: Dám jim své zákony do mysli a napíši jim je na srdce; a budu jim Bohem a oni mi budou lidem. ...* Žid 8,8.10

Zkrátka platnost zákona nezaniká: *Zákon a Proroci až do Jana; od té chvíle se zvěstuje Boží království a každý je do něho naléhavě zván. Je však snadnější, aby pomínuly nebe a země, než aby padla jedna čárka Zákona.* Lk 16,16-17

P. Škoda uvádí dva verše:

1. Jan 3,23 - to není JEDINÉ Kristovo přikázání, ale jedno z mnoha.

Gal 6,2 - slovo zákon může znamenat také princip, zákonitost, zásadu (viz studium výše k 5. Je desatera součástí Mojžíšova zákona?) - v tomto ohledu je myšlen Gal 6,2.

8. Neoddělitelná svázanost obřizky a soboty

Obřizka je pro Židy vstupní branou k zachovávání Tóry. Proto z jejich pohledu není Židům ani pohanům, kteří přešli na židovství, dovoleno zachovávat sobotu dokud nejsou obřezáni. To dokládá i citát z Jeruzalémského koncilu:

Tu povstali někteří bratři z farizeů a prohlásili: "Pohané musí přijmout obřizku a musí se jim nařídít, aby zachovávali Mojžíšův zákon." (Sk 15,5)

Jeruzalémský koncil se nakonec rozhodl nevalit na křesťany z pohanů povinnost obřizky a tím zároveň jednoznačně a jednou provždy vyřešil i otázku zachovávání soboty. Vztah mezi obřizkou a sobotou se tak stává jedním ze závažných argumentů proti požadavku, aby křesťané zachovávali sobotu i dnes.

Exkurz:

S. Bacchiocchi ve své studii přichází s názorem, že nezávaznost obřizky platila pouze pro křesťany z pohanů, ale pro křesťany ze Židů prý obřizka zůstala povinná. Pokud je ale obřizka nutný předpoklad k zachovávání soboty a sobota, dle obhájců její stálé závaznosti, je morálním zákonem, pak to znamená, že Bůh každému "měří jiným metrem", tj. dělá rozdíly mezi národy a lidmi. Písmo však jednoznačně svědčí o nestrannosti Boha vůči lidem (Jb 34,19) a také o tom, že v Kristu Bůh zbořil "zeď", která rozděluje Židy a pohany: *V něm je náš mír; on dvojí spojil v jedno, když zbořil zeď, která rozděluje a působí svár. Svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby z těch dvou, z Žida i pohana, stvořil jednoho nového člověka, a tak nastolil mír.* (Ef 2,14-15)
Proto Bacchiocchiho názor není udržitelný.

P. Škoda cituje Sk 15,5, což je ale pouze jedna věta z diskuze mezi farizeji a ostatními. Podstata celého sporu je naopak vylíčena ve Sk 15,1: *Tu sestoupili někteří z Judska a začali bratry učit: „Nebudete-li obřezáni podle Mojžíšova obyčeje, nemůžete být zachráněni.* ^{Sk 15,1} Obřizka jako taková se řešila v první řadě jako prostředek ke spasení. Na počátku našeho letopočtu se podle této věty a NZ epištol vedlo mnoho sporů a debat ohledně obřizky a hlavně jejího významu. Jak vnímali židé obřizku?

Předně ji někteří židé vnímali tak, že skrze ni mohou dosáhnout ospravedlnění. To apoštol Pavel odmítal a svými dopisy se snažil tento nesprávný postoj vyvrátit:

Neboť pravá obřizka jsme my, kteří sloužíme v Duchu Božím, chlubíme se Kristem Ježíšem a nespolehnáme na sebe, ... ^{Fil 3,3}

Neboť my v Duchu na základě víry očekáváme naději spravedlnosti. Neboť v Kristu Ježíši nic neznamena obřizka ani neobřizka, ale víra působící skrze lásku. ^{Gal 5,5-6}

Hle, já, Pavel, vám pravím, že dáváte-li se obřezávat, Kristus vám nic neprospěje. A znova dosvědčuji každému člověku, který se dává obřezat, že je povinen zachovat celý Zákon. Zbavili jste se Krista, vy, kteří hledáte ospravedlnění v Zákoně; vypadli jste z milosti. Neboť my v Duchu na základě víry očekáváme naději spravedlnosti. Neboť v Kristu Ježíši nic neznamena obřizka ani neobřizka, ale víra působící skrze lásku. ^{Gal 5,2-5}

Apoštol Pavel tedy musel zdůraznit, že obřizka nezaručuje ospravedlnění, pouze je znamením (pečetí) ospravedlnění z víry v Krista (viz Ř 4,9-13).

Není pochyb o tom, že tyto spory, které Pavel řešil v epištolách, se objevili v první církvi na mnoha místech, a jeden spor máme také zaznamenaný ve Sk 15. kapitole. Apoštol Pavel a Barnabáš se rozhodli, že celou problematiku prošetří s Kristovými apoštoly (Sk 15,1-3) a vydali se do Jeruzaléma. Vznikla z toho patrně horlivá debata. Farizeové stáli za tím, aby se i pohané nechávali obřezat a byli vyučováni podle Mojžíšova zákona: *Tu povstali někteří, kteří uvěřili ze strany farizeů, a říkali, že se pohané musí obřezávat a musí se jim nařizovat, aby zachovávali Mojžíšův zákon.* ^{Sk 15,5} Na následující debatu zareagoval apoštol Petr. Z jeho slov vyplývá, že i on vnímal spor ohledně významu obřizky (tedy že někteří učitelé ji prosazovali namísto víry v Krista): *Muži bratři, víte, že si mě Bůh odedávna mezi vámi vyvolil, aby skrze má ústa pohané uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. A Bůh, jenž zná lidská srdce, jim vydal svědectví, když jim dal Ducha Svatého tak jako i nám a neučinil žádného rozdílu mezi námi a jimi, když vírou očistil jejich srdce. Proč tedy nyní pokoušíte Boha a chcete vložit na šíji ucedníků jho, které nebyli schopni unést ani naši otcové ani my? Ale věříme, že jsme zachráněni milostí Pána Ježíše stejně jako oni.* ^{Sk 15,7-11}

Pak se slova ujal Pavel s Barnabášem a dosvědčili, že Bůh mocně působil i mezi neobřezanými pohany, kteří se obraceli k evangeliu (Sk 15,12). Nakonec se slova ujal i Jakub. Teologové se většinou shodují na tom, že se jedná o Jakuba, Ježíšova bratra (Mt 13,55), který zastával v první církvi významné postavení Sk 1,13; Gal 1,19; Sk 12,17; 1. Kor 6,5 1. Kor 15,7 ...), a který napsal epištolu Jakobovu. V této epištole na jednom místě čteme: *Kdo by totiž zachoval celý Zákon, ale v jedné věci klopýtl, stal by se vinným ve všech. Vždyť ten, kdo řekl: ‚Necizoložíš,‘ řekl také: ‚Nezavraždíš.‘ Jestliže tedy necizoložíš, ale vraždíš, stal ses přestupníkem Zákona. Tak mluve a tak jednete jako ti, kteří mají být souzeni podle zákona svobody.* ^{Ik 2,10-12}. Snad i kvůli sporu o „jho zákona“ Jakub nazval Boží zákon zákonem svobody, a zdůraznil, že je potřeba jej celý zachovávat.

Jakub nejprve poukázal na splnění dávného proroctví (Sk 15,13-18) a poté navrhl, aby pohanům pouze zdůraznili, aby se *zdržovali toho, co je poskvrněno modloslužbou* ^{Sk 15,20}, ostatní se pak pohané mohou dozvědět z Mojžíšova zákona, který se přece čte každou sobotu v synagogách: *Neboť Mojžíš má ode dávných pokolení v každém městě své hlasatele v synagogách, kde bývá čten každou sobotu.* ^{Sk 15,21} V těchto několika příkazech ohledně modloslužby samozřejmě nenacházíme veškerý výčet pravidel pro křesťany, nedočteme se tam také nic třeba o vraždě, o braní jména Božího nadarmo apod. Spíše se zdá, že Jakub zdůraznil křesťanům z pohanů, aby si dávali pozor na modloslužbu, aby tak reagoval na konkrétní (patrně neaktuálnější) problémy obrácených pohanů z první církve. Podobně i v dopise do Thyatir se rozhodl Kristus zdůraznit některé tehdy velice aktuální témata: *Andělu sboru v Thyatirech napiš: ... Ale to mám proti tobě, že trpíš ženu Jezabel, která si říká prorokyně, vyučuje a svádí mé otroky, aby smilnili a jedli maso obětované modlám. ... Vám ostatním v Thyatirech, kteří nemáte toto učení, kteří jste, jak oni říkají, nepoznali hluboké věci Satanovy, pravím: Nekladu na vás jiné břemeno; pouze držte pevně, co máte, dokud nepřijdu.* ^{Zj 3,18. 20. 24-25}

Apoštolové tedy poslali dopis křesťanům z pohanů. V něm napsali: *Doslechli jsme se, že vás někteří, [kteří vyšli] z nás, zneklidnili svými slovy a zmátli vaše duše, [když říkali, že je třeba dát se obřezat a zachovávat Zákon,] ačkoliv jsme jim to nenařídili.* ^{Sk 15,24}. V dopise je nejprve uvedena situace, která vedla k rozporům. Věty v závorkách neobsahují některé rukopisy, co znamená, že se nejedná o nosné poselství celého příběhu, nicméně z nich vyplývá, že někteří zastánci obřízky používali pro prosazení tohoto židovského obřadu (Mojžíšův) zákon, čímž se jim podařilo mnoho lidí zmást. Dopis dál pokračuje prohlášením Jeruzalémského koncilu (Sk 15,25-29).

Takže spor ve Sk 15 se v první řadě týkal otázky vztahu spasení a obřízky (pro pohany). O žádném zachovávaní soboty ve Sk 15 nepadne ani slovo, pouze ve Sk 15,21 je naopak řečeno, že křesťané se všechno potřebné dozví v sobotu ve shromážděních, což je silný argument pro zachovávaní sobotního dne i po Kristově smrti mezi křesťany.

Židé dnes obecně uznávají dva druhy zákonů: **Noachitské zákony**, které byly dány všem lidem a **Tóru**, která byla dána pouze Izraelskému národu. Noachitských zákonů je sedm. Šest z nich bylo údajně dáno již Adamovi (neklanět se modlám, nebrat Boží jméno nadarmo, soud, nezabíjet, necizoložit a nekrást) a sedmé bylo dáno Noemu po potopě (nejíst maso, které bylo vyříznuto z živého zvířete) - viz Jewish Encyclopedia. Sobota zde nikde není uvedena.

Naopak ohledně soboty a obřízky Židé dodnes zastávají, že:

- sobota nebyla ustanovena od stvoření
- sobota byla dána pouze a výhradně Izraeli
- pohané nemohou zachovávat Mojžíšův zákon dokud nejsou obřezáni, protože pro všechny, kdo mají zachovávat Zákon, platí stejná pravidla (Lv 24,22)
- obřízka reprezentuje doživotní svázanost s celou Tórou
- sobotu i obřízku vnímají v základu jako ceremoniální akt. V Lv 23. kap je sobota v seznamu ceremoniálních nařízení
- chápou historii první církve tak, že sobota byla křesťany téměř ihned po ustanovení církve opouštěna

pozn. V Písmu nalezneme místa, kde je psáno, že Bůh posílal proroky kárat pohanské národy, ale nikde v Písmu není doloženo, že by je kárali za nedodržování soboty.

př. *Stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi, synu Amítajovu: ‚Vstaň, jdi do Ninive, toho velikého města, a volej proti němu, neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář.‘ (Jon 1,1.2)*

Jak křesťané tak židé dnes souhlasně chápou, že **Tóra zde byla dána proto, aby zřetelně oddělila Židy a pohany.** Naopak **evangelium** dělá pravý opak - **boží vše, co Židy a pohany rozděluje, a dělá z nich jeden společný Boží lid.**

Židovství jako takové není jednotné, podobně jako v křesťanství existují mezi židy různé skupiny a směry, kterými se vykladači SZ vydávají. O zákonech Noeho se skutečně můžeme dočíst v jedné knížce z židovské tradice (Kniha Jubileí 7,20), ovšem ne všichni židé tomu věří (či to berou jako závazné), stejně jako nevěří v další vypsání principy ohledně soboty a obřízky, které P. Škoda vypisuje. Zdroje neuvádí, a tak nejsou jeho tvrzení postavená na pevném základu.

I kdyby ale byly postaveny na konkrétních tvrzeních židů, pro nás jako křesťany je důležité Písmo, ne židovská tradice, která podle Krista v mnohých věcech přinesla mylné závěry.

Závěr

Desatero bylo vydáno na hoře Sinaj pro Izraelský národ jako základ (jádro) smlouvy a později bylo Mojžíšem zapsáno do knihy a tvoří tak spolu s ostatními zákony jediný celek - Tóru, tj. Mojžíšův zákon. Tato závazná sbírka zákonů "neškatulkuje" jednotlivé zákony dle různých charakteristik, ale pojímá všechny jako stejně závazné. Nedílnou součástí desatera je čtvrté přikázání, které vyžaduje zachovávat odpočinek v den šabbatu, a stává se tak znamením celé smlouvy Hospodina s Izraelem. Jako znamení této smlouvy má svoji platnost svázanou výhradně se smlouvou samotnou. Do této smlouvy se vchází pouze a jedině skrze obřízku. Platnost této smlouvy jako celku, tj. Mojžíšova zákona, začíná na Sinaji a končí příchodem Mesiáše.

Všechny tyto závěry byly vesměs vyvráceny či přinejmenším zpochybněny předchozím studiem.

3. CO NOVÝ ZÁKON ŘÍKÁ O SOBOTĚ?

3. Co Nový zákon říká o sobotě?

1. Sobota je učiněna pro člověka (Mk 2,27)

A řekl jim: "Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu. (Mk 2,27)

1. Zastánci soboty zde často argumentují použitým výrazem "pro člověka", že sobota je určena pro lidstvo jako celek a že tedy má globální a neohraničenou platnost.

Nejprve je třeba si uvědomit, že z literárního hlediska je tento Kristův výrok **aforismus**.

Exkurz:

Aforismus je krátké rčení, jež je svojí délkou podobné lidovému pořekadlu. Na rozdíl od běžného pořekadla však aforismus téměř vždy obsahuje nějakou hlubší myšlenku, závažnější autorův postřeh, neotřelý poetický nápad, osobitý pohled na okolní svět apod. Aforismus je tedy vždy výrazově hlubší a myšlenkově bohatší než tomu bývá u lidových pořekadel, přísloví a obecných frazeologizmů.

Aforismus často pracuje s jazykovým humorem, nadsázkou, persifláží, ironií, paradoxem, protimluvem či slovní recesí - může se jednat o půvabnou slovní hříčku apod. (Wikipedie)

Dále se podívejme, co říká kontext:

Farizeové se se svojí výtkou obracejí proti učedníkům. Jsme stále ještě v době Staré smlouvy a učedníci tedy byli v plném významu židé pod zákonem. Farizeové tedy nekritizují chování pohanů, ale židů. Farizeové také věřili, že sobota je pouze pro Židy. **Proto pokud by Kristus tvrdil, že sobota platí i pro pohany, vytvořil by další konflikt mimo rámec diskuze.** Kristus však svými slovy mířil jinam - chtěl poukázat na absurditu rabínských požadavků, které ze soboty činí břemeno místo radosti.

Farizeové obvinili učedníky z neadekvátního dodržování soboty. Farizeové přeceňovali význam sobotních omezení a proto jim **Kristus odpovídá nikoli tím, že dále rozšiřuje závaznost soboty, ale naopak tím, že její nároky redukuje.**

Cílem Kristovy odpovědi bylo sdělit Farizeům, že sobota by měla sloužit lidem, kteří ji dodržují a ne že tito lidé mají sloužit sobotě. **Kristus tedy řeší správný význam soboty pro židy a nikoli to, zda se její rozsah platnosti vztahuje i na pohany.**

Kristus řekl, že sobota je pro člověka, ale neřekl, že je pro všechny lidi. **V Kristově výroku je tedy nutno chápat správně význam výrazu "člověk" dle kontextu v jakém je Kristem použit, tj. v tomto případě "člověk" = žid, který je pod zákonem a který má tedy ze zákona závazek dodržovat sobotu.**

Exkurz:

Mějme jako příklad větu "obřizka byla pro člověka a ne pro anděly". Vyjádření je to pravdivé, ale rozhodně neznamená, že obřizka byla dána pro všechny lidi. Víme, že obřizka je dána pouze židům. Výraz "člověk" je zde použit v užším významu a zahrnuje pouze ty, pro něž je obřizka závazná, tj. potomky Abrahamovi, nebo ty, kteří konvertovali k židovství.

V Písmu máme naopak místa, kde Bůh dává něco všem lidem. V takových případech je to ale vždy velmi zřetelně řečeno: Mt 28,19; J 3,16; Sk 2,17; 1Tim 2,4; Tit 2,11.

Řecké slovo ἄνθρωπος zde použité se používá v Bibli pro člověka, nebo pro lidstvo jako takové. Židé rozlišovali mezi židy, pohany - a v obecném smyslu těchto dvou skupin skutečně používali slovo ἄνθρωπος (člověk, lidstvo). Na druhou stranu je i možné, že Mk 2,27 je určité rčení a že předmětem diskuze je bezesporu otázka jedení klasů v sobotu, ne kdo má zachovávat sobotu (Mk 2,23-28). Na druhou stranu to ale nevylučuje možnost, že při svém vyučování dal Kristus jasně najevo, že Boží zvěst - včetně přikázání o sobotě - je dána pro každého člověka, ať žida, či pohana. Ostatně, s tím měli první křesťané ze židů velký problém (viz Sk 15).

P. Škoda tvrdí, že sobota byla dána lidem pod zákonem. Pavel ale napsal: *Když však přišla plnost času, vyslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil ty, kdo byli pod Zákonem, a abychom přijali synovství.* Gal 4,4-5 Znamená to, že Kristus přišel pouze kvůli tomu, aby vykoupil ŽIDY (= ty, kdo jsou pod zákonem)? Ne, Kristus přišel pro všechny, pro židy i pohany - pro každého člověka, který je pod zákonem (tedy pod prokletím zákona, ať žid, či pohan (viz studium 2.4-5).

Více studia tohoto verše viz 6.1.

2. Druhým argumentem zastánců globální platnosti soboty vzhledem k diskutovanému verši je použitý výraz [egeneto] (ČEP překládá jako učiněna), který údajně odkazuje na "stvořitelství řád" a ne na Sinajskou smlouvu.

Slova „učiněna“ patrně neodkazují přímo na stvořitelství řád, nicméně motivy člověka a soboty, kterou pro něj Bůh učinil, tématicky jasně odkazují na první dvě kapitoly Bible a stvořitelství činnost (Gn 1-2).

Další argument (2.) podle kterého Mk 2,28 nic neříká o zachování soboty, je vesměs pravdivý.

3. Nežádoucí útěk v sobotu (Mt 24,20)

Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu. (Mt 24,20)

Brány Jeruzaléma byly v sobotu vždy zavřeny a to by bylo pro kohokoli vážnou překážkou pro útěk z města. Expositor's Commentary také uvádí, že cestování pro kohokoli v Palestině v sobotu by bylo obtížné, protože by se dočkal žádné nebo jen velmi malé pomoci na cestě. Z Kristových slov je vidět, že očekával naplnění popisovaných událostí ještě v době, kdy bude mezi mnohými v Palestině stále striktně dodržován Mojžíšův zákon. Rozhodně ale jeho výrok neprokazuje, že striktní dodržování soboty (včetně např. rabínských zákazů ujít více, než je v sobotu povoleno) bude závazné pro jeho následovníky.

Pozn 1. Evangelium Matouše bylo určeno křesťanům ze židů. Je zajímavé, že zmínku o sobotě nalezneme pouze v tomto evangelium. Ostatní dvě synoptická evangelia, která byla adresována především křesťanům z pohanů, v popisu prorocství o zničení Jeruzaléma tuto zmínku neobsahují.

Prostudujme si nejprve kontext. Když Ježíš vyšel z chrámu, přistoupili k Němu ... jeho učedníci, aby mu ukázali na chrámové stavby. ^{Mt 24,1} Jiná evangelia naznačují, že se učedníci chrámem přímo chlubili (Mk 13,1; Lk 21,5). Kristova odpověď je tedy musela hodně zaskočit: *Ale on jim na to řekl: „Vidíte to všechno? Amen, pravím vám, jistě zde nezůstane kámen na kameni, který nebude stržen.“* ^{Mt 24,2} Židé si nedokázali představit, že by mohl někdo někdy Hospodinův chrám zničit.

A tak o něco později, v soukromí, se Ho učedníci zeptali: *Řekni nám, kdy to bude a jaké bude znamení tvého příchodu a skonání věku?* ^{Mt 24,3} Všimněte si, že se učedníci ptají na dvě věci: za 1. kdy „to nastane“ (Mt 24,3 ČEP (tj. zničení chrámu) a za 2. jaké bude znamení tvého příchodu (Kristův druhý příchod). Zdá se, že zničení chrámu by pro učedníky znamenal (doslova) konec světa. Učedníci se tedy ptají na dvě věci, z jejich pohledu šlo o jednu a tutéž věc. Jak Kristus odpovídá?

V následující řeči (Mt 24,4-31) se objevují jak prvky zničení chrámu (Mt 24,15 srov. Lk 21,20-24!), tak popis druhého Kristova příchodu (Mt 24,27-31). V hebrejské literatuře se nejedná o nic neobvyklého: nebeské věci a události jsou vysvětlovány (přirovnány) na pozadí pozemských věcí: např. navrácení židovského národa z babylonského zajetí je symbolem k nebeskému království na konci času, kdy Bůh shromáždí svůj lid ze všech končin země (např. Am 9,11-15); atd. Podle židovských zvyků první naplnění - pozemské - bude a) v menší míře (katastrofy před zničením chrámu budou menší, než před 2. příchodem), nenaplní se úplně (Mt 24,14 - evangelium bylo hlášáno před zničením chrámu prakticky v celé Římské říši, ale ne na celé zeměkouli, před Kristovým druhým příchodem ale evangelium bude hlášáno opravdu v každé zemi na světě), a některé věci se naplní pouze při druhém - celosvětovém - naplnění (Mt 24,30-31), ne při prvním.

Takže naplnil-li se Mt 24,20 před zničením Jeruzaléma, o co víc se naplní před Kristovým druhým příchodem. V tomto prohlášení se nepřímou naznačuje (resp. předpokládá), že zachování soboty bude stále závazné i v době konce (Mt 24,20). Otázka zní, co tímto prohlášením Kristus myslel.

Prožít útěk a pronásledování v zimě muselo být určitě velice nepříjemné: neudržované cesty, málo jídla (lidé byly tehdy závislí na zemědělství) a hlavně chlad... Ale sobota? Proč bychom se měli modlit, abychom neutíkali v sobotu?

Někteří navrhuji, že v sobotu se od dob Nehemiášových zavíraly brány měst (dle Neh 13,19-22), ovšem Kristus svá slova směřoval nejen do Jeruzaléma a velkých měst, ale také celému Judsku: *Pak ti, kdo jsou v Judsku, ať utíkají do hor, a ti, kdo jsou v jeho středu, ať vyjdou, a kteří jsou na venkově, ať do něho nevcházejí, ...* ^{Lk 21,21} Navíc podle tohoto verše bude možnost vstoupit do města, logicky z toho vyplývá, že nebyl problém se dostat jak DO města (Jeruzaléma), tak i Z Jeruzaléma. Také neexistuje žádný doklad o tom, že by se o sobotách zavíraly brány měst a bylo obtížnější se z nich dostat - jak uvádí P. Škoda.

Pozn. 2 Zmínky o „Znesvěčující ohavnosti“ (v. 15), o útěku do hor (v. 16), o hrozném soužení (v. 21) a také o zimě a sobotě (v.20) jednoznačně navozují spojení prorokované události zničení Jeruzaléma s pronásledováním Židů Antiochem Epifanem IV (167 př. n. l.), který znesvětil chrám, pállil knihy zákona a nechal zabít značné množství Židů s cílem kompletně vymýtit židovskou víru (události popisuje 1. kniha Makabejská). Zmínka o sobotě (spolu s dalšími zmíněnými narážkami) v Mt 24. kap tedy nemá dogmatický záměr, ale pomáhá znalému čitateli propojit historickou událost s proroctvím.

Ježíš ale předpovídá „znesvěčující ohavnost“, „útek do hor“ a velké soužení v zimě či v sobotu jako otázku BUDOUCNOSTI (ostatně slovo BUDOU se v Mt 24 vztahuje k budoucím událostem v 10ti výskytech, např.

Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat: ‚Já jsem Kristus‘ a svedou mnohé. ^{Mt 24,5}

Pak vás budou vydávat do soužení a budou vás zabíjet; a všechny národy vás budou nenávidět pro mé jméno.

A tehdy mnohým to bude kamenem úrazu, budou se navzájem zrazovat a jeden druhého nenávidět. ^{Mt 24,9-10}
tehdy ti, kdo budou v Judsku, ^{Mt 24,16}

Také *ohavnost pustošení* má teprve přijít, nejedná se o Antiocha Epifana IV., který v době Kristově byl již dávno mrtev. Vždyť Mt 24 obsahuje slova, která Kristus říká na počátku našeho letopočtu, a směřuje je do budoucnosti, ne do minulosti: *Když pak uvidíte ‚ohavnost zpustošení‘,* ^{Mt 24,15}

Vysvětlení NZ veršů níže v této kapitole, viz:

<https://www.youtube.com/watch?v=nh92xr6snDY&index=5&list=PLF73tJY8YLLE8pA003ncpGcgyi0DfIXA1>

4. Sobota jen stínem budoucích věcí (Ko 2,16.17)

Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus. (Ko 2,16.17)

A) Výraz *soboty* je zde v množném čísle. CASD proto argumentuje, že se nejedná o týdenní soboty, ale o *ceremoniální soboty*, kterých bylo pouze sedm v roce. Tento argument však neobstojí, protože na dalších cca 20 místech v Písmu je také použito množné číslo *soboty* [*sabbaton*] a dle kontextu se vždy jednoznačně jedná o týdenní soboty čtvrtého přikázání.

Výraz "*svátky, novoluní a soboty*" je fráze, která se používá v hebrejštině a vyjadřuje tři aspekty struktury židovských svátků, které se dělí na *roční, měsíční a týdenní*. V LXX (Septuaginta, řecký překlad SZ) se vyskytuje tato sekvence ve stejném pořadí pětkrát: 2Par 2,3; 31,3 ; Neh 10,33; Ez 45,17; Oz 2,13. Je tedy zřejmé, že v Ko 2,16 jsou míněny týdenní soboty čtvrtého přikázání.

Kdykoli SZ zmiňuje vedle sebe *oslavy novoluní a soboty* jako v Ko 2,16, vždy se jedná o odkaz na týdenní soboty (2Kr 4,23; 1Par 23,31; Iz 1,13; 66,23; Am 8,5).

Když se LXX zmiňuje o *ročních sobotách*, vždy je nazývá *sobota odpočínutí* [*Sabbata Sabbaton*], a tím je zřetelně odlišuje od týdenních sobot. Protože Pavel často citoval z LXX, jistě by použil toto slovní spojení, pokud by chtěl odkázat na roční soboty a ne na týdenní soboty. Proto výraz *soboty* v Ko 2,16 musí znamenat týdenní soboty čtvrtého přikázání.

Ačkoliv mám za to, že Kol 2,16-17 odkazuje na týdenní soboty, argumenty P. Škody nestojí na pevných nohách, když tvrdí, že apoštol Pavel používal LXX (septuagintu), která nazývá výroční soboty: „sabbata sabbaton“, aby je odlišila od ostatních.

Pavel jednak necituje SZ přímo, ale dělá jen narážku, a pak také: i při přímých citacích Pavel nebývá vždy nejdůslednější. Často cituje SZ a „upraví“ si Biblický verš tak, aby vyjádřil myšlenku toho verše, ale samotný verš je upraven. Například:

Proklet je každý, kdo nezůstává ve všem tom, co je napsáno v knize Zákona, aby to činil. ^{Gal 3,10}

Proklet buď ten, kdo nenaplní slova tohoto zákona a nesplní je. ^{Dt 27,26}

‚Kdo ty věci bude činit, bude v nich živ.‘ ^{Gal 3,12}

Zachovávejte má ustanovení a nařízení, když je člověk plní, bude skrze ně žít. ^{Lv 18,5}

Pavel tedy při citacích spíše vyjadřuje určitou myšlenku, než že by detailně dbal na přesné znění SZ textu, ať už se jedná o hebrejský či řecký text SZ. To ostatně dokládá i jeho citace Ř 3,10-18 (a mnoho dalšího):

<p><i>jak je napsáno: „Není spravedlivého, není ani jednoho,</i></p>	<p><i>Vždyť na zemi není spravedlivý člověk, který by konal dobro a nehřešil.</i> ^{Kaz 7,20}</p>
<p><i>není, kdo by rozuměl, není, kdo by horlivě hledal Boha. Všichni se odchýlili, společně se stali nepotřebnými, není, kdo by činil dobro, není ani jeden.</i></p>	<p><i>Hospodin shlíží z nebes na lidské syny, aby viděl, zda je někdo rozumný, zda někdo hledá Boha. Všichni se společně odvrátili a jsou zvrácení. Není, kdo by činil dobro, není ani jednoho.</i> ^{Ž 14,2-3}</p>
<p><i>Jejich hrdlo je otevřený hrob, svými jazyky mluví lest, pod jejich rty je hadí jed.</i></p>	<p><i>Vždyť v jejich ústech není spolehlivost, jejich nitro je zkáza, jejich hrdlo je otevřený hrob, jazyk mají úlisný.</i> ^{Ž 5,10}</p>
<p><i>Jejich ústa jsou plna kletby a hořkosti, Jazyk si brousí jako hadi, za svými rty mají zmijí jed.</i></p>	<p><i>Jazyk si brousí jako hadi, za svými rty mají zmijí jed.</i> ^{Ž 140,4}</p>
<p><i>jejich nohy jsou rychlé k prolití krve, na jejich cestách je zkáza a trápení, cestu pokoje nepoznali;</i></p>	<p><i>Jejich nohy běží za zlem, pospíchají prolévat nevinnou krev. Jejich úmysly jsou úmysly zlé, na jejich silnicích číhá zkáza a pohroma. Cestu pokoje neznají, právo není na jejich stezkách. Své pěšiny si pokřivili, žádný, kdo po nich kráčí, nezná pokoj.</i> ^{Iz 59,7-8}</p>
<p><i>není bázně Boží před jejich očima.</i> (Řím 3,10-18)</p>	<p><i>Výrok přestoupení o ničemovi: V hloubi mého srdce není strach z Boha -- nemá jej před očima,</i> ^{Ž 36,2}</p>

Bazírovat tedy na přesnosti citace Pavla z LXX a vyvozovat z toho pevné závěry tedy není na místě.

Pavel zřejmě neřešil v Kol 2,16-17 otázku rozdělení židovských svátků na týdenní (soboty), měsíčních (novoluní) a roční (výroční soboty), ale pouze chtěl vyjádřit to, že se to týká všech svátků židovského kalendáře, bez nároku na jakékoliv dělení. Ostatně, v Písmu jsou výrazy „soboty“, „novoluní“ a „svátky“ na několika místech spolu, a mají různé pořadí:

Zeptal se: Proč za ním chceš dnes jít? Není novoluní ani sobota. ^{2. Král 4,23}

i při každém přinášení zápalných obětí Hospodinu, o sobotách, novoluních a svátcích ^{1. Par 23,31}

Novoluní a soboty, svolávání shromáždění ^{Iz 1,13}

A novoluní co novoluní, sobotu co sobotu ^{Iz 66,23}

Říkáte: Kdy přejde novoluní, abychom prodávali obilí, sobota, abychom otevřeli obilnice, ^{Am 8,5}

zápalné oběti ráno i večer, o sobotách, novoluních a svátcích Hospodina, ^{2. Par 2,3}

ustavičnou přídatnou obětí, na ustavičnou zápalnou obětí, na oběti o sobotách, o novoluních, na svátky ^{Neh 10,34}

litou obětí o svátcích, při novoluních a o sobotách, ^{Ez 45,17}

Ukončím všechny její oslavy, její každoroční svátky, její novoluní, její soboty ^{Oz 2,13}

Před publikováním Bacchiocchiho práce adventisté také tvrdili, že i pokud by soboty zmíněné v tomto verši znamenaly skutečně týdenní soboty, tak jejich platnost přesto trvá, protože mají jinou podstatu než ostatní svátky, tj. nejsou ceremoniální, ale morální povahy. Sám Bacchiocchi však tento argument ve své práci odmítl, protože soboty zmíněné v Ko 2,16 jsou evidentně soboty ze čtvrtého přikázání desatera a navíc židovský koncept nedělitelnosti Tóry a jejích všech 613 zákonů nedovoluje dělit její zákony jako různé závazné na základě jejich dodatečného dělení na morální a ceremoniální.

Exkurz 1:

V r. 2008 spatřila světo světa nejnovější obhajoba výkladu Kol 2,16 z řad CASD jejímž autorem je Ron du Preez. Ve své práci obhajuje tento starší způsob výkladu zastánců soboty, tj. snaží se doložit, že soboty představují ceremoniální soboty a nikoli týdenní. Du Preez ve své práci dokládá své tvrzení studiem značného množství zdrojů, avšak jeho závěry se jeví jako účelové. Jeho práce se setkala s kritikou a bylo prokázáno, že nesrovnatelně vyšší váha důkazů vede k závěru, že ap. Pavel zde mluví o sobotách čtvrtého přikázání a nikoli ceremoniální soboty (viz např. Jerry A. Gladstone, Does the Letter of Colosians Refer to the Sabbath? A Response to Ron du Preez).

B) Na základě práce S. Bacchiocchiho přjala CASD oficiálně jiný výklad Kol 2,16.17 a sice ten, že ap. Pavel zde pouze odsuzuje nemístná doplňující pravidla a omezení, která vytvořili zastánci judaismu, aby zmíněné čtyři předpisy učinili ještě více rigorózními. Následně pak odmítnutím takového překroucení Pavel údajně vlastně potvrzuje platnost všech čtyř předpisů v jejich původním rozsahu i pro křesťanskou církev.

Exkurz 2:

Jewish Encyclopedia (1901) se u hesla Sobota vyjadřuje k tomuto Pavlovu výroku podobně:

Otázka dodržování soboty se poprvé stala naléhavou za Pavla s nárůstem nežidovských křesťanských komunit. Petrovi následovníci či křesťané ze židů trvali na důsledném dodržování Židovského zákona. Opořovali volnějšími praktikami mimožidovských konvertitů. K této situaci se vyjadřuje Ko 2,16n; Pavel protestuje proti odsuzování zbožnosti těchto noviců víry za to "co jedí nebo pijí nebo kvůli svátkům, novoluním nebo sobotám".

Samotné vyjádření, kdy uvedené je „stínem budoucích věcí“, je však závažným argumentem proti výkladu, že Pavel zde mluví o neadekvátním (nesprávně prováděném) dodržování sobot. Pokud jedení, pití, svátky, novoluní a soboty byly v Kolosích dodržovány nesprávně, Pavel by o nich jistě netvrdil, že jsou stínem Krista. Stín Krista (předobraz) nemůže být něco poškozeného či pokřiveného. Např. dle Ex 12,5 musí být beránek (předobraz Krista) bez vady, viz také Žd 9,14 apod.

Pozn. Doslovné znění v. 17: *ty věci (jsou) stín budoucích, to ale tělo Krista.*

Gramatický význam řeckého textu velmi dobře vystihli kraličtí: *Kteréžto věci jsou stín budoucích, ale to, od čehož se stín dělal, jestli tělo Kristovo.* (Ko 2,17 BKR)

Pavlovo přirovnání ke „stínu budoucích věcí“, tedy spíše implikuje tradiční výklad, kdy Pavel protestuje proti dodržování těchto věcí z důvodu jejich již neplatného statutu. Viz také v. 20.21: *Jestliže jste spolu s Kristem zemřeli mocností světa, proč si necháváte předpisovat: neber to do rukou, nejez, nedotýkej se - jako byste stále ještě byli v moci světa?* (Ko 2,20-21)

Vyjádření o tom, že před publikováním Bacchiocchiho studie adventisté tvrdili, že v Kol 2,16-17 jsou míněny výroční soboty, a po publikování této studie se rázem celá církev shodla na tom, že jsou to týdenní soboty - to je dost zjednodušený pohled na svět. Oba výklady existovali „vedle sebe“ bez ohledu na Bacchiocchiho studii, ovšem tato studie se výrazně zasadila o popularizaci výkladu týdenních sobot.

Teď k problému řeckého textu, který zde P. Škoda rozebírá. Je zajímavé, že ačkoliv si P. Škoda uvědomuje doslovný řecký text, nesnaží se ho vysvětlit tak, aby dával smysl i při doslovném znění. Kol 2,17 je potřeba vyložit takovým způsobem, abychom neupravovali původní text - byť je kostrbatý a složitý. Jakým způsobem máme chápat doslovný překlad Kol 2,17?

Doslovný text zní takto:

At' vás tedy nikdo¹ nesoudí v pokrmu, nebo v nápoji, nebo ohledně svátku, novoluní nebo sobotám; které jsou stínem věcí přicházejících, ale tělo Kristovo² Kol 2,16-17

(1) τις = kdokoli, někdy se také překládá jako každý, nějakí lidé, někdo

(2) Tento překlad je v kontextu celé věty dost kostrbatý, proto jej překladatelé překládají jinak. Například: *...podstata je v Kristu.* Kol 2,17^{B21}, *...skutečnost je Kristus* Kol 2,17^{ČEP}, *...tělo jest Kristovo* Kol 2,17^{BK}, atd.

Doslovný překlad fráze zde uvedené σῶμα τοῦ Χριστοῦ ale znamená jednoznačně *tělo Kristovo* (var. tělo Krista). Stejně slovospojení (tedy až na člen) používá apoštol Pavel i v 1. Kor 12,27: σῶμα Χριστοῦ, a v jiném pádu (1. pád j.č., tedy *tělo Kristovo*) σώματος τοῦ χριστοῦ na mnoha jiných místech (Řím 7,4; 1. Kor 10,16; Ef 4,12; Žid 10,10). Ve všech těchto výskytech má apoštol dle kontextu na mysli metaforu tělo Kristovo = církev.

Není pochyb o tom, že i v Koloském Pavel touto frází myslí tuto metaforu:

A on je hlavou těla, církve. (Kol 1,18; řečeno o Kristu, viz Kol 1,13-17)

Nyní se raduji v utrpeních pro vás a ve svém těle doplňuji, co zbývá ze soužení Kristových pro jeho tělo, jímž jest církev. ^{Kol 1,24}

To všechno je stín budoucích věcí, ale tělo Kristovo. ^{Kol 2,17 doslovný překlad}

Ať vás nepřipraví o vítěznou cenu nikdo, kdo si libuje v poníženosti a uctívání andělů, kdo se nechá unášet tím, co viděl, bezdůvodně se nadýmá pod vlivem svého tělesného smýšlení nadržuje se hlavy, z níž celé tělo, ... Kol 2,18-19; bezprostřední kontext tedy znovu ukazuje na správnost překladu tělo Kristovo = církev)

Pokoj Kristův ať rozhoduje ve vašich srdcích; k němu jste byli také povoláni v jednom těle. ^{Kol 3,15}

Jestliže ale text přeložíme doslova: *Ať vás tedy nikdo nesoudí v pokrmu, nebo v nápoji, nebo ohledně svátku, novoluní nebo sobotám; které jsou stínem věcí přicházejících, ale tělo Kristovo*, tak nám nedává moc smysl poslední dovětek. Jak ho chápat?

Abychom pochopili záměr textu a přeložili jej přitom doslova, potom je zapotřebí, abychom slova: *kteří jsou stínem věcí přicházejících*, vnímali jako větu vedlejší (doplňující), která vysvětluje význam zmíněných svátků. Bez ní věta zní takto:

Ať vás tedy nikdo¹ nesoudí v pokrmu, nebo v nápoji, nebo ohledně svátku, novoluní nebo sobotám, ... ale tělo Kristovo.

To by potom znamenalo, že Koloské věřící nějací lidé odsuzovali kvůli zachovávaní svátků, ale Pavel je uklidňuje tvrzením, že kompetence v posuzování svátků má *tělo Kristovo*, tedy církev, jejichž hlavou je Kristus. Přesně na takové myšlenky ukazují hned další věty: *Ať vás nepřipraví o vítěznou cenu nikdo, kdo si libuje v poníženosti a uctívání andělů, kdo se nechá unášet tím, co viděl, bezdůvodně se nadýmá pod vlivem svého tělesného smýšlení a nadržuje se hlavy, z níž celé tělo, podporováno a drženo pohromadě klouby a spoji, roste Božím růstem.* ^{Kol 2,18-19}

Exkurz 3:

Někteří vykládají poměrně problematický výraz *mocnosti světa [stoicheia tou kosmou]* v Kol 2,20 jako odkaz na nebeská tělesa, jejichž pohyburčuje čas a tedy odvozují, že Pavel mluví o svátcích a slavnostech pořádaných v určené dny v roce.

CASD nicméně přijala závěry Bacchiocchiiho práce, ale kupodivu je nezačala nikdy oficiálně praktikovat. K. Wynne nazývá Bacchiocchiiho závěry "novým sobotářstvím", protože značně upravují (rozšiřují) praktické dodržování soboty v křesťanské církvi. Z Bacchiocchiiho výkladu textu Ko 2,17-19 totiž jednoznačně vyplývá, že buď všechny čtyři zmíněné aspekty, tj. jedení, svátky, novoluní a soboty jsou závazné nebo nejsou. **Nelze však díky tomuto Pavlovu textu tvrdit, že je závazné dodržovat rozlišování na čisté a nečisté a týdenní soboty, ale není závazné dodržovat roční a měsíční židovské svátky. Buď je závazné vše, co Pavel zmiňuje, nebo nic.**

○ Bacchiocchiiho práci viz také [Příloha č. 1](#)

Pavel se ale nevyjadřuje, zda soboty či jiné židovské svátky platí, nebo ne: pouze píše o tom, aby se lidé nenechávali odsuzovat lidmi mimo církev za zachovávaní svátků. Uvědomme si, že Pavel i další židé, co uvěřili v Krista, stále zachovávali židovské svátky (např. Sk 18,21; 20,6...) a Pavel se tedy mohl vyjadřovat k lidem, co podobně jako on stále slavili židovské svátky. To je vše - platnost či neplatnost zde vůbec neřeší.

S bodem C lze souhlasit, pojďme na D, názor, který zastávám:

D) Existuje ještě další výklad (viz Desmond Ford, *Forgotten Day*), který klade základní důraz na kontext (v. 16-23). Zdůrazňuje především v. 18 zmiňující snahu mít vize andělů skrze asketické praktiky. Verš 22 pak je citátem z Iz 29,13 o falešném uctívání. Kontext dále mluví o postu a ne o rozlišování jídel a pití a proto, pokud by Pavel odmítl soboty a svátky musel by zároveň odmítnout i veškeré jídlo a pití, což je nesmyslné. V celém listu se dále nikde nevyskytuje výraz [*nomos*] (zákon) i když v listech Galatským a Římanům je uveden více než 100x. Proto tento výklad tvrdí, že se v listu Koloským řeší pre-agnostická „filosofie“ (lidské nauky), která nemá souvislost s Tórou a Pavel tedy odmítá pouze tyto lidské nauky, ale nikoli soboty čtvrtého přikázání.

K tomu výkladu se vyjadřuje Dale Ratzlaff (autor knihy *Sabbath in Christ*):

Věřím, že Koloská hereze nebyla monolitická, ale měla řadu rysů a jedním z nich byl i požadavek zachovávat postní dny Judaismu včetně soboty. Součástí Pavlem odmítané hereze v Kol 2,16 však nemůže být překroucení správného zachovávání soboty, pokud Pavel učil zachovávat sobotu, a to z těchto důvodů:

1. Pokud jedení, pití, svátky, novoluní a soboty byly v Kolosích dodržovány nesprávně, Pavel by o nich jistě netvrdil, že jsou stínem Krista (dokonalé naplnění vyžaduje neporušený předobraz/stín).
2. Paralela zejména s Ez 45,17 je natolik zřejmá, že se v Kol 2,16 musí jednat o starozákonní ustanovení.
3. Pokud bychom předpokládali, že Pavel učil křesťany z pohanů zachovávat sobotu, pak by určitě chtěl napravit jejich špatný způsob jejího zachovávání. V Pavlových epistolách nacházíme mnoho míst, kde toto Pavel činí vzhledem k různým jiným falešným učením. Avšak ani v listu Koloským ani jinde Pavel nedává žádné instrukce, jak sobotu správně zachovávat. Přesto tvrdí (Ř 15,19), že plně káže evangelium.

ad 1) Pavel netvrdil, že svátky jsou dodržovány nesprávně (viz předchozí studium a výklad textu Kol 2,17)

ad 2) Viz předchozí studium (Pavlovy citace ze SZ)

ad 3) Pavel neučil pohany zachovávat židovské svátky, pouze v Kol 2,16-17 komentuje odsuzování pohanského obyvatelstva vůči židům, co přijali Krista a zachovávali stále židovské svátky (viz předchozí studium)

Je způsob výkladu v bodu D správný? Naráží Koloským na gnosticismus, a Kol 2,17 na problém asketismu, který byl součástí gnostických praktik?

Pojďme společně aspoň letmo prostudovat celý dopis do Kolos:

Struktura:

1. Úvod Kol (1,1-1,20)

a) Úvodní pozdrav (1,1-2)

b) Díkuvzdání (1,3-14)

c) Hymnus (1, 15-20)

2. Držte se pevně předané víry (1,21-4,6)

a) Kristus, hlava církve, pravý zdroj poznání (1,21-2,15)

- Odmítnutí napadání ze strany bludařů (2,16-19)

- Odmítnutí bludařských praktik (2,20-23)

- Přijetí nového života skrze Krista (3,1-4,1)

3. Závěr dopisu (4,7-4,18)

a) Pavlova situace (4,7-9)

b) Pozdravy: pozdravují vás (4,10-14), pozdravujte (4,15-17), Pavlův pozdrav (4,18)

Pojďme se nyní celým dopisem zabývat trochu podrobněji:

1. Úvod Kol (1,1-1,20)

a) Úvodní pozdrav (1,1-2)

b) Díkuvzdání (1,3-14)

c) Hymnus (1, 15-20)

V dopise najdeme běžný Pavlovský úvod. Po úvodním pozdravu následuje klasické díkuvzdání, pak následuje tzv. Hymnus na Krista (Kol 1, 15-20). Teologové se shodují na tom, že v hymnu jsou dvě „vybočení“ z rytmu, které byly do textu přidány autorem: jednak tvrzení, že Kristus je nad všemi vládami i autoritami (Kol 1, 16), pak také zmínka o tom, že Kristus je hlavou církve (Kol 1, 18). Ať už jsou tato vybočení důsledkem Pavlovy úpravy v hymnu za účelem jejich zvýraznění, nebo doplnění stávajícího hymnu, který Koloští dobře znali, jisté je, že na tyto dvě věci chtěl Pavel upozornit.

2. Držte se pevně předané víry (1,21-4,6)

a) Kristus, hlava církve, pravý zdroj poznání (2,21-15)

V této dlouhé pasáži se Pavel motá stále kolem dvou témat. Na jedné straně se snaží zdůraznit, že je hlasatelem evangelia, tedy těla Kristova (Kol 1,24), s čímž souvisí utrpení ze strany okolí. Neustále zdůrazňuje, že evangelium a Kristus jsou zdroje pravého poznání (Kol 2,2.3;3,10), což vede k odmítnutí všech nauk, které se snaží brojit proti církvi a proti Kristu (Kol 2,4.8). Vyzývá Koloské, aby se drželi jednak církve, ale hlavně Krista, ve kterém jsou skryty všechny poklady moudrosti. Pavel tedy plynule navazuje na myšlenky hymnu (Kol 2,15-20 srov. Kol 1,24 a 2,8).

Tato témata se neustále opakují a zdůrazňují, všechno vrcholí pasáží Kol 2,12-15, ve kterém je rozvinuta myšlenka křtu jakožto duchovní smrti a následného vzkříšení k novému životu. Tento nový život nám dává Bůh, který nám do nového života dává poznat, že jsme zemřeli svým hříchům (Kol 2,14). Odpuštěním hříchu nám také osvobodil od vlád a autorit.

Abychom lépe porozuměli této a dalším pasážím, je zapotřebí, abychom si definovali určité fráze:

Rukou psaný záznam (Kol 2,14)

Fráze *rukou psaný záznam* je přeložena z řeckého slova cheirographon (χειρόγραφον). Toto slovo se používalo v římské říši obecně pro dokument napsaný rukou, obvykle se ale vztahoval k dluhopisu nebo směnce. Z doslovného překladu a hlavně z kontextu vyplývá, že by se měl jednat o záznam našich hříchů (Kol 2,13-14 (pozn. spojka a, která se nachází mezi verši 13 a 14, je přidána do textu překladateli).

Vlády a autority

V epištole Koloským jsou zmíněny třikrát. Jedná se o duchovní bytosti stvořené Bohem (Kol 1,16), které jsou podřízeny Kristu (Kol 1,15-16; 2,9-10). Dovídáme se, že když Kristus zemřel na kříži, odzbrojil je a slavil nad nimi vítězství (Kol 2,15).

Živly

Řecké slovo stocheia jsme si překládali a vysvětlovali v kontextu Gal 4,10 (viz studium výše). S tímto slovem se setkáváme v Koloským na dvou místech: nejprve Pavel zdůrazňuje, že bludaři na těchto živlech staví (Kol 2,8-10). Podle Kol 2,20 těmito bytostem Koloští obrazně zemřeli a tak by si neměli nechat předepisovat podle těchto bytostí a lidských filosofíco mohou a nemohou dělat.

Jak první výskyt (Kol 2,8 srov. 2,10) tak druhý (Kol 2,20 srov. Kol 2,15) naznačují společně s významem tohoto řeckého slova, že Pavel vnímal pod pojmem stocheia právě vlády a autority, tedy jakési nebeské pohan-ské mocnosti.

Odmítnutí napadání ze strany bludařů (2,16-19)

Začátek veršů 16 a 17 ukazují, že spolu předchází text a Kol 1,21-2,15 souvisí: „Ať vás tedy“ (Kol 2,16). Sovo tedy znamená v podstatě na základě toho, co bylo právě řečeno. A o dva verše dále čteme znovu o tom, že Pavel opět vyvozuje závěry z předchozích prohlášení: Ať vás... ^{Kol 2,18}

Jak spolu souvisí předchozí text a 2,16-19? Podívejme se do kontextu:

...a vymazal rukou psaný záznam, který svými ustanoveními svědčil proti nám a který nám byl nepřátelský; odstranil jej z našeho středu tím, že jej přibil na kříž. Tak odzbrojil vlády a autority a veřejně je vystavil na odív, když je vedl triumfálním průvodem v něm. ^{Kol 2,14-15}

Jak jsme si již řekli, v prvním oddíle (Kol 1,21-2,15) se několikrát zdůrazňuje, že jen v Kristu mohou lidé najít to pravé poznání. Nyní se ve verších Kol 2,14-15 dovídáme, že Kristus svou smrtí odzbrojil všechny vlády a autority, čímž jsme v našem životě obrazně těmito živlům zemřeli (Kol 2,20).

Koloským a gnosticismus? část 2.

Ó Timoteji, zachovej, co ti bylo svěřeno, vyhýbej se světským prázdným řečem a protikladným tvrzením toho, co se falešně nazývá „poznání“¹, k němuž se někteří přiznávali, a zbloudili ve víře. Milost s vámi. Amen ^{1. Tim 6,17. 20}

Zápasím o to, aby byli povzbuzeni ve svém srdci a navzájem spojeni v lásce byli dovedeni do celého bohatství plné jistoty porozumění, k plnému poznání Božího tajemství, Krista, ve kterém jsou skryty všechny poklady moudrosti a „poznání“¹. Toto říkám proto, aby vás nikdo nemátl zdánlivě přesvědčivými řečmi. ^{Kol 2,2-4}

(1) varianty řeckého slova γνῶσις (gnósis)

V Enochově knize (apokryfní literatura) je napsáno, že každé roční období, každý rok, každý den: prostě vše má svého anděla. Také se v ní dočteme o andělských mocnostech a andělských autoritách. O těchto mocnostech se také můžeme dočíst v apokryfní knize Svědectví dvanácti apoštolů. Tyto nadpřirozené bytosti, vesmírné mocnosti, do jisté míry ovlivňovali životy gnostiků.

Je možné, že Pavel vyzývá Koloské, aby místo vyhledávání jakýchsi tajemných poznání hledali moudrost a poznání v Kristu. A nejen to: Ježíš svou smrtí odzbrojil vlády a autority, nebeské mocnosti, takže už je nemusí poslouchat...

Jak se tato smrt žvlům projeví v životě Koloských křesťanů?

Ať vás tedy nikdo¹ nesoudí v pokrmu, nebo v nápoji, nebo ohledně svátku, novoluní nebo sobotám; které jsou stínem věcí přicházejících, ale tělo Kristovo² ^{Kol 2,16-17}

(1) τις = kdokoli, někdy se také překládá jako každý, nějací lidé, někdo

(2) Tento překlad je v kontextu celé věty dost kostrbatý, proto jej překladatelé překládají jinak. Například: *...podstata je v Kristu.* ^{Kol 2,17 B21}, *...skutečnost je Kristus* ^{Kol 2,17 ČEP}, *...tělo jest Kristovo* ^{Kol 2,17 BK}, atd. Doslovný překlad fráze zde uvedené σῶμα τοῦ Χριστοῦ ale znamená jednoznačně tělo Kristovo (viz předchozí studium):

Odmítnutí bludařských praktik (2,20-23)

Ať vás neprohlašuje za nehodné¹ nikdo, kdo si libuje v poníženosti a uctívání andělů, kdo se nechá unášet tím, co viděl, bezdůvodně se nadýmá pod vlivem svého tělesného² smýšlení a nedrží se hlavy, z níž celé tělo³, podporováno a drženo pohromadě klouby a spoji, roste Božím růstem. Jestliže jste s Kristem zemřeli žvlům světa, proč si dáváte předpisovat, jako byste žili ve světě: toho se nedotýkej, to nechutnávej, na to ani nesáhni? To se týká vesměs věcí, které jsou spotřebováním určeny k zániku -- jsou to lidské příkazy a nauky. Ty sice působí zdáním moudrosti v ochotném uctívání, v pokoře a tvrdé kázni těla, ale nemají žádnou cenu, leč pro uspokojení těla. ^{Kol 2,18-23}

(1) θέλων – prohlásí za nehodné, diskvalifikuje, nepřipraví o vítězství

(2) doslova v marné pýše myslí svého těla, přičemž zde je pro tělo použito řecké slovo *sarkos* (σαρκός (dosl. maso), ne σῶμα, jako v Kol 1,18; 1,24; 2,17; 2,18-19; 3,15 (viz texty výše)

(3). Pavel zde chtěl patrně těmito dvěma výrazy rozlišit tělo Kristovo (totiž církev), a tělesnost člověka.

Nesmíme zapomínat, že i po Kristově smrti mnoho křesťanů zachovávalo svátky, protože první církev byla víceméně tvořena hlavně křesťanů ze židů. O tom třeba svědčí mnoho historických dokumentů včetně knihy Skutků, ve které se dočítáme o tom, že se Pavel na svých misijních cestách vracel do Jeruzaléma, aby slavil různé svátky (např. Sk 18,21; 20,16; 1. Kor 16,8).

Z našeho studia vyplývá, že v Kolosách žili lidé, kteří odsuzovali místní křesťany buď protože zachovávali židovské svátky, nebo jakým způsobem je zachovávali, a apoštol připomíná, že do těchto věcí si nemají nechat mluvit od pohanů, kteří uctívají vlády a autority (nebeské bytosti (stocheia), ale od církve, protože přece slouží Kristu, hlavě církve, který stojí nad každou stvořenou bytostí.

O jaké odpůrce židovských svátků se jednalo? Přesně to samozřejmě říci nemůžeme, ale dopis nám dává určitá vodítka.

Koloským a gnosticismus? část 3.

Dle naše předchozího studia se nabízí odsuzování ze strany pohanů, kteří zastávali **gnostické názory**. Gnostikové věřili, že jen duchovní lidé, vlastníci jakési tajemné poznání, mohou dosáhnout spásy (Kol 2,18). Také se ve svém životě spoléhali na tzv. intuici (Kol 2,18). Po vzoru východních mystérií a řecké filozofie gnostikové věřili, že by se na ni měl člověk cele spoléhat. Skrze řecká mystéria proniklo do gnose i uctívání nebeských bytostí, včetně andělů (Kol 2,18). Stoupenci tohoto směru také věřili, že se člověk musí co nejvíce ponížít a potom vystoupat skrze několik sfér až ke spasení (Kol 2,18). Někteří z nich žili v silném asketismu hraničící až s mučením těla (Kol 2,23). Také se v jejich učení setkáváme s různými pravidly ohledně jídla; již jsme studovali, že 1. Tim 4,20 patrně odkazuje na gnosi (nebo učení, které gnosi předcházelo), potom by také 1. Tim 4,1-3 mohlo souviset právě s Kol 2,16 (a Kol 2,20-21).

Nejpravděpodobněji se Kol 2,16-17 jeví jako narážka na **asketismus**. Někteří řeční filosofové (mimo jiné také gnostici) prosazovali myšlenku, že tělo je ze své podstaty zlé a že tedy i všechny tělesné věci jsou špatné a měli bychom se jim vyhýbat, naopak duše je dobrá a proto bychom měli ve svém životě usilovat jen a pouze o intelektuální vývoj. Radosti a veselí, hojnost jídla i nápojů (Kol 2,2,17) o svátcích muselo pohany dost dráždit.

Otázka zachovávání pravidel v jídle či určitých dnů (i svátků) jak víme trápila křesťany prvních století, ať už se jednalo o stanovené časy k půstům (viz studium Ř 14,5-6; v našem studiu jsme také viděli souvislost se svátky), o maso obětované modlám (1. Kor 8-10 (zvláště 1. Kor 10,31), či o jiných lidských zákazech o jedení, o jejichž původu můžeme víceméně jen spekulovat (Žid 13,9; 1. Tim 4,1-3).

Přijetí nového života skrze Krista (3,1-4,1)

Žít nový život v Kristu, ve kterém už nehrají žádnou roli živly (Kol 3,20) ale jen a pouze Kristus, znamená podle tohoto předpokladu myslet, ale také prakticky žít. Tato pasáž obsahuje mnoho zajímavých rad ohledně pravého křesťanského života.

4. Závěr dopisu (4,7-4,18)

c) Pavlova situace (4,7-9)

d) Pozdravy (4,10-18)

Závěr:

Kol 2,16,17 není jednoduchý text a stoprocentně jednoznačný závěr není možné formulovat. Přesto však se po podrobném přezkoumání zdá, že nejvyšší váhu ze všech argumentů má tradiční výklad, který říká, že platnost sobot čtvrtého přikázání a také i dalších ceremoniálních svátků ročních a měsíčních stejně jako dělení jídla na čisté a nečisté ztratilo díky Kristu svůj význam a závaznost. To vše bylo totiž pouze "stínem" dokonalejší reality, která měla přijít, tj. nového života v Kristu.

Na základě studia výše s tímto závěrem prostě nemůžeme souhlasit. Naopak hlubší studium řeckého textu i kontextu celého dopisu do Kolos odhaluje, že Kol 2,16-17 se týká s největší pravděpodobností asketismu a odsuzování některých pohanů vůči křesťanům ze židů, kteří i po Kristově smrti zachovávali židovské svátky.

5. Sobota jako otroctví (Gal 4,9-11)

Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocností a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo. (Gal 4,9-11)

Jak bylo řečeno v předchozím oddíle, židovské svátky se dělí na **roční, měsíční a týdenní**. Mezi týdenní se počítá i sobota 4. přikázání. Závaznost pro křesťany dodržovat tyto časově určené svátky (včetně sobot) je pro ap. Pavla znakem otrocké svázanosti. Proti tomu se zde v listu Galatským jednoznačně a velmi důrazně staví.

Exkurz:

Citát z Expositor's Bible Commentary ke Gal 4,10:

Co je však nejdůležitější na uvedeném seznamu svátků a dnů dodržovaných Židy není ani tak skutečnost, že se Pavel proti nim staví... jako to, že je vidí přesně ve stejném světle jako svátky pohanště, tj. jako by byly pod kontrolou a ve spojení s démonskými silami. To samozřejmě neznamená, že Pavel by původ zákona, který obsahuje náboženské svátky, přičítal Satanovi. Ani náhodou! Zákon je dobrý a pochází od Boha. Nicméně, i zákon, pokud je převrácen do polohy, kdy je skrze něj snaha získat spásu, může být použit Satanem k prohloubení jeho ovládnutí člověka. To, že Pavel, sám Žid, dokonce zvažuje možnost, že zachování židovských svátků může mít stejný kontext jako svátky pohanště, ukazuje na intenzitu jeho vnímání podstaty legalizmu jako něčeho smrtelně nebezpečného.

Pojďme si to nejprve celé pořádně prostudovat.

4,8-9 Nyní se Pavel obrací k pohanům, kteří odmítli uctívat mnoho bohů a uvěřili evangelium. Navíc Pavel začíná slovy AΛΕ (ἀλλὰ) naznačuje určitý přechod toto slovo překladatelé ČSP vypustili). Také zde vidíme přechod od první osoby množného čísla (MY) k druhé osobě množného čísla (VY), takže se Pavel obrací ke křesťanům z pohanů. (princip MY/VY viz na další stránce).

Ale hlavně samotný text Gal 4,8-10 o tom jasně a zřetelně vypovídá. Židé přece vždycky znali Boha, a to i před časem plnoletosti (před příchodem Krista) a neotročili cizím bohům. A Bůh znal samozřejmě je (Gal 4,9). To podporuje dovětek: *kteří svou přirozeností nejsou bohy*. Na jiném místě Pavel napsal: *Ne, ale říkám, že to, co pohané obětují, obětují démonům, a ne Bohu.* ^{1. Kor 10,20} Tito bohové tedy ve skutečnosti nejsou původně bohové, ale stvořené bytosti: padlí andělé. Je také možné, že v Gal 4,8-9 naráží na uctívání posvátných stromů, řek, slunce, větrů atd. a chce zdůraznit, že se jedná o stvořenou přírodu a ne o Boha (či o boha) samotného.

Přechod k evangelium vyjádřil Pavel takto: *Nyní však, když jste poznali Boha, nebo spíše když jste byli od Boha poznáni*, Ale nyní se s příchodem Krista (plnoletosti, viz Gal 4,1-7) něco změnilo, resp. by se mělo změnit. Evangelijní zvěst pohanům přinesla poznání Boha, nebo ještě lépe řečeno: Bůh se ze své milosti nad nimi slitoval a nechal se poznat pohanům. Ničím si tuto výsadu poznat Boha ani přijmout dar spasení a nebeského dědictví nezasloužili.

Pak slyšíme řečnickou otázku: *jak to, že se zase obracíte k těm slabým a ubohým živlům, kterým zase znovu chcete otročit?* Na řečnickou otázku si čtenář hlasitě neodpoví, spíše se nad ní má zamyslet a odpovědět si v duchu a má si něco důležitého uvědomit. Obrácení pohané se mají zamyslet nad tím, zda náhodou nejsou i přes vykoupení a přijetí synovství vůči Kristu přeci jen stále něčí otroci (resp. chovají se jako otroci vůči někomu (bohům), či něčemu (posvátným stromům, řekám, ...)).

Čeho se tato otázka konkrétně týká? Týká se živlů, tedy entit, které jsou mezi nebem a zemí a ovlivňují lidské chování (viz na konci tohoto oddílu). Tyto živly jsou slabé a ubohé. Řecké slovo zde použité pro *ubohý* je *ptócha* (πτωχά), dosl. *chudý, ubohý, nebo špatný*. Tyto živly nemají takovou moc, jako Bůh, který dává spasení, milost a svobodu z otroctví. Není pochyb o tom, že tyto entity, které stojí mezi nebem a zemí a ovlivňují člověka, jsou myšleni právě pohanští bohové (či pohanště předpisy), které Pavel zmínil v předchozí větě. Tito slabé a ubohé bytosti se snaží člověka vracet k otroctví.

V Gal 4,1-6 se Pavel obracel ke křesťanům ze židů, i oni se vraceli k určitým živlům (Gal 4,2). Vracet se do otroctví těmto bohům je tedy (na základě předchozího studia) v podstatě jako vracet se do dětského věku, kdy nemáme možnost se rozhodovat sami za sebe a jsme silně ovlivněni a v podstatě posloucháme zákonitosti této společnosti, se kterými nemůžeme nic dělat (Gal 4,1-6). V určitém slova smyslu není velkého rozdílu mezi tím být pod prokletím zákona a principu „musíš-nesmíš“, a otročit pohanště bohům se vším všudy. Evangelium však přináší svobodu od prokletí zákona i od poslušnosti vůči bohům, takže jsou na tom lidé v církvi v podstatě úplně stejně – přijetím Kristovy milosti pozbývají otroctví a hlásí se k službě pouze vůči svému Nebeskému Otci.

4,10-11 Pak čteme v dopise jeden velice zajímavý a v křesťanských kruzích hodně diskutovaný verš: *Dny pečlivě zkoumáte, měsíce, období a roky!* Jak ho chápat?

Z výše uvedeného studia a ostatně i z předchozích vět v Bibli jasně a zřetelně vyplývá, že tyto dny, měsíce, období a roky jsou pohanského charakteru. Ostatně i doslovný překlad a výklad řeckého slova zde použitého. Řecké slovo paratereó (παρρηρεῖσθε) znamená doslova hlídat, pozorně střežit, pečlivě sledovat. Stejně slovo se používá v případě, kdy farizeové pečlivě sledovali Ježíše, aby ho mohli na něčem nacytat (Mk 3,2; Lk 6,7; 14,4; 20,20), nebo když je vyjádřeno, že strážci pečlivě střežili ve dne v noci městské brány (Sk 9,24).

To všechno ukazuje na to, že se Gal 4,10 řeší s největší pravděpodobností pohanská astrologie, která byla tehdy (stejně jako dnes) mezi lidmi tolik rozšířena. Astrologii bychom mohli definovat jako vyvozování budoucnosti z pečlivého pozorování konstelací vesmírných těles. Dodnes si můžeme přečíst v horoskopech o tom, jací jsme a co nás čeká v budoucnu podle znamení zvěrokruhu. Tyto předpovědi jsou spojovány se „šťastnými“ a „špatnými dny“, resp. kdy se člověku daného znamení bude nebo nebude dařit například v lásce, penězích, ve vztazích, atd.

Není to samozřejmě nic nového, toto všechno to vychází ze starověkých pohanských praktik: *Postav se tu se svým zaklínáním, se spoustou svých kouzel, jimiž se od mládí zaměstnáváš! Snad budeš mít úspěch, snad naženeš strachu. Zmalátnělas přes svá velká rozhodnutí. Jen ať se postaví a zachrání tě ti, kdo pozorují nebesa, kdo zírají na hvězdy, kdo při novoluní uvádějí ve známost, co by tě mohlo potkat.* Iz 47,12-13 ČEP

A Bůh tyto pohanské praktiky odsuzuje: *V pátém roce budete jíst jeho ovoce. Tak vám bude dále přinášet svou úrodu. Já Hospodin jsem váš Bůh. Nejezte nic s krví. Nevěštěte a nezabývejte se hadačstvím. ...Zachovávejte mé soboty a mějte v úctě mou svatyni. Já jsem Hospodin. Neobracejte se k duchům zemřelých a nevyhledávejte věštce, abyste se jimi poskvrňovali. Já Hospodin jsem váš Bůh* Lv 19,25-26. 30-31

Spojitosť Gal 4,10 s pohanskou astrologií je v Kralické Bibli více než zřejmá:

Dnů šetříte, a měsíců, a časů, i let. Gal 4,10 BK

srov.

Nechat se nyní postaví hvězdáři, kteříž spatřují hvězdy, a oznamují na každý měsíc, a vysvobodí tě z toho, což přijítí má na tě. Iz 47,13 BK

Nebudete hádati, aniž na časích zakládati budete. Lv 19,26 BK

Pohanská božstva a s tím spojená astrologie totiž v podstatě tvořili pro Galatské stocheia (viz studium výše), tyto věci totiž ovlivňovali jejich životy stejně tak jako životy pohanů. S tím apoštol Pavel nesouhlasil a proto jim to vytkl velmi osobitým způsobem.

SLOVNÍK: princip MY a VY

Pokud Pavel v epištolé Galatským píše v 1. osobě množného čísla (z pohledu my), potom míní sebe a všechny židy, nebo všechny křesťany (Gal 2,15-17; 3,23-25; 4,3-5; 4,31;5,5; 6,9-10). Pokud ale píše z 2. osoby množného čísla (z pohledu vy), pak tím myslí logicky čtenáře dopisu, kteří převážně tvořili pohané obrácení na křesťanství. Galacie (dnešní „střed Turecka“) byla dřív víceméně pohanská oblast, kde Pavel kázal na svých misijních cestách evangelium Gal 3,1-5; 3,26-27; 4,6-11; 4,12-16; 4,28-5,2; 5,7-10; 5,12-16;6,2; 6,12). V několika málo případech 2. osoba množného čísla odkazuje určitou skupinu lidí, kterou Pavel v oné větě přesně specifikoval (Gal 4,21; 5,4; 6,1).

Takže v Gal 4,2-6 píše z pohledu „my“ o tom, co znamenala Kristova smrt na kříži pro všechny křesťany, potom ale píše k pohanům a používá „vy“ v Gal 4,8-11. Panství Ježíše Krista zkrátka osvobozuje každého člověka z otroctví všeho, co je na světě a co ovládá člověka, a připojuje ho jen a pouze ke Kristu pod Jeho nadvládu. Proto jsou křesťané osvobozeni z otroctví zákona (Gal 4,3-7), a pohané z křesťanů „navíc“ od z otroctví pohanských mocností, tedy bohů (Gal 4,8-11).

SLOVNÍK: Stoecheion (στοιχεῖον)

Co to znamená, žít podle živlů světa (Gal 4,2)? Čtenáři Pavlova dopisu této výzvě určitě rozuměli a my se pokusíme pomocí Bible zjistit, o co v tomto prohlášení vlastně šlo (níže jsou uvedené všechny výskyty tohoto slova v Bibli). Řecké slovo pro živly je *stoecheion* a podle jazykovědců má hlavně dva významy:

a) Základy, základní prvky/elementy. V tomto smyslu je používá apoštol Petr, když mluví o tom, jak se při Kristově druhém příchodu země od základů roztaví:

Pánův den přijde jako zloděj v noci. V něm nebesa s rachotem pomínou, prvky se žářem uvolní a země a její činy budou spáleny. ...Kvůli němu se nebesa rozplynou v ohni a prvky se žářem roztaví. ^{2. Pt 3,10. 12}

Také pisatel židům použil toto slovo pro základní nauky Božího slova:

Neboť ačkoliv jste tou dobou měli být učitelé, opět potřebujete, aby vás někdo učil počáteční základy Božích výroků. Stali jste se těmi, kteří potřebují mléko, a ne hutný pokrm. ^{Žid 5,12}

Adresátům je vyčítáno, že by už dávno měli jít do hloubky ve studiu Božího slova, zatímco se stále ještě učí „abecedě“ Boží zvěsti.

b) Podle historických dokumentů (zvláště gnostických) tak lidé označovali entity (obecné zákonitosti, duchovní bytosti (Kol 2,8), resp. „něco“, co je mezi nebem a zemí a ovlivňuje nějak lidský život:

Dávejte si pozor, ať vás někdo neodvede jako zajatce skrze filozofii -- prázdný svod podle lidské tradice, podle živlů světa, a ne podle Krista. ... Jestliže jste s Kristem zemřeli živlům světa, proč si dáváte předpisovat, jako byste žili ve světě: toho se nedotýkej, to nechutnávej, na to ani nesáhní? To se týká vesměs věcí, které jsou spotřebováním určeny k zániku -- jsou to lidské příkazy a nauky. ^{Kol 2,8. 20-23}

Filosofové se zabývali různými psychologickými, společenskými a náboženskými zákonitostmi, které ovlivňují každého člověka - a vyvozovali z nich různé závěry.

V čase, kdy jste neznali Boha, otročili jste těm, kteří svou přirozeností nejsou bohy. Nyní však, když jste poznali Boha, nebo spíše když jste byli od Boha poznáni, jak to, že se zase obracíte k těm slabým a ubohým živlům, kterým zase znovu chcete otročit? ^{Gal 4,8-9}

Také duchovní bytosti (ať už andělé, bohové nebo démoni (srov. 1. Kor 10,20) ovlivňují lidské životy na této zemi.

Lidé podle těchto *stoecheion* také jednají, snad i proto odvozené sloveso *stoicheó* (στοιχέω) znamená v překladu *následovat, jít podle...* (viz Sk 21,24; Ř 4,12; Gal 5,25; 6,16; Fil 3,16).

6. Na dnech nezáleží (Ř 14,5-6)

Někdo rozlišuje dny, jinému je den jako den. Každý necht' má jistotu svého přesvědčení. Kdo zachovává určité dny, zachovává je Pánu. Kdo jí, dělá to Pánu ke cti, neboť děkuje Bohu; a kdo nejí, dělá to také Pánu ke cti, neboť i on děkuje Bohu. (Ř 14,5-6)

Z textu nelze jednoznačně doložit, zda „dny“ zmíněné Pavlem zde znamenají soboty, dny pro společné jídlo či dny vyhrazené pro posty. Vzhledem k tomu, že v té době církev v Jeruzalémě pravděpodobně ještě zachovávala sobotu (spolu s nedělí) a že v Římském sboru byla početná skupina křesťanů ze židů, je možné, že zde Pavel má na mysli soboty 4. přikázání. Avšak ať zde „dny“ znamenají cokoli, klíčové je (dle Pavla) to, zda se člověk chová podle toho, co pokládá za pravdu. Bůh posuzuje především motivy člověka. Pokud se zde mluví o sobotě, pak její dodržování je zde pokládáno spíše za věc osobní preference než za závazné nařízení platné pro celou církev.

Abychom správně porozuměli Ř 14,5-6, je zapotřebí si nejprve dobře prostudovat kontext. Apoštol Pavel se zabývá v epistoletě Římanům nejprve teologickými otázkami (Ř 1-11), pak plynule přechází k praktickému prožívání křesťanského způsobu života (Ř 12), dále se zabývá vztahu k autoritám (Ř 13) a v Ř 14 se zabývá tématem jídel (Ř 14), ve které hraje hlavní roli vztah k bližnímu (Ř 14,1 srov. Ř 15,1), který ještě není pevný ve víře a je potřeba ho respektovat (Ř 15).

Ve 14. kapitole apoštol vyzývá k vzájemnému respektu ohledně jídel (Ř 14,1). Co zde konkrétně řeší? Předpisy o jídle byly součástí různých, jak židovských tak i pohanských učení. Pavel se staví proti pohanským naukám ohledně pokrmů (1. Tim 4,1; Žid 13,9; Kol 2,8. 16. 21-22), u masa obětovaného modlám (1. Kor 8-10) vnímá, že se jedná o otázku svědomí nejen toho, kdo jí, ale i druhého člověka, který může být pohoršen (1. Kor 10,24-33). Zdá se, že Pavlovi co se týče jídel šlo hlavně o pohnutky člověka, proč něco jí, nebo proč něco nejí.

My se nyní budeme zabývat otázkou jídel v Ř 14. kapitole. Adresáti celý spor samozřejmě znali a byli do něj osobně zapojeni, a tak jim nebylo potřeba vysvětlovat, o co vlastně jde. My ale dopodrobna nevíme, o co se jednalo, můžeme pouze podstatu sporu vyvozovat ze samotného Biblického textu.

V Římském sboru patrně docházelo ke sporům mezi lidmi, co nejedli maso, pouze zeleninu (Ř 14,1), a druzí je za to odsuzovali (Ř 14,2-4). Jen těžko můžeme představit, že tito lidé jedli pouze zeleninu od svého rozhodnutí po celý svůj život, právě proto nacházíme právě náš studovaný verš (Ř 14,5-6) přesně mezi problematikou jídel (čti Ř 14,1-4; Ř 14,7-23), který naznačuje, že se tyto předpisy o jídle vztahovaly jen na určité dny. Ačkoliv jediný půst, který Boží slovo výslovně přikazuje, je během Dne smíření (Lv 16,29; Lv 23,27; Sk 27,9), židé se v určité období a dny pravidelně postili (Zach 7,3; 8,19; Mt 9,14; Lv 18,12). Pavel připomíná, že nikdo nežije na pustém ostrově (Ř 14,7-8) a připomíná, že soudy máme přenechat Bohu, který bude soudit každého individuálně (Ř 14,9-13). Nakonec píše o tom, že nevnímá, že by někdo někdo hřešil jedením či nejedením v určité dny, přesto je však potřeba brát ohled na druhého, přijímat jej, a respektovat jeho přesvědčení, byť je slabší ve víře (Ř 14,14-15,7).

Pokud si tedy pečlivě přečteme a prostudujeme kontext Ř 14,5-6, zjistíme, že se tento verš týká dnů k půstu, jinak by potom celá kapitola prostě nedávala smysl. Jakákoliv spojitost se zachováváním sobotního dne prostě chybí. Chápat Ř 14,5-6 jako všeobecný princip, který se dá aplikovat i na sobotu, je dost zavádějící, protože apoštol Pavel rozlišoval nejenom činy, ale také pohnutky, a snažil se podle každé situace stanovovat specifické principy. Například na jedné straně dovolil jíst lidem maso obětované modlám, ale za určitých okolností jim to samé maso jíst zakázal (1. Kor 10,25-38). Nelze zkrátka vztahovat princip Ř 14,5-6, který se týkal individuálních rozhodnutí ohledně půstů, také na jasné Boží nařízení z Písma svatého ohledně zachovávání soboty z Desatera.

7. List Židům (Žd 4,9)

A tak je ponechán (zůstává) sobotní odpočinek [sabbatismos] Božímu lidu. (Žd 4,9 doslovný překlad)

Zastánci soboty argumentují, že řecký výraz [sabbatismos] (sobotní odpočinek), který je zde použit, ukazuje jednoznačně na sedmý den týdne, tj. na sobotu 4. přikázání. I když se v NZ tento výraz jinde nevyskytuje, LXX používá na více místech podobný slovesný tvar a ten v textu má vždy význam soboty čtvrtého přikázání. Proto má tento verš údajně dokazovat platnost zachovávání soboty i v novozákonní církvi.

Při výkladu je však třeba rozumět celému kontextu v němž je tento verš uveden: **Žd 3,7 – 4,11**

Pozn.: Žd 4,9 začíná spojkou „a tak“ [ara], která je v řečtině gramatickým prvkem ukazujícím k bezprostřednímu předchozímu kontextu

V Žd 3,7-11 pisatel nejprve začíná citací závěrečné části Ž 95, kde se mluví o nevíře Izraelského národa během 40 let putování pouští (žalmista spojuje dva různé incidenty, aby ukázal, že Izraelský národ provokoval Boha svojí nevírou po celou tuto dobu). Proto jim Bůh řekl, že nevejdou do jeho **odpočinutí [katapauēin]**. Tento výraz pro odpočinutí je pisatelem listu Židům používán velmi často (11x v kap. 3 a 4) a vykazuje jistou dynamiku ve svém významu. V případech, kdy referuje o historických událostech spojených se vstupem Izraelitů do země zaslíbené (Palestiny), ukazuje [katapauēin] na lokalitu, kde lid po dlouhém putování pouští dojde odpočinku za přítomnosti plného Božího požehnání. Když však pisatel mluví ke svým současníkům (adresátům listu), získává výraz [katapauēin] plně spirituální význam popisující spočinutí duše člověka v Kristu a tím docházející odpočinutí. *Neboť do odpočinutí vcházíme jen my, kdo jsme uvěřili (Žd 4,3)*. Zároveň však také pravděpodobně ukazuje i na eschatologické naplnění, kdy se odpočinutí bude manifestovat i do fyzické roviny bytí a bude doprovázeno Boží viditelnou přítomností. Je zde tedy patrné jisté napětí mezi „již nyní“ a „ještě ne“, které je viditelné i v řadě dalších velkých témat NZ.

Ve verších 3 a 4 přidává autor **motiv Božího odpočinutí sedmého dne po stvoření světa**. Rozpoznává správně, že se nejedná o jediný den jako v případě šesti stvořitelských dnů, ale o počátek Božího odpočinutí, které od té doby stále trvá.

V následujících verších se pak mluví o tom, že existují různá „dnes“, kdy člověk může do odpočinutí vejít. Jinými slovy, vstup do Božího odpočinutí je neustále otevřen pro všechny, kdo do něj skrze víru touží vstoupit. A to potvrzuje i náš diskutovaný verš 9, kterým pisatel ujišťuje, že tento odpočinek zůstává Božímu lidu neustále k dosažení. Zde však pisatel místo výrazu [katapauēin] (odpočinutí) používá výraz [sabbatismos] (sobotní odpočinek), aby ukázal na provázanost svého tvrzení s v. 3. a 4.]

S těmito závěry bychom mohli víceméně souhlasit - Žid 3-4 ukazuje na to, že do Božího odpočinutí vchází ti, co spočinou na Kristu. To je rozvinuto v myšlence, že sobota je jakýmsi předobrazem (před-chutí) nebe. Na druhou stranu ale zůstává otázka, proč v Žid 4,9 autor nepoužil také výraz *katapauēin*, ale použil jiné slovo: *sabbatismos*. Pokud by tím chtěl - jak píše P. Škoda - pouze zvýraznit provazbu se 3.-4. veršem, potom mohl použít slovo v celé kapitole mnohokrát používané *katapauēin*. Zdá se, že autor listu Židům chtěl zdůraznit přeci jen něco dalšího, když zvolil v Žid 4,9 slovo *sabbatismos*:

Pozn.: [Sabbatismos] je v NZ tzv. Hapax legomenon (vyskytuje se pouze zde a nikde jinde). Tento výraz se však vyskytuje v pozdější mimobiblické řecké literatuře (Pluarchos, Justin), kde jednoznačně znamená sobotní odpočinek ve smyslu dodržování čtvrtého přikázání. Poprvé však je použit v Žd 4,9 a je pravděpodobné, že autor si výraz záměrně vymyslel, aby sdělil určitou myšlenku k níž se nehodil běžný výraz pro sobotu.

Závěr P. Škody ohledně tohoto řeckého slova jsou tendenční. Ale postupně: *sabbatismos* se sice jinde v Bibli nevyskytuje, ale z historických dokumentů je zřejmé, že si pisatel židům nevymyslel nové slovo, ale použil výraz, který jeho čtenáři již dobře znali. Tento výraz znamená doslova „sobotovat“ (podstatné jméno je „převedeno“ na sloveso).

Jednak podobné slovo (*σαββατίζω*, dosl. „sobotovat“) je použito ve Starém zákoně pro zachovávání sobot (Ex 16,30; Lv 23,3 (dosl. „sobotujte soboty“); 26,34; 2. Par 36,21). Tyto texty odkazují ne na týdenní sobotu, ale na různé židovské svátky, které jsou z hebrejského pohledu také sobotami, které je potřeba dodržovat. Hebrej používal slovo *sabbat* jako výraz pro týdenní sobotu, ale stejné slovo použil také pro různé svátky. Ale z epištoly židům z kontextu vyplývá (žid 4,4), že *σαββατισμός* z žid 4,9 se týká právě zachovávání (sobotování) sedmého dne. Takže není až tak pravděpodobné, že by si autor „vymyslel“ slovo, spíše použil slovíčko, které už se tehdy používalo.

Ostatně v mimobiblické literatuře (ať už se jedná o literaturu, která vznikala v době Bible či později) je toto slovo použito vždy pro dodržování (zachovávání) soboty:

Plutarchos (46-127 po K.) toto slovo používá (v 1. století po K.) v knize Moralia (3. sekce)

Justin Martyr (100-162 po K.) v díle Dialog s Židem Tryfónem (23,3)

Epifan ze Salaminy (4. století po K.) v knize Panarion (30:2:2)

S tímto slovem se také setkáme v knize Apoštolské konstituce (4. století po K.; Apostolic Constitutions 2:36:2), nebo v latínském spisu Martyrium Petri et Pauli:

Z kontextu je zřejmé, že pro pisatele jsou, vzhledem k tématu, oba výrazy [katapauēin] a [sabbatismos] do značné míry zaměnitelné a oba poukazují na spirituální realitu odpočinku, který není v žádném případě limitován jedním dnem v týdnu, ale je dostupný trvale a navždy pro každého věřícího člověka. V případě použití výrazu [katapauēin] má tento spirituální odpočinek svůj předobraz v historické události příchodu Izraelců do zaslíbené země, kdežto v případě výrazu [sabbatismos] je předobrazem tohoto spirituálního odpočinku Boží odpočinutí po dokončeném stvoření sedmého dne a jeho reflexe v dodržování týdenního sobotního odpočinku Izraelským národem od doby Mojžíše (resp. od doby Jozueho vzhledem k Žd 4,8).

Exkurz:

Mišna vysvětluje smysl Zalmu 92, který má nadpis „Zpívaný žalm: Píseň ke dni odpočinku“ (Z 92,1) takto: *Je to píseň pro čas, který přijde, pro den, který se stane úplným Sabbatem a odpočinkem ve věčném životě (Tamid 7,4).* O takovémto sobotním odpočinku mluví i autor Žd 4,9 (i když zde samozřejmě není žádná provazba na Mišnu).

Lze uzavřít, že Žd 4,9 nemá žádnou souvislost se sobotou čtvrtého přikázání, ale poukazuje na zaslíbené odpočinutí trvalého charakteru (nyní spirituální a v budoucnu plně manifestované skrze Boží přítomnost), které nachází každý věřící člověk skrze víru v Ježíše Krista.

Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží. (Mat 11,28-30)

Kontext právě že ukazuje na 4. přikázání o sobotě (Žid 4,4) a prohlášení v Žid 4,9 vlastně vyzývá křesťany, aby stále zachovávali sobotní odpočinek jako předobraz nebeského království („nebeské soboty“), kterou máme teprve před sebou. Proto i pisatel používá v Žid 4 kromě *katapauēin* také slovo *sabatismos*, což jsou dvě podobná, nikoliv stejná slova.

Závěr

Výroky Ježíše Krista v evangeliích týkající se soboty ukazují a) na jeho Božskou podstatu a b) na jeho akceptování soboty jako závazného nařízení pro dobu Staré smlouvy, která platila až do jeho ukřižování. Pavlovy výroky v epištolách pak vedou k jednoznačnému závěru, že sobota již není v době Nové smlouvy závazná. Klíčovým argumentem je zejména Kol 2,16.17, kde jsou ceremoniální svátky včetně soboty 4. přikázání pokládány Pavlem pouze za stín budoucích věcí, kdežto realitou je život věřícího člověka v Kristu. Po svém obrácení (zásadní vnitřní změně svého nasměrování) již následovník Krista nepotřebuje být pod otroctvím těchto nařízení (Gal 4,9 -11). Nepotřebuje již týdenní odpočinutí, tj. den vyhrazený pro vztah s Bohem, protože již vešel do jiného, plnějšího trvalého odpočinku v Kristu (Žd 4,9).

Tyto závěry byly vyvráceny v této kapitole. Nelze zkrátka pospojovat několik sporných veršů, které P. Škoda vytrhl ze širšího kontextu, a učinit rozhodující závěr.

4. CO NOVÝ ZÁKON ŘÍKÁ O NEDĚLI?

4. Co Nový zákon říká o neděli?

1. Den letnic (Sk 2,1)

Když nastal den letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě. (Sk 2,1)

Exkurz:

Je zajímavé, že i starozákonní Izrael měl jeden ze svých svátků (Letnice) vždy v neděli. Viz Lv 23.kap:

Kněz z pak ten snop pozvedne před Hospodinem, abyste došli zalíbení; pozvedne jej v den následující po sobotě. (Lv 23,11 B21). Ode dne následujícího po oné sobotě, totiž ode dne, kdy jste přinesli snop pozvedání, si odpočítáte sedm plných týdnů. Do dne následujícího po sedmé sobotě tak napočítáte padesát dní. (Lv 23,15.16 B21). V ten den vyhlásíte slavnost. Budete mít svaté shromáždění; nebudete dělat žádnou běžnou práci. To je v věčné ustanovení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich příbytcích. (Lv 23,21).

V den letnic byla neděle. V textu Sk 2,1 se neříká explicitně nic o tom, že by se jednalo o pravidelný den bohoslužeb, ale můžeme zde vnímat nevyřčený důraz na tento den a to jak z hlediska Božího (seslání Ducha svatého) tak z hlediska církve (byli shromážděni a modlili se).

Pozn.: Podobně i Kristus po svém zmrtvýchvstání se téměř výhradně zjevoval učedníkům v neděli. (viz bod 5)

Tak jednoznačné to rozhodně není. Skutečně letnice proběhly v neděli? Podle Bible se datum letnic počítal takto: *Promluv k synům Izraele a řekni jim: Až vejdete do země, kterou vám dávám, a sklídíte její žně, přinesete první snop ze své žně knězi. On zamává snopem před Hospodinem, abyste došli zalíbení; druhého dne po sobotě s ním kněz zamává. ...Ode dne, kdy jste přinesli snop jako mávanou oběť, od druhého dne po sobotě si odpočítáte sedm týdnů. Musí být úplné. Spočítáte padesát dní až do druhého dne po sedmé sobotě a přinesete Hospodinu novou přídavnou oběť.* Lv 23,10-11.15-16

Ale tak jednoznačné to není, židé totiž dodnes nejsou v počítání dne letnic (tzv. svátek Šavuot) jednotní. O sporu mezi židy různého směru můžeme číst toto: *Termín svátku Šavuot byl předmětem sporu už mezi farizeji a saduceji, ve středověku pak mezi rabanity a karejci. Původ nejasností je v samém textu 23. kapitoly knihy Levitikus. Zde se říká, že první snopek obilí (omer) bude knězem podán v den „po dni odpočinku (Lv 23,11). Hebrejský text zde používá výraz „sabbat“. Šabat znamená většinou sobotu; ovšem právě v této kapitole je i Den smíření nazván šabatem, dokonce „nejsvětější šabat“ (Lv 23,32). Zde tento výraz znamená den klidu, den odpočinku.*

Problematickým je tedy výklad výrazu „den po sobotě“ v Lv 23,11. Rabínské vysvětlení chápe tento termín jako „den po dni klidu“, kdy den klidu znamená první den slavnosti Pesachu. Pak je termínem přinášení prvotin ječmene 16. nisan, ať připadne na kterýkoliv den. Podle druhého pojetí je však třeba chápat výraz šabbat ve významu sobota. Pak se oběť oméru děje vždy první den pesachového týdne, nezávisle na datu. Různé tradice v problematice určení časového termínu svátku Šavuot závisí na stanovení prvního dne oméru, můžeme shrnout takto:

- v pojetí rabínského židovstva připadl svátek Šavuot vždy na stejný den v týdnu, od kterého se započalo s odpočítáváním dní a týdnů, tedy na den přinesení prvního oméru. Tímto dnem je 16. nisan bez ohledu na to, jaký na jaký den v týdnu připadá. Svátek Šavuot se slavil pak 6. dne měsíce sivanu
- v saducejském a korejském počítání musel však svátek Šavuot připadnout vždy na první den týdne, protože počítání oméru započalo den po sobotě, ať připadl na jakékoliv datum“

Tento spor by teoreticky mohl vysvětlovat i rozdílné datování poslední večeře v synoptických evangeliích a Janově evangeliu. Tak jako tak, den svátku svátku letnic nic pevně nedokazuje, ani nevyvrací...

2. Sbirka první den týdne (1K 16,2)

V první den týdne nechť každý z vás dá stranou, co může postrádat, aby sbírka nezačala teprve tehdy, až k vám přijdu. (1K 16,2)

Opět zde nelze jednoznačně tvrdit, že se zde jedná o den, kdy se pořádaly pravidelné bohoslužby, i když na druhé straně text tento výklad nevyklučuje. **Na základě této zmínky je ale možné usuzovat, že ze všech dnů týdne má tento den pro církev větší význam než ostatní** (ať již náboženský nebo občanský). Proto ap. Pavel váže svoji výzvu k pravidelnému spojení na tento den.

Řecký text ukazuje na to, že 1. Kor 16,2 se netýká bohoslužeb, potažmo sbírek při bohoslužbách, které známe z dnešní doby:

Každý první den (po) sobotě¹ každý z vás u sebe odlož¹ tolik, kolik bude moci uložit, aby se sbírky nemusely konat teprve tehdy, až k vám přijdu. ^{1. Kor 16,2}

(1) doslovný překlad; proto i v 1. Kor 16,2 ČSP čteme: *V první den týdne ať každý z vás doma dá stranou tolik, kolik bude moci uložit, aby se sbírky nemusely konat teprve tehdy, až k vám přijdu.* ^{1. Kor 16,2 ČSP}

κατὰ - každý

μίαν σαββάτου – první sobotu (první den po sobotě, stejná fráze jako v Sk 20,7-12)

ἕκαστος - všichni; ὑμῶν – vy

παρ' - u

ἑαυτῶ – sebe

τιθέτω – odložit

Někteří používají tento verš, aby obhájili, že se každou neděli konala v první církvi bohoslužba spojená se sbírkou, jako je to běžné v dnešních církvích. Doslovný překlad ale naznačuje, že se nekonala veřejná sbírka, ale že každý sám u sebe měl odložit určitou část peněz, kolik by mohl postrádat, a strádat tak dopředu peníze. Pak by jen přišel apoštol Pavel a vybral by odložené peníze na sbírku do Jeruzaléma (1. Kor 16,2-3).

3. Shromáždění první den v týdnu (Sk 20,7)

První den v týdnu jsme se sešli k lámání chleba a Pavel promluvil ke shromáždění. Protože chtěl na druhý den odcestovat, protáhl řeč až do půlnoci. (Sk 20,7)

Námítkou zastánců soboty k tomuto textu je, že shromáždění se muselo konat v odpoledních nebo večerních hodinách, protože Pavel "protáhl svoji řeč až do půlnoci", a proto se údajně nejednalo o typický den bohoslužeb, ale o účelové shromáždění před odjezdem apoštola.

Tento argument je možný, existuje **ale mnohem pravděpodobnější vysvětlení:**

Církev nikdy nechápala neděli jako náhradu soboty. Neděle není "jiným" dnem odpočinku, ale oslavou Kristova vzkříšení, a tedy dnem "vhodným" (ale nikoli povinným) k pořádání společného shromáždění. Z tohoto pohledu by nebylo nic divného pořádat nedělní bohoslužbu v odpoledních hodinách. Někteří v neděli dopoledne mohli ještě pracovat či vyřizovali své záležitosti a teprve k večeru byl čas se společně scházet a mít bohoslužbu.

Je také pochopitelné, že Pavel, jako pastýř sboru, by si jako svůj den odjezdu vybral den, který následuje po dni pravidelné společné bohoslužby, protože tak měl nejlepší možnost naposledy před svým odchodem promluvit k celému sboru a se všemi se rozloučit.

Lze tedy předpokládat, že v textu je s velkou pravděpodobností zmíněn den pravidelných bohoslužeb církve.

První den po sobotě¹ jsme se sešli k lámání chleba. Pavel s nimi rozmlouval, protože chtěl druhý den odejít, a protáhl svou řeč až do půlnoci. V horní místnosti, kde jsme byli shromážděni, bylo mnoho lamp. Nějaký mladík jménem Eutychos seděl na okně. Když Pavel dlouho mluvil, zmáhal ho hluboký spánek. Přemožen spánkem spadl dolů z třetího poschodí. Zdvihli ho mrtvého. Pavel sešel dolů, padl na něho, objal ho a řekl: „Neznepokojte se, neboť jeho duše je v něm.“ Pak vystoupil nahoru, lámal chléb a jedl, a dlouho do rána s nimi rozmlouval; a tak odešel. Chlapce přivedli živého a byli velice povzbuzeni. ^{Sk 20,7-12}

(1) μίαν σαββάτου (doslova „první sobotu“; fráze, kterou překladatelé chápou ve významu první den po sobotě. V tomto případě se σαββάτου překládá nejen jako sobota, ale také jako týden. Ve Sk 20,7 je použita stejná fráze jako po Kristově vzkříšení (Mk 16,2.9; Lk 24,1; J 20,1)

Uvádí se, že dle Sk 20,7-12 se apoštolové brzy po Kristově smrti scházeli v neděli, aby lámali chleba a slavili večeři Páně. Pojdme se pomocí Bible na zvyk lámání chleba v dobách apoštolů podívat trochu blíže.

Začneme známým příběhem, který popisuje události spojené se vzkříšením. O ženách, které doprovázely Ježíše po dobu Jeho pozemské služby, čteme: *Prvního dne po sobotě¹ velmi časně ráno přišly k hrobce nesouce vonné látky, které připravily. Nalezly však kámen od hrobu odvalený.* ^{Lk 24,1-2}. Vyprávění dále pokračuje a nakonec Lukáš plynule přechází k popisu učedníků, kteří se vydali do Emauz a potkali Ježíše, kterého ale nejprve nepoznali. Při rozhovoru mu řekli: *Ale přes to všechno je to už třetí den od toho, kdy se to stalo.* ^{Lk 24,21}; cesta do Emauz tedy probíhá první den po sobotě. Na konci jejich pouti čteme: *Oni však na něho naléhali slovy: „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se již nachýlil.“ I vstoupil, aby s nimi zůstal. A stalo se, když s nimi zaujal místo u stolu, že vzal chléb, požehnal, rozlomil a podával jim.* ^{Lk 24,29-30}. Všimněme si dvou věcí: (a) neděle večer pro Lukáše, který napsal i Skutky, znamená konec nedělního dne (...den se již nachýlil), a pak také toho, že učedníci těsně po Kristově smrti lámali v neděli chléb (později čteme: *A oni vypravovali, co se jim stalo na cestě a jak se jim dal poznat při lámání chleba.* ^{Lk 24,35}). Ještě ani nechápali význam Kristovy smrti natož aby z ní vyvozovali, že se na oslavu vzkříšení budou scházet k lámání chleba v neděli. Prostě se sešli a lámali chléb, bez ohledu na to, jaký byl den.

O zvyku lámání chleba čteme ve Skutcích: *Vytrvale zůstávali v učení apoštolů a ve společenství, v lámání chleba a modlitbách. ... Denně zůstávali jednomyslně v chrámě, po domech lámali chléb a přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce.* ^{Sk 2,42.46}. My si samozřejmě spojujeme lámání chleba se slavením Večeře Páně v sobotu nebo v neděli, ale v době Kristově to byl běžný společenský zvyk, při kterém se lidé scházeli na večeři, aby společně jedli.

Kristus lámal chléb dávno před svou smrtí: *Vzal těch pět chlebů a dvě ryby, vzhlédl k nebi, požehnal a rozlámал chleby a dával svým učedníkům, aby jim je předkládali. Také ty dvě ryby rozdělil všem.* ^{Mk 6,41} *Nařídil zástupu posadit se na zem. Vzal těch sedm chlebů, vzdal díky, rozlámал a dával svým učedníkům, aby je předkládali; i předložili je zástupu.* ^{Mk 8,6} Před svou smrtí ustanovil obřad večeři Páně, do které přenesl tento krásný židovský zvyk: *A když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal a rozlomil, dal jim a řekl: „Vezměte, toto je mé tělo.“* ^{Mk 14,22}

Ostatně, ani Večeři Páně apoštolové neslavili vždy v sobotu nebo v neděli. To Pavel naznačuje v 1. Korintským, ze kterého vyplývá, že nebyl přesně určen den, kdy by se křesťané měli scházet k Večeři Páně:

Když toto přikazuji, nechválím, že se scházíte spíše k horšímu než k lepšímu. ...

Když vy se společně scházíte, není to slavení Večeře Páně. Když totiž jíte, každý si bere napřed svou večeři, jeden má hlad a druhý je opilý.

Neboť kdykoliv byste jedli tento chléb a pili tento kalich, zvěstujete smrt Páně, dokud on nepřijde.

Proto, moji bratři, když se scházíte k jídlu, čekejte jeden na druhého. ^{1. Kor 11,17. 20-21. 26. 33}

Dnes máme ve zvyku lámat chleba pouze při Večeři Páně, a to v sobotu nebo v neděli, ale v době apoštolů tomu tak nebylo. Proto vyvozovat ze Sk 20,7-12, že se apoštolové po Kristově smrti scházeli k bohoslužbám v neděli, není z Biblického hlediska obhajitelné.

Nezapomínejme také na to, že Lukáš, který napsal Skutky, vnímal, že den končí večerem (viz studium výše). Proto se NAOPAK nezdá pravděpodobné, že by se hned ráno sešli apoštolové a Pavel rozmlouval s lidmi až do půlnoci, spíš se zdá, že se sešli večer po ukončení sobotního času (a židé velmi dbali na ukončení soboty), a vedli spolu dlouhé diskuze až do půlnoci: *První den po sobotě¹ jsme se sešli k lámání chleba. Pavel s nimi rozmlouval, protože chtěl druhý den odejít, a protáhl svou řeč až do půlnoci.* ^{Sk 20,7}. Zdá se, že s nimi chtěl Pavel ještě dlouho hovořit a že chtěl vyrazit hned po sobotě, aby nemusel celou sobotu někde cestovat.

Pavel patrně nechtěl, aby lidé křesťané finanční záležitosti v sobotní den (dle Neh 13,15-22), což bylo a stále je běžným židovským zvykem.

4. Den Páně v knize Zjevení (Zj 1,10)

Ocitl jsem se ve vytržení ducha v den Páně (Zj 1,10)

Pozn.1: Kniha Zjevení byla pravděpodobně sepsána kolem r. 90. n. l. za vlády císaře Domiciána

Zastánci soboty tvrdí, že Janem zmíněný den Páně je sobota a odvolávají se na Kristův výrok, kdy říká, že *"Syn člověka je pánem i nad sobotou"* (Mar 2,28). Tyto dva texty však spolu nijak nesouvisí a jeden tedy nemůže vysvětlovat druhý.

V celém Písmu není nikde sobota explicitně nazvána "Den Páně". V řečtině je pro sobotu vždy výraz [sabbaton] a v hebrejštině [šabbat]. Naopak ve spisech raných církevních otců (1. a 2. stol) se termín Den Páně používá a to vždy pro den, kdy vstal Kristus z mrtvých (tj., pro první den týdne, neděli)

Didaché (70 n. l.)

Ale každý den Páně ... se shromáždíte, lámejte chléb a vzdávejte díky... (Didaché 14)

Ignácius z Antiocheje (110 n. l.)

... více již nezachovávajíce sobotu, ale žijíce v zachování dne Páně, v němž také náš život vyprýštil skrze něho a skrze jeho smrt. (dopis Magnesianským 8)

Pozn.2: V českém parafrázovaném překladu **Slovo na cestu** (Luxpress, 1990) případně v jeho dalším vydání pod názvem **Průvodce životem** (Luxpress, 1996), za kterým stojí autoři z CASD, je zmínka o dni Páně ve Zj 1,10 zcela vypuštěna.

Jak jsme si již řekli dříve: v Didaché není napsáno „den Páně“ ale pouze „Páně.“ - a mnoho dalšího (viz 7.1).

5. Kristova zjevení po jeho zmrtvýchvstání

Písmo nás informuje o sedmi případech, kdy se Kristus zjevil učedníkům po svém zmrtvýchvstání, aby je povzbudil a poučil. Je zajímavé, že v **pěti případech je doloženo, že se jednalo o neděli**. Ve zbývajících dvou případech není den uveden (J 21, Sk 1,6-10). Důležité je, že **ani v jenom ze sedmi případů se Kristus nezjevil v sobotu**.

Na základě těchto skutečností nelze samozřejmě tvrdit, že neděle je Bohem určený den bohoslužeb pro novozákonní církev. **Je však dobré se zamyslet nad tím, na co je určením dne u Kristových zjevení kladem důraz.** Rozhodně se Kristus mohl učedníkům zjevit v sobotu a tím by jednoznačně určil směr, jakým se má církev k sobotě stavět. To však Kristus neudělal a místo toho se zjevuje v neděli! Je také důležité si uvědomit, že i formální ustanovení církve o letnicích se událo v neděli (o Letnicích - Sk 2,1). **Jednoznačně tedy sobota po kříži již záměrně není zdůrazňována.**

Kristova zjevení v neděli:

Marii u hrobu v den vzkříšení (Mt 28,1.9; Mk 16,9; J 20,1.14)

Dvěma učedníkům na cestě do Emaus v den vzkříšení (Lk 24,13-33; Mk 16,12.13)

Šimonovi (Petrovi) v den vzkříšení (Lk 24,31-35)

Jedenácti učedníkům v neděli večer v den vzkříšení (Mk 16,14-18; Lk 24,36-44; J 20,19-23)

Jedenácti učedníkům "o týden později" (J 20,26-29)

Co udělal Kristus, když se zjevil v neděli:

1. Přijal vyznání víry od Tomáše (J 20,27.28).

2. Vzal chléb, požehnal ho, lámal a dával učedníkům (Lk 22,19).

3. Požehnal jim "Pokoj vám" (J 20,20.26).

4. Dechl na ně a řekl "přijměte Ducha Svatého" (J 20,22).

5. Dal jim autoritu hlásat odpuštění pro ty, kteří v něj skrze evangelium uvěří (j 20,23).

Vidíme zde tedy důrazy, které jsou typické pro novozákonní bohoslužbu.

Kristus skutečně vstal z hrobu v první den týdne (dnu po sobotě) a postupně se zjevil všem učedníkům, i ženám, které Krista doprovázeli za Jeho pozemské služby (viz odkazy P. Škody). Jedná se o přirozený popis dějové linie, nikde není řečeno, že by nedělním vzkříšením Kristus sledoval něco dalšího, než že se tak prostě stalo.

Nutno ale podotknout dvě věci:

1. Dvěma učedníkům a Šimonu Petrovi se ukázal na sklonku dne, možná dokonce v pondělí (resp. v neděli večer, tedy podle židovského chápání dní - jeden den po vzkříšení), když s nimi navečer lámal chléb (Lk 24,29).

2. Jedenácti učedníkům se nezjevil O TÝDEN POZDĚJI, ale o osm dní později. Verš P.Škody z Jan 20,26-29; resp. Jan 20,26 zní v řečtině takto: „O osm dní později“ (a takto překládají (co je mi známo) všechny dostupné Bible v češtině kromě B21). Argument, podle kterého si Kristus dal záležet, aby se ukázal všem v prvním dni po sobotě, se stává s přihlédnutím do řeckého textu spíše protiargumentem (podruhé se ukázal až druhý den po sobotě, o OSMI dnech od prvního dne po sobotě).

Závěr

Nový zákon nikde přímo neustanovuje neděli jako den bohoslužebného shromáždění nově vzniklé církve, přesto zde nalezneme řadu náznaků ukazujících, že tento den měl pro první církev jistý význam. Kristus se po svém vzkříšení ukazoval svým učedníkům převážně v neděli, vylití Ducha o letnicích proběhlo v neděli, a v neděli také apoštol Jan obdržel své vidění na ostrově Patmos (které později zachytil v knize Zjevení). Také zmínky ve Skutcích a v 1. listu Korintským ukazují, že neděla mohla být již v prvních sborech dnem bohoslužebných shromáždění.

Vidíme, že všechny tyto závěry byly v celé kapitole zpochybněny jako minimálně diskutabilní a tendenční, když ne rovnou nepravdivé.

5. CO NOVÝ ZÁKON NEŘÍKÁ O SOBOTĚ?

5. Co Nový zákon neříká o sobotě

Argumenty z mlčení rozhodně nepatří mezi základní, přesto však autor této práce pokládá za vhodné, vzhledem k diskutovanému tématu, na ně upozornit.

1. Mlčení Krista i apoštolů ohledně soboty

V Novém zákoně nemáme jediný záznam o tom, že by Kristus někomu nařizoval dodržovat sobotu a nečinili to ani jeho apoštolové. **Je velmi pravděpodobné, pokud by sobota byla stále závazná, že by okolo způsobu jejího zachovávání vznikala řada dohadů či dokonce rozkolů v nově založených sborech (zejména v těch, které tvořili křesťané z pohanů) a ap. Pavel či jiný apoštol by takové problémy ve svých listech řešil.** Nový zákon však kompletně mlčí o přikázání zachovávat sobotu.

Kristus ani Jeho učedníci také nepřikazovali židům, aby přestali uctívat bohyni Ištar, nebo aby například nebrali jméno Boží nadarmo atd. Prostě to bylo zbytečné - nebyl s tím problém, tak proč by to řešili. Podobně to bylo i se sobotou.

Také by bylo podivné, proč by ve Sk15 a na mnoha místech Pavlových epištol řešila neustále otázka obřízky, ale otázka soboty ne. V NZ prostě čteme pouze o sporných bodech první církve, ne o bodech, které byly každému jasné - a mezi ty patřilo i zachovávání soboty.

Kristus ani apoštolové rozhodně nemlčeli ohledně soboty. Jak jsme si již řekli: na mnoha místech se setkáváme s Kristovým komentářem ohledně soboty: otázka trhání klasů v sobotu (Mt 12,1-8; Mk 2,23-28 a Lk 6,1-5), uzdravení muže s odumřelou rukou (Mt 12,9-13; Mk 3,1-5; Lk 6,6-10), uzdravení ženy, která se nemohla narovnat (Lk 13,10-17), vodnatelného člověka (Lk 14,1-6), chromého 38 let, či slepého (J 5,2-9).

Proč by všichni pisatelé evangelií vybrali z látky, kterou napsali pro budoucí generace křesťanů, minimálně dva příběhy, které komentují zachovávání sobotního dne, když by sobota po Kristově smrti (kdy byla tato evangelia psána) již neplatila? To prostě nedává smysl! (viz studium 2.7).

2. Jeruzalémský sněm (Sk 15,10-11)

Proč tedy nyní pokoušíte Boha a chcete vložit na učedníky břemeno, které nemohli unést ani naši otcové ani my! Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše. "... Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo at' vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně. (Sk 15,10.11.28.29)

Jeruzalémský sněm se pod vedení Ducha Svatého usnesl na tom, že není třeba po nově obrácených křesťanech z pohanů požadovat dodržování žádných starozákonních nařízení kromě vyhýbání se spojitosti s pohanskými kulty, smilstva, a požívání krve a masa které nebylo zbaveno krve. **O sobotě zde není NIC řečeno. Můžeme tedy důvodně předpokládat, že sobota NEBYLA pro nově obrácené křesťany závazná.**

Jeruzalémský sněm vypovídá naopak pro závaznost soboty: *Mojžíš má přece od dávných pokolení v každém městě ty, kteří ho káží; čítá se po všechny soboty v synagogách*^{Sk 15,21} Hlubší studium viz 2.8!

3. Seznamy hříchů v NZ

V Novém zákoně nacházíme na několika místech seznamy hříchů. Vzhledem k tématu této práce stojí za pozornost, že ani v jednom případě není zmíněna sobota.

Z nitra totiž, z lidského srdce, vycházejí zlé myšlenky, smilství, loupeže, vraždy, cizoložství, chamtivost, zlovolnost, lest, bezuzdnost, závistivý pohled, urážky, nadutost, opovážlivost. Všecko toto zlé vychází z nitra a znesvěcuje člověka. (Mar 7,21-23)

Jsou plni nepravosti, podlosti, lakoty, špatnosti, jsou samá závist, vražda, svár, lest, zlomyslnost, jsou donašeči, pomlouvači, Bohu odporní, zpupní, nadutí, chlubití. Vymýšlejí zlé věci, neposlouchají rodiče, nemají rozum, nedovedou se s nikým snést, neznají lásku ani slitování. (Ř 1,29-31)

Skutky lidské svévole jsou zřejmé: necudnost, nečistota, bezuzdnost, modlářství, čarodějství, rozbroje, hádky, žárlivost, vášeň, podlost, rozpory, rozkoly, závist, opilství, nestřídmost a podobné věci. Řekl jsem už dříve a říkám znovu, že ti, kteří takové věci dělají, nebudou mít podíl na království Božím. (Gal 5,19-21)

Lidé budou sobečtí, chamtiví, chvástaví, domýšliví, budou se rouhat, nebudou poslouchat rodiče, budou nevděční, bezbožní, bez lásky, nesmiřitelní, pomlouvační, nevázaní, hrubí, lhostejní k dobrému, zrádní, bezhlaví, nadutí, budou mít raději rozkoš než Boha, budou se tvářit jako zbožní, ale svým jednáním to budou popírat. Takových lidí se straň. (2Ti 3,2-5)

Tyto seznamy hříchů, typické pro řecké prostředí, se zaměřují téměř výhradně na přikázání: miluj svého bližního, kromě sebe samého. Kromě Gal 5,19, kde je zmíněno modlářství, v žádném ze seznamů nenajdete prohřešky proti Bohu (resp. prvním čtyřem přikázáním) - uctívání mnoha bohů, zobrazování si boha pouze jednou, nebrat jméno Boží nadarmo - a samozřejmě i zachovávání sobotního odpočinku. Důrazy těchto seznamů jsou tedy ve vztahu člověk - člověk (kromě jedné výjimky).

4. V NZ nenacházíme žádný příkaz ke změně soboty na neděli

Důvod je zřejmý. **V Novém zákoně již specifický den bohoslužeb nehraje roli. Nedochází k žádné transformaci soboty na neděli, pouze končí závazná platnost zachovávat sobotu.** Nemáme zde již tedy žádný závazný den. Neděle zde není proto, aby nahradila sobotu jako alternativní den odpočinku. Je to pouze den zvolený církví jako vhodný pro společenství křesťanů a slavení večere Páně, protože je to den ve kterém vstal Kristus z mrtvých.

Ve službě Ježíše nenacházíme nikde žádný náznak, že první den týdne měl převzít charakter soboty a nahradit ji. (D. A. Carson, From Sabbath to Lord's Day, str. 85)

Někdo rozlišuje dny, jinému je den jako den. Každý nechť má jistotu svého přesvědčení. (Ř 14,5)

Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocnostem a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo. (Gal 4,9-11)

Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus. (Ko 2,16-17)

Tyto závěry: viz studium 5.1 a 3.

5. Koncepční důvod pro ukončení závaznosti soboty v době Nové smlouvy

V době Staré smlouvy zde byl vyvolený Izraelský národ, který se měl stát příkladem požehnaného a vyvoleného Božího lidu pro celý svět. Plnost všeho požehnání se měla projevit na tomto národě a v konkrétní zemi (Palestině) do té míry, že by k němu přicházeli lidé z okolních národů a tak by poznávali Hospodina. Tento typ šíření známosti Boha mezi lidmi můžeme nazvat jako "**odstředivý**". Žel Izraelský národ pro svoji neposlušnost nikdy nedosáhl plného požehnání, které mu Hospodin zaslíbil.

V **Nové smlouvě** jde však o naprosto odlišný koncept. Boží lid má vyjít do celého světa a všude šířit evangelium (Mt 28,19). Boží lid již není soustředěn na jednom místě, ale naopak rozptýlen mezi všemi národy. Má být "solí země" a "světlem světa" (Mt 5,13.14). Jedná se tedy o "**odstředivý**" způsob šíření dobré zprávy o Bohu.

V prvním konceptu, který byl založen na "vzorové" poslušnosti, byl dán Mojžíšův zákon. Jeho přikázání byla koncipována vzhledem k plánovanému trvalému umístění Božího lidu v jedné lokalitě. Izraelci tedy měli jeden chrám, kde se přinášely oběti, a mohli si také přizpůsobit celou organizaci života dle požadavků zákona - včetně možnosti nepracovat jeden den v týdnu. Nebyl problém pro nikoho zachovávat sobotu v národě, který s tímto dnem odpočinku pevně počítal.

Situace v době Nové smlouvy je však naprosto odlišná. Křesťané jsou rozptýleni mezi pohanskými národy, které neuznávají žádná cizí náboženská specifika. Případná neochota křesťanů pracovat jeden den v týdnu, který se navíc liší od místních zvyklostí, je závažnou společenskou překážkou a zdrojem stálých právních postihů ze strany státu (křesťané byli často dělníci, otroci či zaměstnanci povinni plnit své pracovní úkoly dle nařízení svých pánů či zaměstnavatelů). **V důsledku by tím mohla být ohrožena i sama existence Kristovy církve.** Nakonec to dobře vidíme v pronásledování Židů v prvním století a dále. **Především by však lpění na striktním dodržování soboty bylo velkou překážkou pro přijetí evangelia pohany.** Oč těžší by pro ně bylo přijmout nový koncept víry, pokud by jeho důsledkem bylo vyčlenění se ze společnosti, ztráta zaměstnání či jiné postihy související s nerespektováním zavedených místních občanských předpisů a závazků? Jak by pak ap. Pavel mohl ve svých listech nabádat k poslušnosti státním autoritám?

Každý ať se pod řízuje vládnoucí mocí. Veškerá moc je totiž od Boha, takže sou asněč vlády jsou z ízenýř od Boha. Kdo odmítá vládu, bou ří se tedy proti Božímu zřícení; a vzbouř eneč eká jistý trest. (Ř 13,1.2 B21)

Z uvedených důvodů je tedy dobře pochopitelné, že **Božím záměrem nebyla pokračující závaznost soboty v Nové smlouvě.** Křesťané již od počátku vzniku církve toto chápali, a proto dnes nemáme žádné důkazy o tom, že by zachovávaní soboty církev od svých členů vyžadovala (byť sobota ještě po nějaký čas byla zachovávána zejména křesťany ze židů). **Společná shromáždění křesťanů se proto zpočátku konala v takový čas, kdy to bylo možné - denně (Sk 2,46), často i ráno před odchodem do práce (viz exkurz níže z dopisu Plinia mladšího císaři Trajánovi) odpoledne či k večeru v neděli (Sk 20,7) apod.** Teprve později, jak se upevňovala pozice křesťanství a byla umožněna větší svoboda ve způsobech bohoslužby, se bohoslužba omezila především na nedělní den.

Zde už skutečně P. Škoda takřikajíc „vaří z vody,“ protože tento důvod je naprosto lehce zpochybnitelný, a stojí spíše na domněnkách, než na pevném základu.

Křesťané kromě soboty nechtěli také obětovat cizím bohům a dokonce císaři - což byl daleko horší „přestupek“ vůči společnosti než jeden den pracovního klidu, který pohanská společnost víceméně tolerovala díky tomu, že židovský národ byl v době Kristově již dlouhou dobu součástí Římské říše a Římané jejich zvyky víceméně tolerovali. Ř 13,1-2 se samozřejmě týká věcí, které nesouvisí s uctíváním Hospodina - vždyť tím jistě Pavel nechtěl říci, že pokud bude státní moc vynucovat obětování císaři a modlitbu k jeho osobě, potom se mají podřídit.

Uvedený příklad dopisu Plinia Trajánovi paradoxně svědčí spíše proti tvrzení P. Škody, že v první církvi bylo jedno, kdy se křesťané scházeli. Podívejme se na ten text pozorně:

Exkurz:

Z dopisu Plinia mladšího císaři Trajánovi:

...celé jejich (tj. křesťanů) provinění nebo omyl spočíval v tom, že se scházeli v určitý den před východem slunce, chválili Krista jako Boha střídavými zpěvy a zavazovali se přísahou ne snad k nějakému zločinu, nýbrž právě naopak, že se nedopustí krádeže, loupeže ani cizoložství, že neporuší dané slovo a nezapnou svěřený majetek, když bude žádáno jeho vrácení. Pak se obyčejně rozešli a později se znovu shromažďovali, aby pojídali pokrm, ale docela obyčejný a neškodný.

V tomto dopise se nedovídáme o tom, že by se scházeli před začátkem práce (jak uvádí P. Škoda), ale V URČENÝ DEN (před východem slunce), tzn. že byl k tomu jasně stanovený den. Mám za to, že se jednalo o sobotu (brzy ráno), kdy se konala bohoslužba. Pak se rozešli do svých domovů a - jak čteme dál - navečer slavili (podobně jako apoštol Pavel viz 4.3) večeři Páně.

Závěr

I když argument z mlčení nepatří mezi nejzávažnější, přesto nelze pominout fakt, že Nový zákon o sobotě prakticky kompletně mlčí. Pokud by sobota byla skutečně tak klíčovým prvkem křesťanství, jak předpokládají její zastánci, musela by se taková skutečnost nutně odrazit v doporučeních, nařízeních či diskuzích v nově vzniklé církvi, a to by zajisté reflektovali apoštolové ve svých listech. Závažné je také vyjádření Jeruzalémského sněmu (Sk 15. kapitola), kde bylo rozhodnutím apoštolů ustanoveno, co je závazné pro křesťany z pohanů. Sobota zde však uvedena není! Absence závaznosti soboty je logická i vzhledem k příkazu Krista nést evangelium do celého světa. Lidé v tomto světě však podléhali občanským zákonům a pokud by nesměli pracovat v sobotu, bylo by to závažnou překážkou pro přijímání evangelia.

Při hlubším studiu a pokládání logických otázek ale docházíme právě k opačným závěrům: mlčení ohledně (zachovávání) soboty spíše podporuje tvrzení, podle kterého křesťané zachovávali sobotu a nebylo potřeba o její platnosti nějak víc diskutovat, protože to bylo všem jasné (viz předchozí studium)

6. VZTAH KRISTA A KŘEŠŤANŮ K ZÁKONU

6. Vztah Krista a křesťanů k zákonu

1. Proč Kristus zachovával sobotu?

Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. (Gal 4,4-5)

Kristus se narodil do Staré smlouvy, a proto byl jako Žid povinen zachovávat všechna její přikázání.

Doslovnější překlad: *Když však přišla plnost času, vyslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, narozeného POD Zákonem, aby vykoupil ty, kdo byli POD Zákonem, a abychom přijali synovství.* Gal 4,4-5

P. Škoda sice zdůrazňuje, že Bůh poslal svého Syna podrobeného zákonu, ale už nezvýrazňuje to, že tak učinil proto, aby vykoupil ty podrobené zákonu. Z tohoto chápání by tedy Kristus přišel pouze pro židy, kteří byli podrobeni (židovskému) zákonu - ale Kristus přišel, aby zachránil jak židy, tak pohany!

Co to konkrétně znamená žít POD ZÁKONEM? Podívejme se do Bible:

Hřích nad vámi nebude panovat; vždyť nejste POD Zákonem, ale pod milostí. Co tedy? Budeme hřešit, protože nejsme POD Zákonem, ale pod milostí? Naprosto ne! Ř 6,14-15

Znamená to, že nad námi nepanuje hřích. Nejsme pod prokletím zákona: *Ostnem smrti je hřích a mocí hříchu je Zákon.* 1. Kor 15,56 Když jsme zhřešili, znamená to, že jsme si všichni zasloužili smrt: jsme pod prokletím. Zákon tedy na nás přivádí prokletí smrti - a následně pak potřebu Vykupitele: *Neboť všichni ti, kteří jsou ze skutků Zákona, jsou pod prokletím, neboť je napsáno: „Proklet je každý, kdo nezůstává ve všem tom, co je napsáno v knize Zákona, aby to činil.“ Je jasné, že Zákonem není nikdo před Bohem ospravedlňován...Dokud nepřišla víra, byli jsme hlídáni POD Zákonem, uzavíráni pro víru, která měla být zjevena* Gal 3,10-11. 23

Pod zákonem ale také zároveň znamená, že nespolehám na Boha, Jeho Syna (ani Jeho smrt), ale na zákon a své vlastní skutky - hledám spasení v zákoně:

Řekněte mi vy, kteří chcete být POD Zákonem: Což neslyšíte Zákon? Gal 4,21

Jste-li vedeni Duchem, nejste POD Zákonem. Gal 5,18

„A stal jsem se Židům jako Žid, abych Židy získal. Těm, kteří jsou POD Zákonem, byl jsem jakoby POD Zákonem -- i když sám nejsem POD Zákonem -- abych získal ty, kteří jsou pod Zákonem. 1. Kor 9,20
srov.

Rozebrali jsme nyní všechny Biblické verše, kde se objevuje slovospojení ὑπὸ νόμου - „POD ZÁKONEM“ (záměrně neuvádím Ř 2,12 a Ř 3,19-20, protože tam je v řečtině použito slovospojení „V ZÁKONĚ“, což patrně poukazuje na znalost zákona).

Gal 4,4-5 tedy můžeme chápat tak, že Kristus přišel na tuto zem a celý život žil „pod Zákonem“ - tedy měl jakoby nad sebou jakýsi „Damoklův meč“ prokletí zákona - pokud by zhřešil, potom by si zasloužil smrt a zatracení - byl by pod prokletím (jako jsme my všichni zhřešili, a zasloužíme si smrt a jsme pod prokletím zákona). On ale nezhřešil, nebyl pod prokletím, a tak přinesl spasení všem lidem, kteří žijí „pod Zákonem“ - ale protože zhřešili, tak jsou pod prokletím a zaslouží si smrt. Ale těmto lidem Bůh nabízí spasení právě díky tomu, že On Sám nezhřešil. Pokud by zhřešil, potom by byl plán spasení zmařen.

Samozřejmě to nic nemění na tom, že Kristus žil v Palestině mezi židy a zachovával všechny židovské svátky i náležitosti (to je asi to, co tím chtěl P. Škoda říci, ale výše uvedeným studiem jsem chtěl ukázat na ne-logiku jeho argumentů). Ale to, že Kristus dodržoval všechny přikázání Boží vztahující se i na židovský národ vcelku nic nedokazuje v otázce platnosti či neplatnosti soboty.

2. Porušil Kristus sobotu?

Kristus porušoval (především svým uzdravováním) v sobotní dny Halaku (Rabínský výklad Tóry), ale nikoli Tóru samotnou. To bylo samozřejmě silně proti přesvědčení rabínů a farizeů, kteří v tom viděli ohrožení svých tradic a zažitého přístupu k náboženství a v posledku i ohrožení svých vlastních pozic jako náboženských vůdců vyvoleného národa. Porušení soboty však nebylo proti Kristu vzneseno jako oficiální obvinění (pokud by to bylo jen trochu možné, jistě by bylo proti němu vzneseno) a nebylo tedy formálním důvodem pro jeho ukřižování.

Kristus za svého působení záměrně ukazoval na pravý význam soboty a úmyslně vcházel do situací, které byly v souladu s principem zachování soboty, ale v protikladu k nesmyslným rabínským rozšířením těchto principů.

Učedníci smí jíst klasy v sobotu (Mt 12,1-8; Mk 2,23-28 a Lk 6,1-5)

Uzdravení muže s odumřelou rukou (Mt 12,9-13; Mk 3,1-5; Lk 6,6-10)

Uzdravení ženy stížené nemocí (Lk 13,10-17)

Uzdravení člověka postiženého vodnatelností (Lk 14,1-6)

Uzdravení člověka chromého 38 let (J 5,2-9)

Uzdravení slepého (J 9,14)

Jak již bylo řečeno v předchozím bodě, Kristus žil ve své tělesné podobě v době Staré smlouvy, a byl jí tedy plně poslušný. Zároveň však z uvedených příkladů vidíme, že ji chápal v širších souvislostech a v hlubším významu než jeho současníci. V jeho osobě se již započalo "vlamovat" do světa Království Boží, které přišlo později v plnosti a Duchu po letnicích a které nezbytně přineslo i zcela nový pohled na otázku soboty.

Viz studium 5.1

3. Potvrdil Kristus neměnnou platnost Zákona (Mt 5,17-20)?

A) Mt 5,17-18

*Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit **Zákon nebo Proroky**; nepřišel jsem zrušit, nýbrž **naplnit**. Amen, pravím vám, : **Dokud nepomine nebe a země, nepomine ani jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane.** (Mt 5,17-18)*

Zastánci soboty v tomto textu vidí podporu svého názoru, protože údajně prokazuje věčnou platnost desatera, tj. až dokud "nepomine nebe a země". A protože sobota je součástí desatera, měla by její platnost pokračovat také.

1) Co znamená "**Zákona a proroci**" ?

Pro správný výklad těchto veršů je třeba si nejprve uvědomit, že Kristus se neodkazuje pouze na "Zákon", ale na "Zákon a Proroky". **Zákon** znamená pět knih Mojžíšových, tj. Tóru, a do **Proroků** v hebrejském kánonu patří knihy Jz, Sd, Kr, Sam a dále samozřejmě prorocké spisy tzv. velkých proroků (Iz, Jr, Ez) a dvanácti tzv. malých proroků. **Kristova slova zde tedy nelze omezit pouze na desatero.**

Tento předpoklad je zcela jistě správný: fráze „Zákon a proroci“ se vztahují na SZ (Zákon = pět knih Mojžíšových, Proroci = výroky proroků) - a tak se tento text musí vztahovat na SZ jako takový, ne na desatero.

2) Co znamená výraz "naplnit" ?

Sloveso *naplnit* [plero] je v textu postaveno jako opak výrazu *zrušit*. Evidentně však **výraz *naplnit* nemůžeme vykládat jako "zachovat platnost"**, protože v prorocích nejsou kodifikovány žádné zákony, a tedy není co zachovávat. Výraz *naplnit*, který se týká jak Proroků, tak i Zákona, je tedy možno chápat pouze tak, že v Kristu bude ukázán jejich skutečný smysl a cíl, ke kterému ukazovaly. Kristus nepřišel proto, aby doložil pokračující platnost zákonů Tóry, ale aby naplnil předpovědi o něm, které se nachází jak v Prorocích, tak v Tóře. **Výraz "naplnit" je tedy třeba chápat ve významu jednak završení všeho, co v prorocích i zákoně ukazuje na Krista, v jeho díle, smrti a zmrtvýchvstání a jednak reinterpretace všeho co, se nachází v zákoně a prorocích, skrze Kristovo učení a osobu do podmínek nové smlouvy. A to se vztahuje i na čtvrté přikázání o Sobotě, které je součástí Zákona.**

3) Co znamená fráze "dokud nepomine nebe a země" ?

Frázi "dokud nepomine nebe a země" je třeba vysvětlovat zároveň s frází "dokud se všechno nestane" uvedené na konci v.17.

"Druhá fráze vysvětluje první: ukazuje na naplnění starozákonního Písma v osobě a díle Krista. Pokud chápeme, že toto naplnění se uskutečnilo jak ve službě, utrpení, vzkříšení a vyvýšení Ježíše, tak v Jeho následné vládě kulminující ve věku, který teprve přijde, pak fráze "dokud nepomine nebe a země" může být chápána doslovně." (D. A. Carson, *From Sabbath to Lord's Day*, str. 77-78)

4) Co znamená že "nepomine ani jediné písmeno ani jediná čárka ze Zákona" ?

Tento výrok je nutno chápat v kontextu předchozího verše, tj. vzhledem k významu výrazu "naplnit". Kristus nechápal svoji úlohu jako toho, kdo se staví proti Zákonu, ale naopak jako toho, kdo přišel poukázat na jeho pravý význam. Proto může říci, že nic z toho, co je psáno v Zákoně, neztrácí platnost a zároveň svým slovem i jednáním ukazovat, že v NĚM a pouze v NĚM je zjeven pravý smysl zákona. **Následováním Krista a nikoli doslovné litery Starého zákona, je tedy v Nové smlouvě naplněno toto Kristovo tvrzení, že "nepomine ani jediné písmeno ani jediná čárka ze Zákona".**

Exkurz:

Tyndale commentary píše:

Tato pasáž neříká, že každé starozákonné nařízení je věčně platné. Tento pohled nenacházíme nikde v NZ, který naopak konzistentně vidí Ježíše jako toho, kdo ustanovuje nový stav, na který nás zákon připravoval (Gal 3,24), ale který ho nyní přesahuje. Pozornost je nyní na Ježíši a na jeho učení a v tomto světle musí být nyní zkoumána platnost SZ pravidel. **Některá budou shledána jako ta, jejichž role se naplnila a již dále nejsou aplikovatelná... jiná budou reinterpretována.**

Toto vysvětlení je jediné možné, protože jinak bychom museli dojít k závěru, že apoštolové a rané církevní otcové porušili Mat 5,17-19, když řekli pohanům, že nemusí zachovávat obřizku a Mojžíšův zákon. Stejně tak by i list Galatským byl v této věci chybným. A stejně by na tom byl i list Zidům, protože jeho pisatel tvrdí, že chrámová bohoslužba a levitské kněžství byly anulovány.

V prorocích jsou přikázání, které mají svou platnost (narozdíl od toho, co tvrdí P. Škoda)

Pro naplnit je použito řecké slovo pleroó (πληρώ), které má v Bibli více významů:

1. **Naplnit** (někdy doslova: např. rybářskou síť (Mt 13,48), jindy přeneseně: naplnit něčí potřebu (Fil 4,19), naplnit radost (Sk 2,28), naplnit míru (Mt 23,32 atd.)
2. **Učinit dokonalým, kompletním, kvalitním** (skutek - 2. Tes 1,11; radost (Fil 2,2), kvalitní službu (Kol 4,17), zvěstování evangelia (Ř 15,19), atd.
3. **Zrealizovat, přivést ke skutečnosti, uskutečnit** (uskutečnit zákon prostřednictvím projevů lásky (Ř 13,8), Boží spravedlnost (Mt 3,15), Kristova smrt (Lk 9,31)

Všimněte si, že Mt 5,17-20 je součástí Kristova „kázání na hoře“ (viz Mt 5-7) a tato slova patří mezi úvodní slova veškerého dalšího kázání. V tomto kázání se vyskytují výroky jak z desatera, tak i ze SZ a jsou Kristem vykládány a vysvětlovány (Mt 5,21.27.31.33.38). Zdá se, že právě na tento jev v kázání odkazuje Kristus, když hned na úvod říká, že přišel „naplnit Zákon a Proroky,“ tedy dotáhnout (zkompletovat, zkvalitnit, přivést ve skutek (svým životem) principy SZ.

Na jiném místě zase Kristus používá téměř stejný výrok jako v Mt 5,17-20, ovšem zde už věta o naplnění Zákona a Proroků chybí. To znamená, že myšlenka naplnění SZ je sice významná, když ji Kristus vzpomíná, nikoliv však nosná a zásadní pro celé prohlášení: *Zákon a Proroci až do Jana; od té chvíle se zvěstuje Boží království a každý je do něho naléhavě zván. Je však snadnější, aby pomínuly nebe a země, než aby padla jedna čárka Zákona.* ^{Lk 16,16-17}

To znamená, že výrok Mt 5,17 je pravdivý i bez dovětku o naplnění SZ přikázání a principů (Mt 5,18).

ad bod 3) Slova „dokud se to všechno nestane se nemusí týkat přikázání, jež přišel Kristus naplnit. Tato slova se mohou vztahovat také na pominutí nebe a země. Řečtina to dovoluje a navíc to není v řečtině nic neobvyklého. Například doslovný překlad Gal 1,15-16 zní takto:

Když však byl velmi potěšen (ten) Bůh, (ten) již oddělil mě od lůna matky mé, a povolal mě prostřednictvím (té) milosti své), ke zjevení(toho) Syna ve mně, tak abych kázal evangelium (jeho) mezi (těmi) pohany,

Podtržené věty spolu navzájem souvisí, vedlejší věta, jež je vložena mezi podtržené věty, je vlastně jen jakýmsi rozvinutím slova Bůh (resp. doplněním informací toho, co Bůh učinil). Podobně můžeme chápat i souvětí v Mt 5,18:

Neboť amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné nejmenší písmenko ani jedna čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane.

Chápání této věty takovým způsobem podporuje i náš zmíněný verš z Lukáše, který vlastně vyjadřuje stejnou myšlenku, akorát trochu jinými slovy: *Zákon a Proroci až do Jana; od té chvíle se zvěstuje Boží království a každý je do něho naléhavě zván. Je však snadnější, aby pominuly nebe a země, než aby padla jedna čárka Zákona.* ^{Lk 16,16-17} Dokud zkrátka máme nad sebou nebe a pod nohama zemi, víme, že Zákon i Proroci stále platí.

4. Co znamená zachovávat "královský zákon" (Jak 2,8-13)?

*Jestliže tedy zachovááte **královský zákon**, jak je napsán v Písmu: 'Milovati budeš bližního svého jako sám sebe,' dobře činíte. Jestliže však někomu straníte, dopouštíte se hříchu a zákon vás usvědčuje z přestoupení. **Kdo by totiž zachoval celý zákon, a jen v jednom přikázání klopýtl, provinil se proti všem.** Vždyť ten, kdo řekl: 'Nezcižoložíš,' řekl také: 'Nezabiješ.' Jestliže necizoložíš, ale zabiješ, přestupuješ zákon. Mluvte a jednejte jako ti, kteří mají být souzeni **zákonem svobody**. Na Božím soudu není milosrdenství pro toho, kdo neprokázal milosrdenství. Ale milosrdenství vítězí nad soudem. (Jak 2,8-13)*

Zde, podobně jako v předchozích verších z Mt 5.kap, mluví tentokrát Jakub na první pohled o potřebě zachovávat celý zákon. Opět je tento verš používán zastánci soboty pro podporu platnosti zachovávat čtvrté přikázání.

Kontext nám však ukazuje o čem vlastně Jakub mluví. Jakub zde vysvětluje, co znamená tzv. **Královský zákon** (v.8), který nazývá ve v.12 také jako **zákon svobody**. Podle Ř 13,10 je naplněním zákona láska a proto lze tento "královský zákon" shrnout ve slovech *Milovati budeš bližního svého jako sám sebe*. Jakub se snaží svým posluchačům vysvětlit, že pokud někomu straní (např. proto, že je bohatý - v.3) porušuje tento královský zákon. Aby jim vysvětlil, jak to myslí, **používá jako příklad dvě přikázání desatera**. Protože celé desatero, spolu se zbytkem Tóry, bylo chápáno jako jeden nedělitelný celek (dle Jakuba označen jako **celý zákon**), tak ten, kdo porušil jeden příkaz, porušil tím vlastně celou Tóru. **Proto i nyní jediné selhání v naplňování zákona lásky porušuje celý vztah ke Kristu a tím i celý "královský zákon".**

Pozn. pokud by někdo chtěl trvat na tom, že Jakub zde nepoužívá "celý zákon" pouze jako didaktický příklad, pak necht' si uvědomit, že by to znamenalo, že Jakub by pak zastával židovství se vším všudy včetně obřizky a obětí, protože, jak jsme si ukázali dříve, v hebrejském pojetí tvoří Mojžíšův zákon (Tóra) jeden nedělitelný celek.

Zákon lze jistě shrnout dvěma přikázáními: láskou k člověku, a k Bohu (Mt 22,35-39). To ale neznamená, že nyní opustíme (či zrušíme) zákon a nahradíme ho pouze dvěma přikázáními. Láska k člověku je shrnutím Zákona, nic víc, nic méně, neruší zákon a nedělá z něj pouze jedno přikázání. Pouze ukazuje na princip, na to nejpodstatnější, jak chápat Písmo.

Zákon může znamenat jak SZ, tak i desatero (viz 2.5).

5. Co znamená "zachovávat jeho přikázání" (1 J 5,2-4)

Podle toho poznáváme, že milujeme Boží děti, když milujeme Boha a jeho přikázání zachováváme. V tom je totiž láska k Bohu, že zachováváme jeho přikázání; a jeho přikázání nejsou těžká, neboť kdo se narodil z Boha, přemáhá svět. A to vítězství, které přemohlo svět, je naše víra. (1J 5,2-4)

V tom samém listu jen o dvě kapitoly dříve však Jan definuje, co myslí výrazem "jeho přikázání":

*Moji milí, jestliže nás srdce neobviňuje, máme svobodný přístup k Bohu; oč bychom ho žádali, dostáváme od něho, protože zachováváme jeho přikázání a činíme, co se mu líbí. **A to je jeho přikázání: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal.** Kdo zachovává jeho přikázání, zůstává v Bohu a Bůh v něm; že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha. (1J 3,21-24)*

Jan tedy neodkazuje na povinnost zachovávat Mojžíšův zákon nebo přikázání desatera (včetně soboty), ale na zákon lásky, který je naplněním celého Mojžíšova zákona. Tento zákon lásky již není vázán ceremoniálními předpisy, ale je plně soustředěn pouze na Krista, který zákon naplnil.

Zase: Kristus neruší všechna přikázání, ani jen některé, pouze zdůrazňuje princip: že naše poslušnost vychází z lásky k Bohu. Láska k Bohu nás vede k poslušnosti - to je zde řečeno, nic víc, nic málo. Jan se zabývá motivy k zachování zákona, neruší zákon na základě principu. Princip (lásky) stojí jakoby na vrcholku všeho zákona, každého jednoho přikázání, a od toho principu se odvíjí jednotlivé přikázání - co dělat, a co nedělat. A je potřeba to mít správně nastavené.

Viz také komentář 8,2.

Závěr

Ježíš Kristus za svého života sobotu zachovával, protože zde žil v době platnosti Staré smlouvy. Přišel však učít nové pojetí zákona, kdy ukazoval na jeho podstatu nikoli literu. Kristus přišel vést své následovníky k hluboké vnitřní změně, která mění celý život člověka. Pak již psaná litera zákona ztrácí svůj smysl, protože je zapsána v srdcích lidí. Zákon pak je v důsledku realizován mnohem plněji a důsledněji než pouhým dodržováním psaných příkazů a nařízení. Z uvedeného vyplývá, že zákony Tóry nemají již více být dodržovány, ale mají být naplňovány ve své podstatě. Proto se v NZ listech mluví o zákonu svobody (Jk 2,12) či zákonu lásky (1J 5,2-4). V takovém pojetí zákona již nemá striktní zachování soboty 4. přikázání své místo.

Ježíš vyučoval o tom, jak chápat podstatu (a motivy) dodržování (naplňování) zákona (viz 6.3). Litera zákona byla v době Ježíšově všem jasná - tu vysvětlovat nemusel. Litera sice nedává život a na jejím základě člověk nemůže spoléhat při spasení, přesto je důležitá (vždyť se jedná o Boží slova). Jen je zapotřebí chápat správně principy zákona (litery) a motivy (motivem je láska), které nás k zachování přikázání vedou.

ZÁVĚR

Viděli jsme, že závěry P. Škody v této studii o sobotě a neděli nejsou pevně podloženy na historických faktech (týkají-li se historie), stejně tak jako na důkladném studiu Bible s přihlédnutím na literární a historický kontext. Závěry P. Škody jsou značně zjednodušené a odporují některým částem Bible, které hovoří o tématech jako je sobota, zákon, poslušnost, atd. zcela jednoznačně.